T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLAR (ŞANLIURFA)

Farize GÜNEŞ

ŞANLIURFA - 2023

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLAR (ŞANLIURFA)

Farize GÜNEŞ

Danışman

Doç. Dr. Hakan GÜLERCE

ŞANLIURFA - 2023

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Hakan GÜLERCE danışmanlığında, Farize GÜNEŞ'in hazırladığı **"Uzaktan Eğitim Döneminde Suriyeli Sığınmacı Çocuklar (ŞANLIURFA)"** konulu bu çalışma 30/05/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabuledilmiştir.

☐ Oybirliğiyle / Oy çokluğu ile

İmza

Danışman	Doç. Dr. Hakan GÜLERCE	……..
Üye	Doç. Dr. Ahmet GÖÇEN	……..
Üye	Doç. Dr. Mehmet FatihGÜLOĞLU	……..

Bu tezin Sosyoloji Ana Bilim Dalında yapıldığını ve enstitümüz kurallarınagöre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Enstitü Müdürü

Bu çalışma..... Tarafından Desteklenmiştir.

Proje No: ……

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

	T.C. **HARRAN ÜNİVERSİTESİ** **TEZLİ YÜKSEK LİSANS**	**Doküman No :** HRÜ-KYS-FRM-015 **Yayın Tarihi :....**/…./.20… **Revizyon No :** **RevizyonTarihi :**
ORİJİNALLİK RAPORU ve BEYAN FORMU		**Sayfa No :** 1 / 1

ÖĞRENCİNİN	
Öğrenci No	205214006
Adı / Soyadı	Farize GÜNEŞ
Anabilim Dalı/Programı	Sosyoloji / Tezli Yüksek Lisans
Tez Konusu	Uzaktan Eğitim Döneminde Suriyeli Sığınmacı Çocuklar (Şanlıurfa)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 76 sayfalık kısmına ilişkin, 18.04.2023 tarihinde şahsım/ danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı %10'dur. Ayrıca yüksek lisans tez çalışması hiçbir blok kopyalama içermemektedir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Harran Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini ve Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans çalışması Orijinallik Raporu alınması ve kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihaliçermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Etik ihlal tespitihalinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım.18/04/2023

Doç. Dr. Hakan Gülerce

18.04.2023
Farize Güneş

ÖZET

UZAKTAN EĞİTM DÖNEMİNDE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLAR (ŞANLIURFA)

GÜNEŞ, Farize

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hakan GÜLERCE

Mayıs, 2023, 76 Sayfa

Suriye'de 2011 yılından itibaren yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle milyonlarca insan yerlerinden edilmiştir. Yerlerinden edilen insanlar ülke içi veya dışında güvenli coğrafyalarda yeni yaşam koşullarını oluşturmanın yollarını aramışlardır. Türkiye, gerçekleşen bu kitlesel göç akımı sürecinde dört milyona yakın yerinden edilen insan sayısıyla en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir. Zorunlu göç birçok sıkıntıyı da beraberinde getirmektedir. Özellikle sığınmacı çocukların eğitim süreçleri çeşitli zorlukları barındırmaktadır. Sosyal uyum sürecinin de olmazsa olmaz bir parçası olan sığınmacı çocukların eğitime ulaşım ve eğitimde yaşadıkları sorunların araştırılıp üretilecek politikalara yön vermesi hayati önem taşımaktadır. Eğitim çağındaki çocuklar sığınmacı nüfusun neredeyse 1/3'nü oluşturmaktadır. Türkiye'de sığınmacı çocukların en temel ihtiyacı ve hakkı olan eğitimin sağlanması için çeşitli politikalar üretilmekte ve uygulanmaktadır. Ancak sığınmacıların bu hakka ulaşmasının ve sağlıklı olarak faydalanmasının önünde birçok engel bulunmaktadır. Bu engeller 2019 yılında patlak veren Covid-19 pandemisinin beraberinde getirdiği sıkıntılarla birlikte daha artmıştır. Covid-19 pandemisi hayatın birçok yönünü olumsuz etkilemiştir. Bu çalışma Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 Pandemisi ile birlikte geçilen uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı zorlukları, yeni eğitim metotlarına olan uyum süreçleri ve eğitimlerinin önündeki engellerin ortaya çıkarılmasını hedeflemektedir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Veriler 2022 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Şanlıurfa'nın Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde lise düzeyinde öğrenim gören 15 Suriyeli sığınmacı öğrenci örnekleminden toplanılmıştır. Elde edilen bulgular içerik analizi ile yorumlanmıştır. Pandemiyle

birlikte geçilen uzaktan eğitim sürecinde sığınmacı çocuklar, teknolojik araç ve gereç eksikliği, yaşanan ekonomik sıkıntılar ve dil problemleri gibi önemli engellerle karşılaşmışlardır. Bunların yanında bu süreçte çocuklarda öğrenme kaybının, okulu bırakma oranlarının ve çocuk işçiliğinin arttığı çalışmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Göç, Covid-19 Pandemisi, Uzaktan Eğitim, Sığınmacı Çocuklar, Şanlıurfa

ABSTRACT

SYRIAN ASYLUM SEEKER CHILDREN IN THE DISTANCE EDUCATION PERIOD (SANLIURFA)

GÜNEŞ, Farize

Master's Thesis

Deparment of Sociology

Advisor: Assoc. Prof. Hakan GULERCE

May, 2023, 76 Pages

Due to the internal conflicts in Syria since 2011, millions of people have been displaced from their homes. Displaced individuals have sought ways to establish new living conditions in safe regions, either within the country or abroad. Türkiye has become the country that hosts the largest number of asylum seekers, with nearly four million displaced people during this mass migration process. Forced migration brings along many difficulties. Particularly, the educational process of asylum seeker children involves various challenges. Investigating the problems encountered by asylum seeker children in accessing education and during their education, which is an essential part of the social cohesion process, is of vital importance in shaping the policies to be developed. Children of school age constitute almost one-third of the asylum seeker population. Various policies have been developed and implemented in Türkiye to provide education, which is the most basic need and right of asylum seeker children. However, there are many obstacles preventing asylum seekets from accessing and benefiting from this right. These obstacles have increased further with the difficulties brought about by the Covid-19 pandemic, which erupted in 2019. The Covid-19 pandemic has adversely affected many aspects of life. This study aims to identify the challenges faced by Syrian asylum seeker children during the remote education process amid the Covid-19 pandemic, their adaptation to new educational methods, and the obstacles to their education. The research utilized the qualitative research method, and data collection was carried out through semi-structured in-depth interviews. The data was collected from a sample of 15 Syrian asylum seeker students studying at the high school level in the Haliliye and Eyyübiye districts of Şanlıurfa during the first semester of the 2022 academic year. The findings were interpreted

through content analysis. During the remote education period accompanying the pandemic, asylum seeker children encountered significant barriers such as lack of technological tools and equipment, economic difficulties, and language problems. Additionally, the study's results revealed increased learning loss, school dropout rates, and child labor among children during this period.

Keywords: Forced migration, Covid-19 pandemic, Distance education, Asylum seeker children, Şanlıurfa

UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLAR (ŞANLIURFA)

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

Orijinallik Raporu ve Beyan Formu III

ÖZET IV

ABSTRACT VI

İÇİNDEKİLER VIII

KISALTMALAR XI

TABLOLAR LİSTESİ XII

ŞEKİLLER LİSTESİ XIII

EKLER LİSTESİ XIV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GÖÇ 7

1.1.1. Düzensiz Göç 9

1.1.2. Çocuk / Sığınmacı Çocuk 10

1.2. EĞİTİM VE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ 12

1.3. PANDEMİ VE COVİD-19 PANDEMİSİ 14

1.3.1. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim 16

1.3.2. Uzaktan Eğitim ve Aile 18

1.3.3. Pandemi Sürecinde Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumu 20

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU 24

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 25

2.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ 26

2.4. ARAŞTIRMANIN AMACI 28

2.5. ÇALIŞMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ 29

2.5.1. Yöntem 29

2.5.2. Veri Toplama Aracı 30

2.5.3. Veri Toplama Süreci 31

2.5.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 31

2.6. SINIRLILIKLAR 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. COVİD-19 PANDEMİSİ VE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAYATI 39

3.2. UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE TEKNOLOJİK YETERSİZLİKLERE BAĞLI SORUNLAR 43

3.3. DİL İLE İLGİLİ YAŞANAN PROBLEMLER 46

3.4. CİNSİYET FARKLILIĞINDAN DOLAYI YAŞANAN PROBLEMLER 49

3.5. YÜZ YÜZE EĞİTİM VE UZAKTAN EĞİTİMİN ÇOCUKLAR AÇISINDAN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI 52

3.6. BARINMA VE EKONOMİ İLE İLGİLİ YAŞANAN PROBLEMLER 54

SONUÇ 57

ÖNERİLER 61

KAYNAKÇA 64

EKLER

KISALTMALAR

GEM	Geçici Eğitim Merkezi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
GİGM	Göç Araştırma Merkezi
BMYK	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
VD.	Ve Diğerleri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Görüşülen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri 35

Tablo 2: Görüşülen Çocukların Yaşadıkları Barınma Sorunları 36

Tablo 3: Görüşülen Çocukların Ailelerinin Eğitim Durumları ve Geçim Şekilleri 38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 29

EKLER LİSTESİ

EK-1: Görüşme Formu Örneği Ek s.1

EK-2: Etik Kurul Kararı Ek s.2

EK-3: Veli Onay Formu Ek s.4

EK-4: Gönüllü Katılım Formu Ek s.5

EK-5: Turnitin Raporu Ek s.6

GİRİŞ

İnsanlar tarih boyunca birçok zorlukla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Kıtlıklar, doğal afetler, bulaşıcı hastalıklar, yangınlar, depremler, savaşlar, hastalıklar, vb. durumlar bu zorluklar arasında akla ilk gelenlerdir. Yaşanan bu olaylar dünyada insan yaşamını tehlikeye atmıştır (Sarı ve Nayır, 2020, s. 17). Bu, hayati açıdan tehlikeli süreçler neticesinde insanlar yaşam şekillerini değiştirmek zorunda kalmışlardır. Bu değişimlerden birisi de insanların yaşadıkları yerleri terk edip daha güvenli yerlere göç etmeleri şeklinde ifade edilebilir. Özellikle şiddet, iç karışıklık ve savaşlardan dolayı zorla yerinden edilme tecrübesi günümüzde daha görünür bir hal almıştır. Son yıllarda Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar ve ardından dünyanın geldiği süreç bu duruma örnek olarak verilebilir.

Arap Baharı ile 2011 yılında Suriye'de başlayan iç karışıklıklar ve şiddet sonucunda milyonlarca insan evlerini ve yurtlarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Yaklaşık yedi milyon insan Suriye içerisinde ve yine yaklaşık yedi milyon insan Suriye dışarısına zorunlu olarak göç etmişlerdir. Ülke dışına çıkabilen Suriyeliler ağırlıklı olarak Türkiye, Ürdün, Lübnan, Irak ve Mısır gibi komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu ülkelerden en fazla sığınmacıya ev sahipliğini Türkiye yapmaktadır. Suriye'den Türkiye'ye yönelik kitlesel göçün başladığı 2011 yılından bu yana Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyeli nüfusu her geçen gün artmıştır. Göç İdaresi Başkanlığı (2022) verilerine göre Aralık 2022 itibariyle Türkiye'de 3,561,883 geçici koruma kapsamında Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

Zorunlu göç hem göç eden hem de göç edilen yerlerdeki insanları sosyal ve psikolojik açıdan derinden etkileyen bir olgudur. Bu bağlamda zorunlu göç süreci bireyleri gündelik hayat pratiklerinden uzaklaştıran, zorlu yaşam koşulları ve ekonomik yetersizlikler gibi bireyler tarafından yaşanması güç olan bir deneyimdir. Yaşanan bu deneyimler, bireylerin psikolojik, sosyal, duygusal olarak birçok zorluk yaşamasına sebep olmaktadır (Doğan ve Pekasıl, 2021, s. 282). Dolayısıyla bireylerin yaşadıkları bu zorlukların üstesinden gelebilmeleri için bir mücadele içerisine girdikleri ifade edilebilir. Göç sürecinde kültürel ve kimliksel anlamda yaşanan karşılaşma süreci sosyal uyumun da zor bir süreç olması hem sığınmacılar hem de yerel toplumlar açısından mücadelenin zorlaşmasına sebep olmaktadır.

Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle göç etmek zorunda kalan sığınmacıların yaşam pratiklerinde önemli değişimler meydana gelmektedir. Yaşanan sosyal ve psikolojik travmalar, eğitim alanında birçok boşluğa sebep olmuştur. Eğitim sürecinde yaşanan sorunların, sığınmacı çocuklar üzerinde kalıcı izler bıraktığı görülmektedir (Bal, Cavkartar, Artar ve Uluyol, 2021, s. 197). Eğitim, Suriyeli sığınmacıların gittikleri ülkelerin kültürlerine uyum ve sosyal hayatlarına dahil olma süreçlerinde önemli etkenlerden biridir. Turan ve Fansa, sığınmacıların barınma, konaklama ve beslenme gibi temel ihtiyaç sorunlarının yanı sıra öğrenim çağındaki çocukların eğitimde yaşadıkları problemleri de vurgulamaktadırlar (2021, s. 13). Suriyeli sığınmacı çocuklar yaşadıkları iç savaş sonrasında ülkelerinin terk etmenin yanı sıra geldikleri ülkelerde yaşadıkları zorluklar nedeni ile okul yaşamlarından uzak kalabilmektedirler. Zorunlu göçün ilk yıllarında çocuklarının Türkiye'de eğitimlerine devam etmesini isteyen Suriyeli sığınmacı aileler çocuklarını Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) açılana dek Kur'an kurslarına veya çeşitli sivil toplum kuruluşlarına göndermişlerdir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2014/21 Sayılı genelge doğrultusunda yaşadıkları iç savaş sonrasında eğitimlerinden uzak kalmak zorunda olan veya hiçbir okula gidemeyen Suriyeli sığınmacı çocukların eğitime erişimlerini sağlamak amacıyla göçmen nüfusunun çoğunlukta olduğu şehirlerde GEM'leri açmıştır. GEM'lerin açılmasından iki yıl sonra da MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 19/08/2016 tarihli ve 8902788 sayılı yazısı ile geçici koruma kapsamına alınan çocukların aşamalı olarak devlet okullarında eğitim alabileceklerini bildirmiştir (Turan ve Fansa, 2021, s. 13). Bu bağlamda okullaşma oranı önemli derecede artmıştır. Ancak hala istenen seviyede değildir. Özellikle lise çağındaki sığınmacı çocukların okullaşma oranının oldukça düşük olduğu bilinmektedir.

Covid-19'un tüm dünyaya yayılması sonrası ilan edilen pandemi önlemleri kapsamında kamusal alanlarda birçok öğrenim ve etkinlikler sınırlanmıştır. Bu sınırlama kapsamında okullarda üç haftalık bir tatil süreci başlamıştır. Daha sonra virüsün çok hızlı bir şekilde yayılması çocukların okullarına gidip gelirken otobüslerin, servislerin kalabalık olması gibi durumlardan dolayı virüsün daha çabuk bulaşabileceği kanısına varılmıştır. Bu sebeple üç haftalık tatil uzatılarak 16 Mart'tan itibaren başta okullar olmak üzere birçok kamu ve özel sektördeki faaliyetleri

durdurma ve uzaktan çalışma sistemine geçme kararı alınmıştır. Bununla birlikte belirli aralıklarla karantinalar, seyahat kısıtlamaları ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, belirli yaştaki insanlara kısıtlamalar uygulanmıştır. Eğitimlerine okullarında devam eden Suriyeli sığınmacı çocuklar yaşanan Covid-19 pandemisiyle birlikte okullarından uzaklaşıp online eğitime geçmişlerdir.

Pandeminin getirdiği tüm bu zorluklardan en çok etkilenen alanlardan biri eğitim sektörü olmuştur. Bununla birlikte yaşanan Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitim alanında önlemler alınmış, üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı tüm okullarda yüz yüze eğitime ara verilmiş, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından TRT EBA ilkokul, TRT EBA ortaokul ve TRT EBA lise olmak üzere üç farklı kanal kurularak uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere dersler verilmeye başlanmıştır. Daha önce örgün eğitime destek amacıyla kullanılan EBA bu süreçte öğrencilerin eğitim alması için geliştirilmiştir. Öğrenci ve öğretmenlerin derslere kolay erişimi için EBA TV'nin alt yapısı genişletilerek EBA TV üzerinden EBA canlı ders programı ile öğrencilere dersler verilmeye başlanmıştır.

Türkiye'de eğitim gören Suriyeli sığınmacı öğrenciler yaşanan Covid-19 pandemisi nedeni ile yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçilen süreçte önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları olumsuzluklar pandemi döneminde mevcut eğitim eşitsizliklerini daha da derinleştirdiği görülmektedir. Covid-19 pandemisi öncesinde ortaya çıkan sorunların daha çok ekonomik yetersizlikler, dil ve iletişim sorunları olduğu öngörülmüştür. Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde bu olumsuz durumlara yenileri eklenmiştir. Bu dönemde yaşadıkları ortamların eğitime elverişli olmaması, ev işleri ile uğraşma durumunda olmaları ve nüfusun çok kalabalık olması gibi birçok sorun çocukların eğitimde yaşadıkları olumsuzluklar arasındadır.

Zorunlu göç sürecinin başlamasıyla birlikte yaşanan yoksunluk, şiddet ve ölüm olaylarının yarattığı travmaların etkisiyle psiko-sosyal koşullar, sığınmacıların çeşitli sıkıntılar yaşamalarına sebep olmuştur. Geldikleri ülkeye ekonomik yetersizliklerden dolayı tam olarak yerleşemeyen Suriyeli sığınmacılar yerleştikleri yerlerde ise gecekondu mahallerinde yaşamak zorunda kalmışlardır. Evlerinde birkaç ailenin birlikte yaşaması ve yaşadıkları ekonomik yetersizlikler sığınmacıları olumsuz

etkilemiştir. Bu zorluklara Covid-19 pandemisinin sıkıntıları da eklendiğinde sığınmacı çocukların sosyal uyum, öğrenmeye erişim ve katılımları olumsuz yönde etkilenmiştir (Çelik ve Kardaş İşler, 2020, s. 785). Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde, Suriyeli sığınmacılar yaşadıkları ekonomik yetersizliklerden dolayı eğitim araç ve gereçlerini karşılamakta sorunlar yaşamışlardır. Bu nedenle çocuklar uzaktan eğitim döneminde yapılan online derslere katılmakta birçok sorun yaşamışlardır. Yaşanılan bu durum Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimdeki öğrenme süreçlerini sekteye uğratan durumlar arasındadır.

Okullar öğrencilere eğitimin verildiği yer olma, öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri ile iletişim kurma, psikolojik danışmanlık alma gibi konularda önemli bir role sahiptir (Özçevik ve Ocakçı, 2020, s. 14). Bu sebeple derslerin uzaktan eğitimle işlenmesi öğrencilerin sosyalleşme ile ilgili problemler yaşamasına sebep olmaktadır. Bunun yanında uzaktan eğitim süreci çocukların derslere odaklanmalarında da sorunlara yol açmaktadır. Yüz yüze eğitim görmeye alışan çocuklar Pandemiyle birlikte bir anda okul dışı evden eğitim alma sürecinde çeşitli uyum sorunları yaşamışlardır. Özellikle mekanların öğrenciler üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda ev ortamı ile okul ortamı farklılık göstermektedir. Okuldaki öğrenciler sınıf atmosferinde ve öğretmenin kontrolünde yürütülen derslere daha fazla odaklanabilmektedirler. Buna karşın uzaktan eğitimde işlenilen derslerde ise video görüntüsü ve sesini kapatıp çevresinden gelen diğer uyarıcıların verdiği rahatsızlıktan dolayı öğretmen ve öğrenciler arasında etkileşim azalmaktadır. Yaşanan bu durumdan öğrenciler olumsuz etkilenmektedirler. Uzaktan eğitim araçlarında, internet erişiminde yaşanan olumsuzluklar ve teknik daha birçok sorunun uzaktan eğitimle edinilen bilgilerin daha çabuk unutulduğunu ve Suriyeli sığınmacı çocukları olumsuz bir şekilde etkilediğini göstermektedir.

Türkiye ciddi oranda göç almaya devam eden bir ülkedir. Göç ile başka bir ülkeye gelen insanların birlikte sağlıklı bir toplumda yaşayabilmeleri ve ülkelerin refah seviyesini yükseltmek adına eğitime önem verilmelidir. Bu nedenle eğitim- öğretim hakkını tehdit eden bütün engellerin kaldırılması için gerekli çalışmalar ve koruyucu önlemler alınması gerekmektedir. Eğitim bir toplumda yaşayan bütün çocuklara kapsayıcı bir şekilde ulaştığı zaman toplumların gelişmişlik seviyesi artacaktır. Bu bağlamda Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların pandemi süreci uzaktan

eğitim durumları incelemeye değer bir gereklilik göstermektedir. Böylelikle bu çalışmanın sorunların çözülmesine katkı sunmak için politika yapıcı ve uygulayıcıların alacağı gerekli önlemlere rehberlik etmesi hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda araştırmanın birinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Kavramsal çerçeve zorunlu göçe maruz kalan bireylerin hayatlarında yaşadıkları zorlukları ve değişimleri öğrenebilmek açısından önemlidir. Bu nedenle bu bölümde göç, düzensiz göç, sığınmacı, geçici koruma, mülteci, çocuk, sığınmacı/çocuk ve eğitim kavramı üzerinde durulmuştur. Covid-19 pandemisinin detaylı bir şekilde anlaşılması için pandemi, Covid-19 pandemisi, tabakalaşma, pandemi dönemi uzaktan eğitim ve pandemi döneminde aile kavramları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde araştırmanın problemi, konusu, sorunları, amacı, önemi, yöntemi ve tekniği açıklanmıştır. Araştırmanın evreni, örneklemi, araştırmanın sınırlılıkları detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde bulgulara yer verilmiştir. Bulgular görüşmeciler ile yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuçların yapılan diğer araştırmalarla ilişkilendirilip çeşitli başlıklar altında değerlendirilip Covid-19 pandemisi döneminde geçilen uzaktan eğitim döneminde Suriyeli sığınmacı çocukların yaşadıkları sorunlar ortaya konmuştur.

Son bölüm olarak sonuç ve öneriler başlığı altında ise yapılan araştırma sonucunda elde edilen bilgiler ortaya konulmuş ve konuya ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlar tarihler boyunca bir bölgeden bir bölgeye göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu göçler bazen bireysel olarak yapılan göçler bazen ise savaş, kıtlık, doğal afetler gibi zorunlu sebeplerden dolayı kitlesel olarak yapılan göçlerdir. Yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşme sonucu artan iletişim teknolojileri, ekonomik faaliyetler, bir yerden bir yer ulaşımın çok kolay ve rahat bir şekilde gerçekleştirilebilmesi ülkeler arasında göç hareketini kolaylaştırmış ve kalıcı olarak göç eden insan sayısını artırmıştır.

Göç gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmayarak bütün dünya ülkelerinde hızla yaygınlaşan uluslararası bir olgudur. Tüm dünya üzerinde yapılan göçler ülkeler açısından toplumların ekonomik, siyasal ve sosyal hayatlarının en önemli belirleyicisi haline gelmektedir. Bu durumun ülkeler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ise ülkelerin gelişmişlik seviyeleri ile doğru orantılıdır (Ünal, 2014, s. 67). Küreselleşmeyle birlikte değişim gösteren göç hareketlerinden etkilenen ülkelerden biri Türkiye'dir. Daha önceleri göçmenlerin başka ülkelere göç etmek için uğradıkları transit ülke konumunda olan Türkiye küreselleşmeyle birlikte Türkiye ve çevresinde yaşanan gelişmeler, ekonomideki büyüme, kültürel yakınlık gibi birçok sebepten dolayı göçmenlerin hem kalıcı hem de transit ülke olarak tercih ettikleri ülkeler arasında gelmektedir. Bunun yanı sıra tarih de birçok toplumun hayatını etkileyen durumlar vardır: Deprem, sel, heyelan gibi doğal afetler dışında terör, salgın hastalıklar gibi felaketlerde vardır. Doğal afetler belli ülkeler ve şehirlerde meydana gelirken yaşadığımız küresel çağda yani ulaşım araçlarının iletişim araçlarının hat safhalara ulaştığı çağda yaşanan olayların veya salgınların etkileri büyük ölçüde birçok toplumun etkilenmesine sebep olmuştur. Dünya çapında yaşanan bu denli kötü olaylardan birçok insan etkilenmiştir. Bu salgınlardan, günümüzde ortaya çıkıp hızla yayılan ve bütün dünyayı etkisi altında bırakan Covid-19 pandemisi de birçok insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Toplumların ve bireylerin günlük işlerinden ve eğitim hayatlarından uzaklaşmasına sebep olmuştur. Yaşanılan pandemiden Türkiye'de büyük ölçüde etkilenmiştir. Ülkemizde ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Vakaların sürekli artması ile zorunlu çalışanlar dışında hayatlarımız

çoğunlukla evlerimizde geçmeye başlamıştır. Daha sonra kademeli olarak birçok kurum ve kuruluşlarda yapılan etkinliklere ara verilmiştir. Bunların başında eğitim kurumu gelmektedir. Pandemi sebebiyle 8 Mart 2020'de tüm okullar, üniversiteler ve eğitim kurumları tatil edilmiştir. 2019-2020 Eğitim ve Öğretim yılı uzaktan eğitimle tamamlanmıştır (Yurtsever, Tarhan ve Tecim, 2021, s. 57). Uzaktan eğitim döneminin, zorunlu göçle Türkiye'ye gelen sığınmacı öğrencileri nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu düşüncelerden yolla çıkarak bu bölümde uluslararası göç türleri ve Covid-19 pandemisi tanımlanmıştır.

Uluslararası göçün birçok çeşidi vardır. Bu çalışmada zorunlu göç hareketine bağlı olarak meydana gelen düzensiz göç, sığınmacı-mülteci gibi kavramlar, pandemi ve Covid-19 pandemisi kavramlarının tanımlarına yer verilecektir.

1.1. GÖÇ

Göç, insanların hayatlarında yaşadıkları sosyal, ekonomik, siyasi ve doğal nedenler gibi birçok olumlu ve olumsuz sebepten geçici veya kalıcı bir şekilde coğrafi olarak yer değiştirmelerine denir (Adıgüzel, 2019, s. 3). Bu göçler ülkelerin kendi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan göçlerdir (Sağlam, 2006, s. 34). İç göçler, mevsimlik tarım işçilerinin bir şehirden başka bir şehre göç etmesi, üniversite öğrencilerinin eğitimleri için başka bir şehre göç etmesi veya kırsalda yaşayan insanların daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için kentlere göç etmeleri gibi birçok nedenle gerçekleşir.

Yaşadıkları ülkelerde savaş, kıtlık, doğal affet gibi zorunlu nedenlerden veya daha rahat bir ekonomik yaşam sürdürebilmek, iyi bir eğitim alabilmek için ülkelerini terk etmek zorunda kalan vatandaşların kendi ülkeleri dışında bir başka ülkede kalıcı veya geçici olarak yerleşmelerine dış göç denir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016, s. 3). Bu tür göçlere zorunlu göç denmektedir. Zorunlu göç insanların bulundukları yerleri kendi iradesi dışında terk etmelerine de denir. Zorunlu göç sürecine verilebilecek örneklerinden birisi 2011 yılında Türkiye'nin Güney komşusu Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle birçok insanın ülkelerini terk edip daha güvenli bir yer arayışına girmiş olmalarıdır. Göçmenler, geldikleri ülkelerin hukuki statüsüne uygun olarak göçmen, mülteci, sığınmacı, vb. kavramlarla nitelendirilmişlerdir.

Her ne kadar evrensel bir göçmen tanımı olmasa da Uluslararası Göç Örgütü

tarafından bir tanım yapılmıştır. Buna göre göçmen kavramı bir yerden bir yere çeşitli nedenlerden dolayı kendi iradeleriyle hareket eden kişiler için kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler ise göçmeni gönüllü veya zorunlu sebeplerden dolayı düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin bir başka ülkede bir yıldan fazla yaşayan bireyler olarak tanımlamaktadır (Göç Terimleri Sözlüğü, s. 37). Göçmenler göç nedenlerine ve göç etme şekillerine göre vardıkları ülkelerde mülteci, sığınmacı, geçici koruma gibi çeşitli hukuksal statülerde bulunurlar.

Birleşmiş Milletler, mültecilerin statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteciyi; ırkı, dini, milliyeti belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönmeyen ve dönmek istemeyen kişi olarak tanımlar. Türkiye ise bu sözleşmeye coğrafi çekince koyarak sadece Avrupa'dan zorunlu göç ile gelen insanları mülteci olarak kabul etmektedir (Balcı, 2020). Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacılara bu sebepten dolayı mültecilik statüsü verilmemiş ve bu sebeple YUKK'a göre Suriyeli sığınmacılar geçici koruma altında bulunmaktadırlar.

Sığınma, bir devletin geri göndermeme ilkesi ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanıdığı mülteci haklarına dayalı olarak topraklarında verdiği bir koruma türüdür (Türkmen, 2018, s. 19). Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde mülteci ve sığınmacı kavramları birbirleri ile benzer bir anlamda kullanılmaktadır. Benzer anlamda kullanılsalar dahi sığınmacı ve mülteci kavramları arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Çünkü sığınmacılar geldikleri ülkelerde geçici koruma altında olan insanlardır. Mülteciler ise yaptıkları başvuru sonucu onaylanan ve bu nedenle ülkelerde kalmaya hak kazanan insanlardır (Kartal ve İsmail, 2022, s. 77). Sığınmacılar göç etmek zorunda kalan gruplar içerisinde tehlikelere en açık olan gruplar olarak nitelendirilmektedir. Sığınmacıların risklere açık olmasının nedeni geldikleri ülkelerde yasal statü eksikliğinin bulunmasıdır. Bu durum da sığınmacıların beslenme, barınma, sağlık, eğitim ve istihdam gibi temel gereksinimlerini karşılama konusunda zorluklar yaşamasına yol açmaktadır. Sığınmacılar, yaşadıkları iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Yaşadıkları tüm bu zorlukların yanı sıra geldikleri ülkelerde yaptıkları başvuru süreçlerinde de birçok zorluk yaşamaktadırlar (Selçuk, Güzel ve Buz, 2021,

s. 361). Dolayısıyla göç kararının alınmasından yeni varılan toplumdaki uyum süreçlerine kadar sığınmacılar birçok alanda sıkıntılar yaşamaktadır.

1.1.1. Düzensiz Göç

Düzensiz göç kavramı özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde önem kazanmaya başlayan siyasi, hukuki ve sosyal bir yapılanmadır. Kavram önemli ölçüde siyasallaştırılmış ve uygulanmasında siyasi amaçlar güdülmüştür (Şemşit, 2018, s. 281-282). Bu sebepten ötürü tehlikeli, belirsiz ve incelenmesi zor bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Turan ve Ünal, 2020, s. 603). Düzensiz göç kavramı Göç İdaresi Başkanlığı (2023) tarafından "bir ülkeye yasadışı giriş yapmak, bir ülkede yasadışı şekilde kalmak veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamak" olarak tanımlanmaktadır.

Tunus'ta başlayarak diğer Orta Doğu ülkelerine yayılan Arap Baharı coğrafyayı siyasal istikrarsızlığa ve kaosa sürüklemektedir. Bu nedenle İnsanlar daha iyi yaşam koşulları elde etmek için ve savaşın olumsuz getirilerinden korunmak için göç etmeye mecbur kalmışlardır. Örneğin büyük bir göç dalgası, özellikle Kuzey Afrika'ya yakın Güney Avrupa ülkeleri olan İtalya, İspanya ve Fransa gibi AB üyesi devletlere doğru başlamıştır (İşcan Erdoğan, 2019, s. 39). Bu göçlerden önemli olanlardan biri de son olarak Suriye'de yaşanan iç karışıklık ve savaş nedeniyle oluşan krizdir. Ülkeler bu krizle birlikte mülteci meselesi ile tekrardan karşı karşıya kalmışlardır.

Yaşanan bu iç karışıklık sebebiyle birçok insan evlerini, işlerini, sevdiklerini kaybetmişlerdir. Hayati tehlikeleri oldukları için ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Milyonlarca insanın göç etmek zorunda kalması büyük bir göç dalgasına sebep olmuştur. Türkiye'de yaşanan bu göç dalgasından büyük oranda etkilenmiştir. Suriye'nin Türkiye sınırlarına yakın olması, kültürel benzerliklerin olması, Suriye'de yaşayan insanların Türkiye'de akrabalarının olması en önemli etkenler arasındadır. Türkiye'yi bu süreçte önemli kılan bir diğer önemli özellik ise Türkiye'nin transit ülke olarak görülmesi Türkiye üzerinden diğer Avrupa ülkelerine ulaşımın kolay olmasıdır. Düzenli göçün planlanarak yapılması, pasaport çıkartılması, vize işlemlerinin tamamlanması, maliyetli ve uzun zamanlar alması gibi birçok aşamasının olması Suriyeli sığınmacıların göç etme süreçlerinin uzamasına neden olmaktadır. Bu durum

Suriyeli sığınmacıların binek hayvanlarla, botlarla, yürüyerek, güvenli olmayan yasa dışı birçok şekil de sınırları geçmeye çalıştıklarını göstermektedir. Tüm bunlar düzensiz göçlere sebep olmaktadır.

1.1.2. Çocuk / Sığınmacı Çocuk

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de "daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan" çocuk olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 1989). Türk ceza Kanunu da bu tanımı kabul etmiş ve çocuk için "yaşamın doğuştan ergenliğe kadar süren dönemini yaşayan varlık" olarak tanımlamıştır. Diğer bir tanım ise gelişimini tamamlanmaması üzerinden ele alınan "çoğunlukla bedensel ve zihinsel gelişimini henüz tamamlamamış bireyler için kullanılan bir kategori" ifadesiyle belirtmektedir (Şentöregil, 2017, s. 5). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin maddelerinde detaylı olarak bakılmasının Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi hakkında bilgi edinmek için yararlı olduğu düşünülmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 'de yer alan "taraf devletler, bu sözleşmede yazılı olan çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel gelişiminin gerçekleşmesi noktasında fırsat eşitliği yaratarak eğitim hakkı olduğunu söylemektedir (Madde28(1)). Bu madde zorunlu veya gönüllü göç ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan tüm çocukların eğitimlerinin kişisel ve fiziksel yeteneklerinin göz önünde bulundurularak uygun bir şekilde verilmesi gerektiğini bildirmektedir. Ancak Rukiye Bayram'ın yaptığı çalışma, sığınmacı ailelerin çocuklarının eğitim hakkı algısının son derece düşük olduğunu ortaya koymaktadır (2019). Dolayısıyla sığınmacı çocuklar eğitime erişimde oldukça ciddi sorunlar yaşamaktadır.

Eğitim bütün insanlar için gerekli olan bir haktır ve her insan için ayrı ayrı anlamlar taşımaktadır. Bu nedenle eğitimin temel bir hak olması ve devletlerin bunu gerekli sistemler ile insanlara sunması gerekmektedir. Çünkü eğitim her bireyin hakkıdır. Bu hak insanların ırkı, cinsiyeti, etnik kökenine bakılmaksızın eşit bir biçimde verilmesi gerekmektedir. Tüm bunlar çocuk olmanın, korunmanın ve gerekli haklardan yararlanmanın kurallardır.

Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların 1.192.378'ini 5-18 yaşları arasındaki çocuklar oluşturmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022). Tüm dünyada

yaşanan savaşlar, pandemiler, kıtlık ve daha birçok olumsuz koşullardan en fazla etkilenen guruplar çocuklardır. Çocukların kendilerini koruyacak durumda olmayışları anne ve babalarının yardımlarına ihtiyacı olan bireyler olduklarını göstermektedir. Bu sebeple çocuklar yaşanan bu olumsuz durumlardan çok fazla etkilenmektedirler. Çünkü geldikleri yerlerde hayatlarındaki belirsizlikler daha da artmaktadır. Hayatlarının başında olan, eğitim ve öğretimlerine devam etmeleri gereken ve gelecek ile ilgili planlar yapma döneminde olan çocuklar, yaşadıkları olumsuzluklardan derinden etkilenmektedirler. Bunun başlıca örneklerinden biri Suriyeli sığınmacı çocuklardır. Suriyeli sığınmacı çocuklar yaşadıkları zorunlu savaş sonrasında geldikleri ülkelerde birçok alanda fırsatlara erişimde zorluk yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacı çocuklar, çocuk olmanın ve çocuklar için var olan eğitim hakkından çok fazla yararlanamamaktadırlar.

Eğitim, çocukların yaşam tarzlarını gelecek ile ilgili planlarını gerçekleştirmek için en önemli başlangıçlardan biridir. Suriyeli sığınmacılar ilk geldikleri zamanlarda toplama kamplarında yaşamak zorunda kalmışlardır. Daha sonra geldikleri ülkelerde ise yerleşme hakkı için başvuru sonuçlarını beklemek zorunda kalmaları, problemler yaşamalarına neden olmuştur. Bu nedenle Suriyeli sığınmacı aileler çocuklarını okula yerleştirme ve kayıt yaptırma sürecinde zorluklar yaşamışlardır. Bu zorluklar sebebi ile zaten uzun süre sonra eğitime başlayan çocukların eğitim hayatı Covid-19 pandemisinin ortaya çıkması ile tekrar kesintiye uğramıştır. Bu dönemde yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı derslerine katılamayan çocuklar ailelerinin ekonomisine destek olabilmek için çalışmak zorunda kalmışlardır.

Çocuk Hakları sözleşmesi, tüm çocuklar için geçerli olacak şekilde eğitim ve öğretim, sosyal güvenlikten yararlanma, cinsel sömürüye maruz kalma, yaşama saygı gibi hakları içeren statü, durum ve koşulları kapsamaktadır. Bu sözleşme, her çocuğun haklarını korumak amacıyla tasarlanmıştır. Dolayısıyla çocukların bulunduğu statü, durum ve koşullar ne olursa olsun aynı haklara sahip olmalarını temin etmektedir. (Ardıç Çobaner, 2015, s. 33). Özellikle kendi ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve başka ülkelere sığınmacı veya mülteci olarak gelen çocukların eğitim durumları yerelde yaşayan çocuklardan daha sınırlı oldukları görülmektedir. Yine Ardıç Çobaner'e göre ülkelerin kendi eğitim ve öğretim kurallarına göre bütün öğrencilerin eğitim haklarına erişimini eşit bir şekilde sağlaması gerekmektedir (2015, s. 33).

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların eğitim durumları da bu kurallara uygun bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

1.2. EĞİTİM VE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ

Eğitim, insanların en temel haklarından biridir. Toplumların, sosyal hayat içinde devamlılığını sağlayan ve bireylerin kendilerini sosyal ve akademik açıdan geliştirmeleri için en önemli araçtır. Eğitim, insanların birlikte yaşamaya başladıkları ilk andan itibaren yaşadıkları toplumların kültürel gelişiminin genç kuşaklara aktarmak için kullanılmaktadır. Tarihin ilk başladığı dönemlerden itibaren toplumda söz sahibi olan insanların yetiştirilmesi eğitim kurumları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Şahin, 2018, s. 415). 19 yüzyılda ulus-devletlerin ortaya çıkması sonucunda eğitimin sadece devlete ait kurumlar tarafından yürütülmesi gerektiği anlaşılmıştır (Kaya, 2016, s. 109). II. Dünya savaşından sonra sanayileşmenin hızlanması ile ortaya çıkan yeni üretim araçlarını kullanmak için okuma yazmanın yeterli olmaması eğitimin önemini daha belirginleştirmektedir. Bu dönemle birlikte eğitimin insanların daha kolay şartlar altında çalışmasına olanak sağlaması eğitime katılımı artırmaktadır (Buyruk, 2015, s. 28). Bununla birlikte okullara gerekli yatırımlar yapılarak yeni bir eğitim sistemine geçilmiştir (Şahin, 2018, s. 417). Bu nedenle çocukların eğitim süreçleri üzerinde okul oldukça önemli bir yere sahiptir. Eğitim, zorunlu göç ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacı çocukların geldikleri ülkelerin kültürlerine uyum sağlaması ve sosyal hayatlarına dahil olma sürecinde önemli bir etkendir. Suriyeli sığınmacı çocukların devlet okullarında eğitime katılması Suriyeli ve Türk çocukların sosyalleşmesi açısından çok önemlidir (Ertekin, 2019, s. 8). Geldikleri ülkelerde yaşanan göçün sebepleri, nedenleri ve gelen göçmenlerin nasıl yöneltilmesi gerektiği bilindiğinde yaşanan göç olguları olumlu sebeplere yol açmaktadır. Yönetilemediklerinde hem ülkelerini terk etmek zorunda kalan göçmenler için hem de yaşayan yerli halk için birçok olumsuzluklara sebep olabilmektedir.

Küresel bir çağda yaşadığımızdan dolayı birçok ülkede yaşanan olumsuzluklar diğer ülkeleri de etkilemektedir. Göçler, doğal afetler, salgın hastalıklar bunlardan bazılarıdır. Yaşanan bu olumsuzluklar göçle gidilen ülkeleri birçok açıdan etkilemektedir. Örnek olarak ekonomi, hukuk ve eğitim gibi alanlar verilebilir.

Göçmenlerin eğitime erişimi, eğitime devam edebilmeleri geldikleri ülkelere uyumunda etkilidir. Göçmenler, geldikleri ülkelerde hayatlarını olumlu bir şekilde devam ettirebilmek için geldikleri ülkelerin dillerini öğrenmeleri gerekmektedir. Yaşadıkları toplumda daha rahat ve bağımsız hareket etmeleri ve sosyal hayata katılımları açısından yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaları önemlidir. Bunlar ise eğitimle düzene koyulabilecek durumlardır. Bu sebeple çocukların ve ailelerin, çocukların erken yaşta okullaşması konusunda karşılıklı bir iş birliği içerisinde olması gerekmektedir.

Çocuklar, doğdukları andan itibaren çevreleri ile etkileşim içerisindedirler. Çocukların yaşantıları çevreleri ile kurdukları etkileşim sonucunda şekillenmektedir (Güngör, 2013, s. 422). Bu sebeple eğitim, zorunlu göçle başka bir ülkeye gelmek zorunda kalan çocukların gelecekleri açısından büyük önem arz etmektedir. Özellikle uzun süreli yaşanan savaşlar sonrası göç etmek zorunda olan çocuklar için ülkelerin eğitim politikalarına büyük önem verilmesi ve göçmen çocukların gelecekleri düşünülerek düzenlenmesi gerekmektedir. Göçün yaşattığı birçok olumsuzlukları gidermek ve göçmen çocukların geldikleri ülkelerin eğitim sistemine uyum sağlamaları açısından bu politikalar önemlidir.

Eğitim insanın en temel haklarından biridir. Eşitlikçi devletlerde, insanlar arasından toplumsal olarak herhangi bir ayrımcılık yapmadan tüm insanlara eşit bir şekilde verilmesi beklenmektedir. Devletler, eğitim hakkının tüm insanlara eşit bir şekilde verilmesi konusunda üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getiremedikleri zaman yeterli seviyede olanaklara sahip olamayanlar eğitim hakkına ulaşmakta güçlük çekmektedirler (Şahin, 2007, s. 32). Bu gibi durumlar toplumlar da eşitsizliğin daha artmasına neden olabilir. Devletler kendi ülkelerinin eğitim politikalarına göre ülkelerinde yaşayan tüm insanlara uygun olan eğitimi sağlaması gerekmektedir.

Türkiye'nin 1995 yılında taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince; ülkesindeki Suriyeli çocuklara eğitim verme sorumluluğu bulunmaktadır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 2/1. Maddesinde (UNICEF, 2004):

> "*Taraf Devletler, bu Sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip*

oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler"

Türkiye'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 22/1. Maddesi gereğince de kendi topraklarında mülteci ya da sığınmacı olan tüm çocukların sözleşmede yer alan tüm haklardan faydalanması için gerekli önlemleri alma zorunluluğu vardır (UNICEF, 2004). Türkiye'ye gelen Suriyelilere mültecilik statüsü verilmediğinden Suriyeli sığınmacı çocuklar Türk vatandaşı olan çocuklara verilen eğitimden yararlanmaktadırlar (Gülerce, Kaçar ve Kablan, 2022, s. 94). Verilen bu eğitimden iki şekilde yararlanmaktadırlar. Bunlardan ilki Suriyeli çocukların Türkiye'deki okullarda eğitim görmeleri bir diğeri ise Geçici Eğitim Merkezlerine GEM'lerde eğitimlerine devam etmeleri şeklindedir. GEM'ler Suriyeli sığınmacı çocuklara yönelik ilk ve orta öğretim kademelerindeki dersler dikkate alınarak çocuklara Arapça ders veren kurumlardır (MEB, 2014). Bu kurumlara Kayıtlar, İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesindeki İl Eğitim Komisyonları tarafından belirlenir ve ilden ile farklılık gösterebilir. Suriyeli öğrenciler ilgili makamlardan aldıkları eğitim belgeleri ile İl Eğitim Müdürlüğünde başvuru yapabilirler veya herhangi bir belge olmasa da ilgili kurumlara giderek başvuru yapabilirler (MEB, 2014). Geçici Eğitim Merkezlerin kapatılmasıyla öğrenciler Türkiye'deki okullarda eğitimlerine devam etmektedirler.

1.3. PANDEMİ VE COVİD-19 PANDEMİSİ

Eski Yunan dilinde tüm insanlar anlamına gelen pandemi sözcüğü, uluslararası sınırları aşan ve dünya geneline yayılan enfeksiyon hastalıklar olarak kavramsallaştırılmaktadır (Özkoçak, Koç ve Gültekin, 2020, s. 1186). Benzer şekilde T.C. Sağlık Bakanlığı ise pandemi kavramını "Bir hastalığın veya enfeksiyon etkeninin ülkelerde, kıtalarda, hatta tüm dünya gibi çok geniş bir alanda yayılım göstermesi" şeklinde tanımlamaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2022). Bu tanımlardan yola çıkarak insanların etkileşimiyle birlikte pandemilere neden olan virüsler geniş coğrafyalara yayılabilmektedir. Bununla birlikte virüslerin mutasyon geçirmesi, pandemi ile mücadeleyi zorlaştırmakta ve ölümcül sonuçlara yol açmaktadır.

Salgın hastalıklar insanlık tarihinin her döneminde toplumları büyük oranda etkilemiştir. Bu etkilenme şiddeti toplumdan topluma farklılık göstermiştir. Bazı

toplumlar salgınlardan çok fazla etkilenirken bazıları ise daha az etkilenmiştir. Dolayısıyla bu salgınlar toplumların gelecekteki yaşamları üzerinde büyük etkiler bırakmaktadır.

İnsanlık tarihinde birçok pandemi yaşanmıştır. Veba, sars, çiçek hastalığı, İspanyol gribi, Rus gribi gibi tarihte birçok pandemi kaydedilmiştir. Bunlardan biri ise Covid-19 diğer ismi Coronavirüs olan şiddetli ateş ve akut solunumu sendromu yaşatan 2019 yılının sonlarına doğru Çin'de ortaya çıkan ve bütün dünyayı etkisi altında bırakan bir pandemidir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart 2020 tarihi itibariyle Covid-19 salgınını pandemi olarak ilan etmiştir. Temmuz 2020 itibariyle yaklaşık 11 milyon kişiye virüs bulaşmış yaklaşık 530 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Covid-19 pandemisi çok kolay yayıldığı için bütün ülkelerin yaşamlarını olumsuz etkilemiş ve ülke hükümetlerinin çeşitli önlemler almasına sebep olmuştur. Bu önlemler salgını kontrol altına alabilmek için sosyal izolasyon ve seyahat kısıtlamalarına sebep olmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından açıklanan önlemler Covid-19 pandemisi ile mücadele bağlamında birçok ülke tarafından bazı farklılıklar olsa dahi benimsenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından "Corona Virüs Riskine Karşı 14 Kural" belirlenmiştir. Bu önlemlerden bazıları şu şekildedir: Covid-19 virüsünün yayılımını engellemek veya en aza indirmek için sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmesi, öksürme ve hapşırma gibi durumlarda ağız ve burnun bir mendille kapatılması gerekmektedir (Öztek, 2020, s. 8). Alınan önlemler pandeminin en hafif şekilde atlatılabilmesi ve hastalığın bulaş riskini en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Bunun için üç kural hayati önem taşımaktadır; maske, mesafe ve hijyen.

Kalabalık olmaları nedeniyle temasların çok fazla olduğu ilk, orta ve yüksek dereceli okullarda eğitime ara verilip yapılacak her türlü toplantı ertelenmiştir. Kalabalık diğer alanlar iş yerleri, alışveriş merkezleri, spor müsabakaları, kafeler spor salonları, kahvehaneler gibi yerlerde yapılacak işler ve aktiviteler ertelenmiş ve karantinalar uygulanmıştır. Karantinalar insanların belirtilen süre içerisinde belirli alanlar dışında kalan yerlere gidişlerinin kısıtlanmasına denir. Uygulanan karantinalar salgının yayılmasını yavaşlatmak ve hastalığın insanlara bulaşmasını önlemek için oldukça önemlidir.

Türkiye'de Covid-19 pandemisinin ilanından hemen sonra ilk etapta eğitime ara verilmesi ve ardından online eğitime başlanması, birçok iş yerinde esnek çalışma saatlerinin uygulanması planlanmıştır. Kültürel, sanatsal ve spor faaliyetlerinin iptal edilmesi veya ertelenmesi insanları bireysel ve toplumsal olarak önemli derecede etkilemiştir. Bu etkilerin araştırılıp ortaya konulması pandeminin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi ve pandemi sonrası tekrar normale dönüş için hayati önem taşımaktadır.

1.3.1. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim süreçlerinin uygulamaları pandemi öncesine dayanmaktadır. Bu eğitimin bir türü olarak kabul edilen "evde eğitim" (homeschooling) hareketi Amerika'da 1960'lı yıllarda başlamış ve daha sonra hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Toprakçı'ya göre uzaktan öğretim, bilgisayar, televizyon, telefon, video, internet, intranet, radyo, mektup gibi araçlar aracılığıyla sağlanan bir öğretim faaliyetidir. Bu yöntemde öğrenci ve öğretmen fiziksel olarak birbirlerinden ayrılmış şekilde eş zamanlı veya eş zamansız olarak bir araya gelerek öğrenme ve öğretme sürecini kısmen ya da tamamen gerçekleştirirler (2017).

Teknolojik aletlerin gelişmesi ve tüm dünyada kullanılması küresel bir eğitim sisteminin oluşmasına neden olmuştur. Teknolojik aletlerde yaşanan bu gelişmeler eğitimde yeni uygulamaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylelikle mektuplar ve posta ile başlayan uzaktan eğitim büyük bir değişim yaşayıp farklı boyutlara ulaşmıştır (Kırık, 2014, s. 75). Türkiye'de uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik ilk adım 1927 yılında atılmıştır. 1980'lere gelindiğinde ise Türkiye'de uzaktan eğitim daha fazla gelişmeye başlamıştır. Bu dönmeden itibaren teknolojik alt yapının geliştirilmesi eğitime erişimin daha kolaylaşmasının yolunu açmıştır. Uzaktan eğitim ilk olarak Eskişehir Anadolu Üniversitesi açık öğretim fakültesinde başlamıştır (Çukadar ve Çelik, 2003, s. 33). Bu fakültenin kurulmasıyla birlikte uzaktan eğitim hızlı bir ivme kazanmıştır (Kırık, 2014, s. 85).

Uzaktan öğretim aynı ortamda buluşamayan çok geniş kitlelerin iletişim teknolojisi ile eğitim teknolojisi olanaklarını kullanarak eğitim hizmetinin görülmesini amaçlandığı bir yol veya çözüm olarak da görülebilir. Yüz yüze eğitimde öğretmen ve öğrenci aynı mekânda birbirleri ile etkileşim içinde olarak çocukların eğitim ve

öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken, uzaktan öğretimde bu durum ortadan kalkmıştır. Uzaktan eğitimde öğretmen ve öğrenci farklı mekanlarda planlı bir şekilde teknolojik aletler yardımıyla iletişim kurarak eğitim ve öğretime devam etmişlerdir (Toprakçı, Hepsöğütlü ve Toprakçı, 2021, s. 45). Bu yönüyle düşünüldüğünde uzaktan eğitim mesafeleri ortadan kaldırmaktadır. Uzaktan eğitim birçok insanın istediği yaşta, istediği zamanda ve istediği yerde öğrenimlerine devam etmesine olanak sağlamıştır. Uzak mesafeler, yaş sorunu, fiziksel engeller ve salgın hastalıklar gibi durumlarda uzaktan eğitim ile eğitim ve öğretimin devamlılığı sağlanabilmektedir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocukların ailelerinin eğitimin başarısını etkileyecek önemli bir rolü bulunmaktadır. Özellikle ailelerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarının eğitimlerine katılması ayrıca önemlidir. Bu sebeple aileler evde uygulanan eğitimde çocuklarının eğitimlerine yönelik müfredat içerisinde bulunan dersleri öğretmenler ile takip etmelidirler (Özdoğru, 2021, s. 38). Bu durumun uzaktan eğitim sürecinin başarısını artıracağı söylenebilir. Çünkü uzaktan eğitim öğretmenler ve aileler için yeni roller ortaya çıkarmıştır. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimden farklı olması, öğretmenlerin ve ailelerin sürece alışmasını zorlaştırmıştır. Bu yüzden çocukların akademik, sosyal birlik eğitimleri evde aile desteğiyle gerçekleşmesi önem arz etmektedir.

Uzaktan eğitim geçmişte tercihe bağlı bir eğitim türüydü veya yüz yüze derslere katılamayan dezavantajlı grupların eğitime erişimini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Burada kastedilen dezavantajlı gruplar eğitim ve öğretimlerine uzaktan eğitim araçları ile sahip olabilen gruplardır. Yaşanan Covid-19 pandemisi ile sosyal mesafe kurallarına en uygun eğitim yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Daşçı Sönmez ve Cemaloğlu, 2021, s. 2). Covid-19 pandemisinin ortaya çıkması ve tüm dünyaya yayılmaya başlaması ile salgının yayılmasını engellemek için hemen hemen bütün ülkelerde karantina uygulamasına gidilmiştir. Bu karantina döneminde temel gıda sektörleri haricinde birçok sektörün işleyişi sekteye uğramıştır. Bunların başında eğitim sektörü gelmektedir. Mart ayından itibaren okulların kapanması ve yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bu dönemde uygulamaya konan uzaktan eğitim modeli, gerekli teknolojik araçlar ile yeterli maddi olanaklara sahip olmayan öğrencilerin sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Bu sorunlar yerli vatandaş ve Suriyeli sığınmacı çocuklar arasında kendisini açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye geldikten sonra yeni bir yaşam ve hayat tarzı ile karşılaşmışlardır. Suriyeli sığınmacılar için zorlu bir süreç başlamıştır. Sığınmacılar, Türkiye'ye varıştan itibaren ilk yıllarında konteyner kentlerde (Geçici Barınma Merkezi) yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmışlardır. Son yıllarda büyük oranda kapatılan Geçici Barınma Merkezleri'nden çıkan sığınmacılar şehirlerin en ucuz ve imkânı kısıtlı bölgelerinde yaşamaya başlamışlardır. Çalışma imkanlarının çok düşük olması, yeterli derecede sağlık imkanlarına sahip olmamaları, Suriyeli sığınmacıların Covid-19 pandemisinden daha fazla etkilenmesine sebep olmuştur. Bu nedenle her kırılgan grup gibi Suriyeli sığınmacılar da yüz yüze eğitim sürecinde birçok sorun yaşamışlardır. Uzaktan eğitimle birlikte bu sorunlar daha da derinleşmiştir. Suriyeli sığınmacıların bu dönemde yaşadıkları ekonomik yetersizlikler, eğitim araç ve gereçlerini karşılamaları konusunda sorunlar yaşamalarına neden olmuştur.

1.3.2. Uzaktan Eğitim ve Aile

Pandemi sürecinde aile ve uzaktan eğitim arasında önemli ilişki ve etkileşim vardır. Çocukların uzaktan eğitim sürecinde ailelerin rolü oldukça önemlidir. Aile, çocukların ilk etkileşime geçtiği, nasıl iletişim kurması gerektiğini öğrendiği ve ilk öğrenmenin gerçekleştiği bir kurumdur. Çocukların başkalarına bağımlı olmadan gereksinimlerini karşılayabilecek, toplumsal kaynakları kullanmaya ve gerekli beceriler edinmeye hizmet edebilecek çaptaki birçok beceriler için ön koşul nitelik taşıyan unsurlar ilk olarak ailedeki diğer bireylerle etkileşime geçilerek öğrenilir (Kırmızıgül, 2020, s. 286). Bu öğrenmeler çocuğun ev dışarısında ve dolayısıyla okuldaki davranış şekillerini belirler. Özellikle zorunlu göç ile Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sürecinde aile en önemli etkendir. Bununla birlikte sığınmacı çocukların ailelerinin çocuğun eğitimine katılımı, kültürel şokun ve ayrılık kaygısının azaltılması, çocuklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olunması ve çocuğun kendini daha güvende hissedeceği bir ortamın oluşturulması açısından önemlidir (Kardeş, 2021, s. 840). Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların toplumsal hayata uyum sağlayabilmeleri için geldikleri ülkelerin dili ve kültürlerini öğrenmeleri çok önemlidir. Çünkü Suriyeli sığınmacıların geldikleri toplumlarda diğer bireyler ile iletişim kurmak veya kendilerini ifade etmelerinin temel yollarından birinin dil olduğu bilinmektedir. Suriyeli sığınmacılar geldikleri ülkelerde farklı din, dil, gelenek ve

kültüre sahip bireylerle bir araya gelerek insani bir karşılaşma yaşamaları sığınmacılar ile yerelde yaşayan halk arasında birçok farklılığa neden olabilmektedir (Mercan Uzun ve Bütün, 2016, s. 75). Bu sebeple Suriyeli sığınmacı ailelerin çocuklarının gelecekleri için geldikleri ülkelerin dillerini öncelikle kendileri daha sonra da çocuklarının öğrenmeleri için gerekli kurum ve kuruluşlardan yardım almaları büyük önem arz etmektedir.

Dil ile ilgili yaşanan sorunlar çocukların sosyal ve eğitim yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Çocukların topluma uyum sağlamaları, psikososyal açıdan olumsuzluk yaşamamaları adına gerek Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okullarında gerekse Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonunu desteklemesi (PİKTES) projesi kapsamında açılan okullar bünyesinde eğitim verilmeye başlanmıştır (Şahin, Moralı ve Göçer, 2021, s. 97). Bununla birlikte Suriyeli sığınmacı ailelerin dil konusunda bilinçlenmesi gerekmektedir. Aileler iyi düzeyde dil bilmeseler dahi çocuklarının eğitimine destek olabilmek için Türkçe öğrenmeleri gerekmektedir.

Covid-19 pandemisi öncesinde çocuklarının eğitim ve öğretim süreçlerine uzaktan dahil olan aileler, pandemiyle birlikte uzaktan eğitime geçilmesiyle kendilerini eğitim sürecinin içerisinde bulmuşlardır. Özellikle derslerin dijital araçlarla yapılması, evlerin düzenlerinin değişmesi, mekânların öğrencilerin ders çalışabilecekleri şekilde düzenlenmesi ve derse girebilecekleri aletlerin temin edilmesi gibi birçok konuda aileler çocukların eğitim süreçlerine doğrudan dahil olmuşlardır.

Bu dönemde yüz yüze eğitimde olduğu gibi aileler ve çocuklar arasında iyi bir iletişimin olması gerekmektedir. Ailelerin çocuklarının gelişimi, sosyal hayatı, dersleri hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olması büyük önem arz etmektedir. Çünkü aileler çocuklarının daha iyi bir geleceğe sahip olmaları eğitim ve öğretimde daha donanımlı olabilmeleri için çocuklarını iyi tanımalıdırlar. Çocuklarının olumlu ve olumsuz davranışları ile ilgili bilgi sahibi olmayan, çocuklarının akran gruplarını tanımayan aileler çocuklarını destekleyemezler. Ailelerin eğitim hayatları boyunca çocuklarının eğitim ve öğretim durumlarından haberdar olabilmeleri için çocukları ve öğretmenleri ile iletişim halinde olması gerekmektedir. Ve bu konu bütün ülkelerin üzerinde önemle durması gereken konulardan biridir (Şişman, 2013, s. 186). Özellikle Suriyeli sığınmacı çocukların ailelerinin eğitim sürecine dahil edilmesi çocuklarının yaşadığı

olumsuzlukları, savaşın getirdiği korkuyu, geldikleri ülkelerde yaşadıkları kültürel şoku en aza indirmek ve çocukları hakkında daha fazla bilgi sahibi olunması açısından önemlidir. Bu sebeple geçilen uzaktan eğitim döneminde ailelerin çocuklarının haftalık ders programlarını bilmesi gerekmektedir. Ders çalışacakları ve dinleyecekleri ortamları çocuklara göre ayarlanmalıdır. Özellikle EBA TV'de yayınlanan derslerin televizyondan yayınlanması velilerin bu konuda daha özverili davranmalar gerektiğini göstermektedir. Çünkü uzaktan eğitim döneminde çocukların yıllardır alışık oldukları okul kavramı büyük bir değişime uğramıştır. Bu durumu özellikle ev ortamında televizyon, bilgisayar, tablet gibi araçların kullanımını etkilemiştir. Uzaktan eğitim ile bu aletlerin işlevlerinin çocuklar için değişmesi teknolojik aletler ile daha fazla vakit geçirilmesine neden olmuştur. Tüm bunlardan dolayı ailelerin çocuklarının bu dönemde derslerini takip etmeye özen göstermesi gerekmektedir. Ailelerin çocuklarının derslerini özverili bir şekilde takip etmemeleri durumunda bu süreç çocuklar ve aileler açışından tehlikeli sonuçlara yol açmaktadır.

1.3.3. Pandemi Sürecinde Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumu

Covid-19 virüsünün ortaya çıkmasından sonra hızlı şekilde yayılım göstermesi sonucunda pandemi ilan edilmiştir. Bu doğrultuda ülkelerde önlemler alınmaya başlanmıştır. Alınan önlemler arasında eğitim alanındaki önlemler önemli bir yer teşkil etmektedir. Virüsün çok kısa bir sürede birçok insana bulaşması ile üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri çocukların eğitimi olmuştur. Eğitimlerine okullarında devam eden çocuklar bu dönemde virüsün kalabalık ortamlarda daha hızlı bulaşabileceği düşüncesi ile yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yaşanan bu durumdan en çok etkilenen çocuklardır (Aydın, 2021, s. 164). Yaşanan olumsuzluklardan dolayı dünyada okullarına devam eden çocukların, pandeminin başlangıcından bu yana 1,8 trilyon saat yüz yüze eğitim olanağını kaybettiği tahminler arasındadır. Dünya çapında 11 ülkede yaklaşık 131 milyon çocuk Mart 2020'den Eylül 2020 kadar yüz yüze eğitimin dörtte üçünü kaçırdığı yine tahminler arasındadır (UNICEF, 2021). Bu durum çocukların eğitimi için büyük tehlikeler oluşturmaktadır.

Türkiye'de mart ayında ilk Covid-19 vakasının görülmesinin ardından birçok

alanda olduğu gibi eğitim alanında da alternatif yollar bulunmaya çalışılmıştır. Bu yollardan en önemli olanlarından biri Üniversiteler ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her seviyede okulda örgün eğitime ara verilmesi ve çeşitli yollarla uzaktan eğitime geçilmesi kararı olmuştur. Bu noktada Milli Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ile internet üzerinden ve TRT kanalları aracılığıyla televizyondan 23 Mart tarihinden itibaren uzaktan eğitime geçilmiştir (Daşdemir ve Cengiz, 2021, s. 389). Covid-19 pandemisi döneminde eğitimin devam etmesi için uygun görülen uzaktan eğitim derslerin yayınlanması için kullanılan EBA TV 2011 yıllında faaliyete geçmiştir. Ancak yapılan araştırmalarda EBA TV'nin tanıtımın yeterli derecede olmadığı (Tutar, 2015), EBA'nın eğitim ve öğretimde yetersiz olduğu (Pala, Arslan ve Özdinç, 2017), öğretmenlerin EBA ile ilgili yeterli derecede bilgi ve beceriye sahip olmadıkları (Kolburan Geçer, Deveci Topal ve Solmaz, 2018) ve EBA TV'yi etkili derecede kullanmadıkları sonuçlarına varılmıştır. Covid-19 pandemisi döneminde de bu sorunlar devam etmiştir. Bu dönemde öğretmen ve öğrenciler EBA TV'ye erişimde sorunlar yaşamışlardır. Uzaktan eğitim döneminde online ders sürelerinin kısa olması, özellikle canlı derslerde derslerin yüzeysel olarak anlatılması bu süreçte hala EBA TV ile ilgili sorunlar yaşandığını göstermektedir (Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Demir ve Faysal yaptıkları araştırmada öğretmen ve öğrencilerin EBA TV'de yayınlanan dersler de sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Bu sorunlara örnek olarak EBA'nın alt yapısının sıkıntılı olması, sistemde yaşanan aksaklıklar, sesin ve görüntünün gitmesi verilebilir. Öğrenciler de bu dönmede gerekli teknolojik alet gereç eksikliği, internet erişiminin eksik olması gibi olumsuz durumlardan dolayı derslerine katılma konusunda sorunlar yaşamışlardır. Uzaktan eğitim döneminin geçici bir süreç olacağını öngören öğrenci ve öğretmenler sürecin uzaması ile daha fazla sorunlar yaşamışlardır (2020, s. 285). Uzaktan eğitim dönemi öğretmen ve öğrencinin yeni karşılaştıkları bir durum olması beraberinde birçok sıkıntı getirmiştir.

Küresel çapta yaşanan olumsuzluklar toplumlardaki dezavantajlı kırılgan grupları daha fazla etkilemektedir. Covid-19 pandemisi bu duruma verilebilecek örneklerden birisidir. Yaşanan olumsuz durumlar, dezavantajlı grupların yaşadıkları mevcut sorunları daha da derinleştirmekte ve eşitsizlikleri daha görünür kılmaktadır (Bozdağ, 2021, s. 703). Suriyeli sığınmacı çocuklarda pandemi döneminde dezavantajlı kırılgan gruplar arasındadır. Yaşadıkları zorunlu göç sebebi ile geldikleri

ülkelerde birçok zorluk yaşamışlardır. Bu zorluklar geldikleri ülkelerin kültürüne, sosyal hayatlarına uyum sağlama konusunda sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Bu sorunlar arasında sığınmacı çocukların eğitim alanında yaşadıkları sıkıntılar önemli bir yer teşkil etmektedir.

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de gördükleri eğitim süreçlerinde sorunlar yaşamışlardır. Bu sorunların başında Türk eğitim sisteminde yaşadıkları uyum sorunları, dil problemleri ve psikolojik sorunlar gelmektedir. Uyum ile ilgili yaşadıkları sorunlar Suriyeli sığınmacı öğrencilerin ders başarılarında düşüşler yaşandığını göstermektedir. Dil ile ilgili yaşadıkları sorunlar öğrencilerin kendilerini yeterli derecede ifade edememelerine ve derslerden uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Psiko-sosyal alanda yaşadıkları problemler ise öğrencilerin şiddete yönelimlerini artırdığını göstermektedir (Aytaç, 2021, s. 186). Bu süreçte, sığınmacı çocuklar çeşitli nedenlerle (cihaz eksikliği, internet erişimi olmaması, ekonomik zorluklar vb.) maddi sıkıntılar yaşamışlardır.

Çevrimiçi eğitimle birlikte gelen zorluklar, ekonomik sıkıntılar, aile içi rollerin değişmesi ve okula olan özlem gibi etmenler, eğitimlerinin önemli ölçüde sekteye uğramasına neden olmuştur (Gülerce vd. 2022). Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları bir diğer sorun ise geldikleri ülkelerde ne kadar kalacaklarının belirsizliği ve yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı küçük yaşata çalışmak zorunluluğudur (Ablay, 2022, s. 133). Bu gibi olumsuz durumlar Suriyeli sığınmacı çocukların okullardan uzaklaşmalarına yol açabilmektedir ve kırılgan grupların hayatlarını daha da zorlaştırmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların göç sürecinde yaşadıkları sıkıntılara Covid-19 pandemisi ile yenileri eklenmiştir (Karabulut ve Aker, 2020). Pandemi dönemi Suriyeli sığınmacı çocuklar için birçok sorun oluşturmuştur. Bu sorunlardan iki tanesi oldukça önemli ve çocukların gelecek yaşamları üzerinde kalıcı etkiler bırakabilir.

Sorunlardan ilki pandemi döneminde yaşanan kapanmaların toplumlarda göçmenler için tehlikelere neden olabilmesidir. Bu dönemde yerli halk ve göçmenlerin farklı ortamlarda bulunması birbirleri ile etkileşme geçmemeleri yabancı düşmanlığını ortaya çıkarabilmektedir. Yaşanan bu olumsuz durumun artması ile toplumdaki bireyler arasında sosyal mesafenin oluşması büyük bir risk olarak

değerlendirilmektedir (Sirkeci vd. 2020, s. 4). Yaşanan Covid-19 pandemisi döneminde sosyal uyumun gruplar arasında karşılıklı devam etmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Tam da bu anlamda eğitimin önemi belirginleşmektedir.

Yaşanan diğer olumsuz durum çocukların eğitim araç ve gereçleri ile ilgili yaşadıkları sorunlardır. Kırılgan gruplar bu dönemde devletlerin verdikleri olanaklara erişim sıkıntıları nedeni ile yerli toplumlarda yaşayan bireylerle aynı olanaklardan yaralanamamaktadırlar (Sirkeci vd. 2020, s.3). Çünkü sığınmacılar geldikleri toplumlarda genellikle güvencesiz işlerde çalışmaktadırlar. Yaşanan olumsuz durumlar kolay bir şekilde işlerinden edilmelerine yol açmaktadır (Özdemir, Doğangün ve Özgür, 2022, s. 523). Bu tespitler ışığında pandeminin ilk günlerinde Covid-19'un insanlar arasında ayrımcılık yapmadığı herkesin bu hastalığa yakalanabileceği tüm dünyanın temizliğe dikkat etmesi gerektiği, maske takıp mesafeye dikkat edildiği sürece herkesin eşit olduğu söylenenler arasındadır. Bu süreç birçok ülkeyi ve insanları etkilediği doğrudur. Fakat bu süreçten herkes aynı düzeyde etkilenmemiştir. Araştırmalar özellikle göçmenlerin diğer insanlara oranla bu dönmede daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Bu nedenle Covid-19 pandemisi toplumlarda yaşayan kırılgan gruplar üzerinde yıkıcı bir etkiye sahiptir.

Covid-19 pandemisi öncesinde ekonomik sıkıntılar çeken sığınmacılar pandemi döneminde yaşanan kapanmalar ve karantinalar nedeni ile olumsuz etkilenmektedirler (Özdemir vd. 2022). Yaşadıkları ekonomik sıkıntılar geçilen uzaktan eğitim döneminde eğitim araç ve gereçlerini temin etme konusunda sorunlar yaşamalarına neden olmuştur. Özdemir ve arkadaşları yaptıkları çalışmada benzer sonuçlara varmışlardır. Suriyeli sığınmacıların Covid-19 pandemisi döneminde ekonomik zorlukların önemli bir yansıması da bilgiye erişim konusunda yaşanmıştır. Bu dönemde sığınmacıların teknik ekipman eksikliği, akıllı telefon ve internet eksikliği olduğu sonucuna varılmıştır (2022).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar sonucunda çıkan şiddet olaylarıyla birlikte insanlar hayatlarını devam ettirebilmek için daha güvenli bölgelere yönelerek göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu zorunlu göç kapsamında Suriyeli sığınmacılar evlerini, işlerini ve yaşamlarını idame ettirdikleri ülkelerini terk etmişlerdir. Sığınmacıların ilk yöneldikleri ülkeler Suriye'ye komşu olan Ürdün, Irak, Lübnan ve Türkiye olmuştur. Türkiye göç edilen bu ülkeler arasında Suriye'ye uzun sınırı olması ve Avrupa yolu üzerinde bulunması açısından önemli bir konuma sahiptir.

Geldikleri ülkelerde Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu maddi açıdan birçok zorluk yaşamaktadırlar. Bu zorluklara Suriyeli ailelerin gelir seviyelerindeki yetersizlikler, sosyal güvencelerinin olmaması, yaşanan iç savaş sonrası ailelerde yaşanan kayıplar ve bu kayıpların sebep olduğu yoksulluk vb. durumlar örnek verilebilir (Harunoğulları, 2016, s. 44). Suriyeli sığınmacılar bu gibi olumsuzluklarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Zorunlu göçün beraberinde getirdiği birçok zorluğa bir de Covid-19 pandemisi eklenmiştir. Bu bağlamda Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 pandemisi ile eğitim hayatları daha da zorlaşmıştır.

Covid-19 pandemisi 2020'nin şubat ve mart ayından itibaren okulların kapatılmasına ve yüz yüze eğitime ara verilmesine sebep olmuştur. Bu durum da beraberinde birçok sıkıntıyı getirmiştir. Her ne kadar pandemi sona ermiş gibi gözükse de etkisi devam etmektedir ve pandemi henüz resmi olarak sona ermemiştir. Aşının bulunması ve toplumların büyük ölçüde bağışıklık kazanmasından dolayı şimdilik ülkelerin belirlediği kısıtlamaların büyük çoğunluğu kaldırılmıştır. Ancak bu kısıtlamaların virüsün seyrine göre tekrar hayata geçme ihtimalinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla sığınmacı çocukların pandemi sürecinde eğitimde yaşadıkları sorunlar ve deneyimlerin analiz edilmesi şimdi ve gelecek açısından hazırlıklı olma ve gerekli iyileştirmelerin yapılabilmesi için önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın konusunu pandemi süreci uzaktan eğitim döneminde Suriyeli sığınmacı öğrenci çocukların yaşadıkları sorunlar oluşturmaktadır. Bu sorunları ortaya koyabilmek için Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları

sıkıntılar, bu sıkıntılar ile nasıl başa çıktıkları ve pandeminin eğitim yaşamlarını nasıl etkilediği sorularına cevap aranmıştır. Bu nedenle tez başlığı Uzaktan Eğitim Döneminde Suriyeli Sığınmacı Çocuklar (Şanlıurfa) olarak belirlenmiştir.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Savaş ve şiddet nedeniyle göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacı çocuklar eğitim hayatlarında birçok zorluk yaşamaktadırlar. Covid-19 pandemisiyle birlikte sığınmacı çocuklar zaman zaman eğitimden uzaklaşmışlardır. Bu uzaklaşmanın nedenlerinden birisi de ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelerine destek olmak amacıyla iş hayatına atılmalarıdır. Bu durum Suriyeli sığınmacı çocukların yaşam koşularını, çevre ilişkilerini ve eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Gülçubuk, 2012, s. 75). Gelişmiş toplumlarda 18 yaşın altındaki çocukların eğitim sürecinde olmaları gerekmektedir. Ancak yaşanan ekonomik yetersizliklerden dolayı Suriyeli sığınmacı çocuklar çalışmak zorunda kalmışlardır. Çalışma zorunluluğunun işverenler tarafından istismar edilmesi çocuk işçilerin daha çok tercih edilmesine ve artmasına sebep olmuştur. Bu durum Suriyeli sığınmacı çocukların ucuz emek piyasasına katılmalarına öncülük etmiştir.

Suriyeli sığınmacı çocukların ucuz emek piyasasında çalıştırılmalarının sebepleri arasında yaşanan zorunlu göç olgusu, düzensiz veya kaçak yollarla yapılan göçler, uygulanan eğitim sistemlerinin yetersiz olması ve eğitimde fırsat eşitsizliği yer almaktadır. Yaşanan iç savaş sonrası ülkelerdeki nüfusun hızla artması, nüfus artışına bağlı olarak birçok Suriyeli sığınmacının işsiz kalması ve işsizliğin giderilmesine yönelik ülkelerin sistemlerinin ve mevzuatlarının eksikliği bu sistemlerin etkin olarak uygulanmaması gibi nedenlerden dolayı Suriyeli sığınmacı çocuklar emek piyasasında yerlerini almaktadırlar (Türkmen, 2018, s. 5). Yaşanan pandemi sürecinde çocukların sağlık açısından virüsten daha az etkilendiği düşüncesi vardır. Bu nedenle Pandemi döneminde Suriyeli sığınmacı çocuklar çalışmak ve aile ekonomisine katkıda bulunmak zorunda kalmışlardır.

Pandemi sürecinde uzaktan eğitim döneminin başlamasıyla birlikte Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim materyallerinin eksik olması, internete ulaşımın çok az seviyede olması, dil problemlerinin yaşanması ve gelirleri azalan ya da kesilen ailelerinin bütçelerine katkıda bulunmak için derslerinden uzaklaşıp emek piyasasına

katıldıkları görülmektedir. Bu da çocukların eğitim hayatlarını olumsuz etkilemekte ve gelecek açısından kayıp bir neslin oluşmasına neden olmaktadır. Bu durum, sosyal uyum sürecinin önündeki önemli engellerden birisi olduğu düşünüldüğünde, sığınmacı ve yerel toplumların geleceği açısından çok riskli bir sürecin işareti olmaktadır. Dolayısıyla pandemi sürecinde çocukların en temel insan hakkı olan eğitime erişimleri, sosyal uyum süreçlerine etkileri, çocukların deneyimleri, karşılaştıkları problemlerle baş etme şekillerinin ortaya konulması hayati önem arz etmektedir.

Türkiye'ye zorunlu göçle gelen sığınmacılar ağırlıklı olarak sınıra yakın illere yerleşmişlerdir. Özellikle Şanlıurfa, Suriye ile en uzun sınırı olan il olması, akrabalık bağları ve ağlar açısından sığınmacıların yaşama yeri tercihi olmuştur. Halihazırda Türk vatandaşı çocukların eğitimi alanında sorunlar yaşayan Şanlıurfa'da önemli sayıda sığınmacı çocuğun da bulunduğu göz önüne alınırsa problem daha da karmaşık hale gelmektedir. Bu da Şanlıurfa'nın zorunlu göç sürecinde en fazla etkilenen kentlerin başında gelmesine neden olmuştur. Bu nedenle çalışma Şanlıurfa'da gerçekleştirilmiştir. Böylelikle çalışma sonucundan elde edilecek bilgilerle çeşitli iyileştirici politikaların üretilmesine ışık tutabilecektir.

2.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Göç, dünyanın en eski toplumsal olaylarından birisidir. İnsanlar var oldukça göç de var olmaya devam edecektir. Bir yerden başka bir yere gönüllü ya da zorunlu olarak göç eden kişilere göçmen denir. Göç eden insanlar gidecekleri ülkelerin ekonomik durumlarını, kendi ülkeleri ile olan yakınlık derecesini göz önünde bulundurarak göç etmektedirler. Türkiye bu bağlamda üç tarafının denizlerle çevrili olması, kültürel çeşitliğin fazla olması, ekonomik fırsatlara sahip olması sebebiyle birçok ülkeden göç alan ve diğer ülkelere göç etmek isteyen göçmenler için transit ülke konumundadır. Bu nedenle Türkiye her yıl binlerce göçmene ev sahipliği yapmaktadır (Süda ve Mutluer, 2008, s. 52). Türkiye'ye yönelik kitlesel göç hareketleri, Cumhuriyetten önce başlamış Cumhuriyet sonrasından günümüze kadar devam etmiştir. Bu göçler arasında Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş nedeniyle milyonlarca insanın Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmesinden ibaret olan Suriye kitlesel göçü de bulunmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'ye de gelen Suriyeli sığınmacıların savaş bitikten sonra Suriye'de yaşam koşullarının eskisi gibi

düzeleceği ve buraya gelen insanların daha sonra ülkelerine tekrar dönebilecekleri düşünüldüğü için Suriyeli sığınmacılara misafir olarak bakılmıştır. Ancak aradan geçen yıllar ve Suriye'de halen devam eden belirsizlikler sığınmacıların geri dönmelerini zorlaştırmakta veya en azından daha uzun yıllar Türkiye'de kalacaklarını göstermektedir. Bu nedenle hem yerel toplumun hem de sığınmacıların insanlık onuruna yakışır bir hayat yaşayabilmeleri için çeşitli hak temelli uyum politikaları geliştirilmektedir.

Uyumun en önemli unsurlarından birisi de çocukların içinde bulundukları ülkede eğitime o ülkenin yerel çocuklarıyla eşit şartlarda erişebilmesidir. Savaş ve beraberinde yaşan şiddet çocukların eğitimden uzak kalmalarına ve onların gelecek kaygısı yaşamalarına sebep olmuştur. Bu durum çocuklarda çeşitli travmalara da yol açmıştır. Geldikleri ülkeler onlar için çok farklı yaşam tarzlarına ve kültürlere sahip olduğu için çocukların kısa sürede eski yaşamlarına dönmeleri ve savaşı onlara unutturabilecek kendilerini güvende hissedebilecekleri ortamlar oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çocukların kısa sürede eğitime kazandırılmaları onların en temel haklarıdır. Eğitimsiz bir neslin yetişmesi bozulmalara, sapmalara ve suçlara çok çabuk bulaşmalarına neden olabilmektedir. Eğitim kişinin geldikleri toplumlara uyum sağlamasına çok büyük oranda yardımcı olmaktadır. Ancak sığınmacı çocukların eğitime ulaşmalarının önündeki engellere bir de pandemi eklenmiştir.

Covid-19'un tüm dünyaya hızla yayılması sonrasında pandemi ilan edilmiştir. Çok hızlı bir şekilde temas yoluyla bulaşan ağır solunum ve akut bozukluklara sebep olan virüs birçok insanın ölümüne sebep olmuştur. Ülkeler bu doğrultuda virüsün bulaş riskini düşürmek için birçok önlemler almışlardır. Türkiye de Covid-19 pandemisi kapsamında birçok önlem almıştır. Bunlardan en önemlisi başta okullar olmak üzere birçok kamu ve özel sektördeki faaliyetlere ara verilmiş ve buna bağlı olarak belirli aralıklarla kapanmalar, seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma yasakları ilan edilmiştir. Covid-19 pandemisinin getirdiği tüm bu zorluklardan etkilenen kurumlar arasında eğitim kurumları da bulunmaktadır. Okullar eğitim ve öğretimin bir arada verildiği, sosyal yaşamda kendilerini daha güvenli hisseden, toplumda sosyalleşebilen, insanlar arasında daha güvenilir ve düzenli ilişkiler kurulmasını sağlayan, çocuklara iyi bir

gelecek ve mesleki eğitimlerin verildikleri yerlerdir. Dolayısıyla çocuklar geleceklerini önemli derecede etkileyecek olan böylesine hayati bir imkândan mahrum kalmıştır.

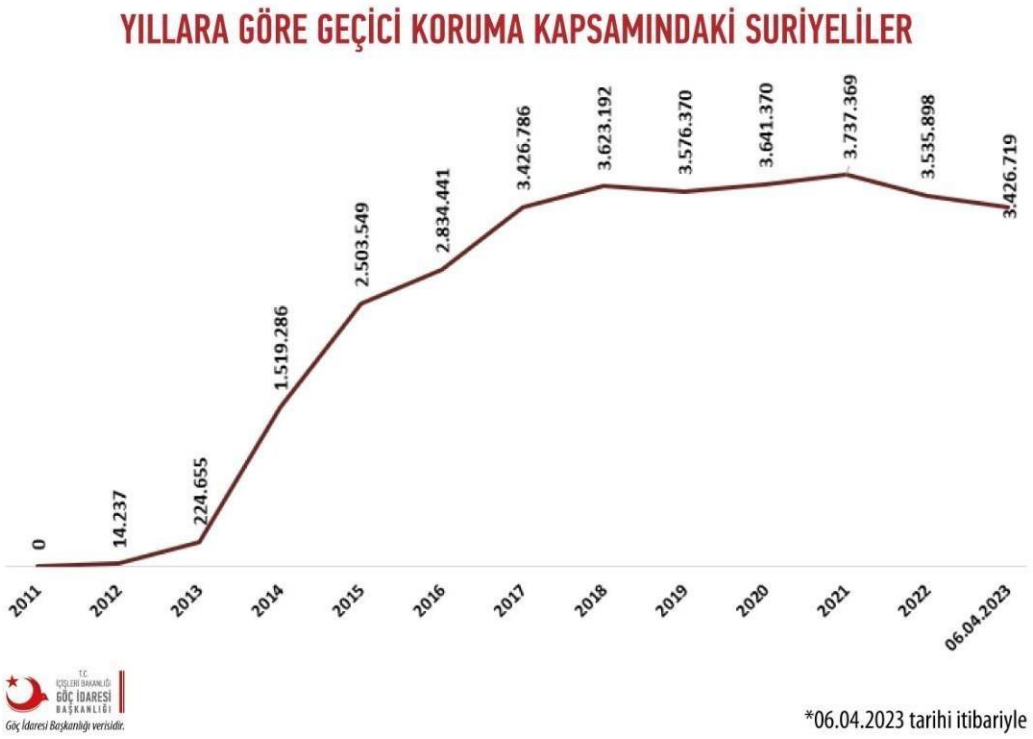
Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim sisteminde yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin görüşlerinin neler olduğu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Türkiye 1980'li yıllara kadar Uluslararası yaşanan göç hareketlerinde kaynak ülke konumundaydı. Küreselleşme sonucunda Türkiye göç konusunda önemli bir konuma gelmektedir. Türkiye öncelleri göç veren bir ülke konumundayken günümüzde yaşanan göç hareketlerinin merkezinde bulunmaktadır. Bu durum Türkiye'yi hem göç alan hem de diğer ülkelere göç etmek isteyen göçmenler için transit ülke konumunda olmasına neden olmaktadır.

Göç İdaresi Başkanlığı (2023) verilerine göre Türkiye'de kayıt altına alınan sığınmacı sayısı Nisan 2023 itibariyle 3,426,719 kişi olmuştur. Mevcut rakamlar içinde 0-18 yaş grubundaki Suriyelilerin sayısının ise 1.638.310 kişiye ulaştığı görülmektedir. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların yarısını ise eğitim çağındaki çocuklardan oluştuğu anlaşılmaktadır.

Şekil 1: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

İnsanların en temel haklarından biri olan eğitim hakkı tüm dünyada yaşayan çocuklar için eşit bir şekilde sağlanması gerekliliği açıktır. (Sallan Gül ve Türkmen, 2019, s. 116). Birçok kurumun etkilendiği pandemide en çok etkilenen kurumlar arasında eğitim kurumu gelmektedir. Covid-19 pandemisinin hızla yayılmasından dolayı okulların kapatılması ve yüz yüze eğitime ara verilmesi eğitim sistemlerinin yeniden gözden geçirilmesine sebep olmuştur. Covid-19 pandemisi ile ortaya çıkan uzaktan eğitimin Suriyeli sığınmacı öğrencileri nasıl etkiledikleri, yeni eğitim metotlarına bakış açıları, uzaktan eğitim araçlarına erişimin hangi düzeyde olduğu ve öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorlukların neler olduğunu ortaya çıkarmak çalışmanın amaçları arasındadır.

2.5. ÇALIŞMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.5.1. Yöntem

Alan araştırmaları, araştırmacının kendisinin de katıldığı ve araştırmacının bir araştırma grubu belirleyerek o grup ile yaptıkları görüşmeler, gözlemler, odak grup

görüşmeleri gibi nitel yöntem tekniklerinin kullanıldığı araştırmacının kendisinin de katıldığı bir nitel araştırma tekniğidir. Alan araştırması insanların yaşadıkları doğal ortamlarda gerçekleşmektedir. Alan araştırması insanlar ile doğrudan veya dolaylı olarak iletişim kurularak gerçekleşmektedir. Araştırmacı, araştırma süresinin uzunluğu ve belirlemiş olduğu grup ile sürekli olarak etkileşim içinde olduğundan yaptığı araştırma sürecinde insanlarla doğrudan konuşmakta veya gözlemler yapmaktadır (Türkmen, 2018, s. 9). Bu çalışmada Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitime devam eden sığınmacı lise öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde teknolojik eğitim araç ve gereçlerine hangi düzeyde sahip oldukları, uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların neler olduğu ve sığınmacı çocukların eğitim hayatlarının nasıl etkilediği, yapılan bir alan araştırmasıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle çalışma mikro düzeyde anlama ve yorumlamayı gerektirdiğinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırama yöntemleri araştırmacılara derin ve ayrıntılı bilgiler vermektedir. Nitel araştırma yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış, yapılandırılmamış, görüşme, gözlem ve doküman inceleme gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olgu ve olayların kendi doğal ortamları içerisinde gerçekçi ve bütüncül bir şekilde incelendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 39). Yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ile elde edilen veriler içerik analizi ile yorumlanmıştır. İçerik analizi tümevarımcı bir analiz türü olması sebebi ile araştırılan olgu ve olayların kökenlerine odaklanır. Kodlamalar ile elde edilen verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramların altındaki ilişkileri ortaya çıkarmaya çalışır (Baltacı, 2019, s. 377).

2.5.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, görüşme yapacak kişi genel olarak konu ile ilgili bir çerçeve ve sormak istediği soruları içeren bir görüşme formu hazırlamaktadır. Görüşme yapan kişi görüşmecilerin verdikleri cevaplara göre konunun dışına çıkılmadan farklı sorular sorarak konunun farklı boyutlarını ortaya çıkarabilir. Görüşmecilerin verdikleri cevapları açmasını ve derinleştirmesini isteyebilir. Bu sebeple yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği belirli bir standarttın oluşu ve aynı zamanda esnek olması nedeni ile araştırmada kolaylık sağlamaktadır (Türnüklü, 2000, s. 547; Altunışık, Coşkun ve Yıldırım, 2017, s. 101).

Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda, Suriyeli sığınmacı çocukların okula gitme ve derslerine katılma oranlarının hangi düzeyde olduğunu ortaya çıkarma, uzaktan eğitim döneminde ne gibi sıkıntılar yaşadıklarını anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Görüşme formu hazırlandıktan sonra sorular Sosyoloji alanında görev yapan iki uzman hocaya sunulmuştur. Hocalardan gelen geri dönütler ile görüşme formunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

2.5.3. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde ilk olarak Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu'ndan (08.02.2022 tarihli) gerekli etik kurul onayı alınmıştır (EK-2). Veriler, liselerde yüz yüze eğitime geçilmesinin ardından 2022 yılının mart ayı içerisinde iki ayrı lisede yüz yüze derinlemesine görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Bu araştırmanın amacı ve içeriği konusunda okul müdürü, aileler ve görüşme yapılacak öğrenciler bilgilendirilmiştir. Aynı şekilde öğrenci ve velilerine, derinlemesine görüşmelerde elde edilecek verilerin yalnızca yürütülmekte olan tez çalışması için kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Araştırmada veriler 18 yaş altındaki lise öğrencisi çocuklardan toplandığı için hem veliden hem de öğrenciden alınan onayın ardından görüşmeler yapılmıştır. Görüşme için onay veren velilerden Veli Onay Formu'nun imzalanması talep edilmiştir (EK-3). Onay veren velilerin çocuklarına ayrıca araştırma hakkında bilgi vererek Gönüllü Katılım Formu'nun dikkatlice okunarak imzalamaları talep edilmiştir (EK-4). Her iki formun da imzası tamamlandıktan sonra görüşmeler yapılmıştır.

Okullarda yapılan görüşmeler, çocukların derslerinden geri kalmasını önleme adına öğle arası molalarında yapılmıştır. Bu zaman diliminde temel ihtiyaçlarının karşılandığından emin olunmuştur. En kısa görüşme yarım saat en uzun görüşme ise bir buçuk saat sürmüştür. Görüşmecilerin sorulara verdikleri cevapları derinleştirmek için görüşmenin gidişatı dikkate alınarak yeni sorular sorulmuştur. Görüşme sürecinde tamamen gönüllülük esas alınmış ve öğrencinin görüşmeyi istediği yerde sonlandırabileceği bildirilmiştir.

2.5.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evreni Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacı çocuklardır. Şanlıurfa, Suriye ile sınırı olan bir kent olduğu için Suriye'de yaşanan iç savaştan en

çok etkilenen kentlerden biridir. Şanlıurfa konumu itibari ile Suriye'ye sınır komşusu gibi birçok özelliğinden dolayı Türkiye'de ve dünyada en fazla Suriyeli sığınmacının ağırlandığı şehirlerin başında gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa'yı tercih etme nedenleri arasında akrabalık ilişkilerinin bulunması, dil ve kültür benzerliğinin olduğu dikkat çekmektedir (Gülerce ve Demir, 2021, s. 198). Bir başka neden ise Şanlıurfa'nın diğer şehirlere geçişte transit şehir olarak görülmesidir. Göç İdaresi Başkanlığı Nisan 2023 tarihli resmi rakamlarına göre Suriyelilerin illere göre dağılımında 530 bin 988 ile İstanbul ilk sırada gelirken, 452 bin 574 kişi ile Gaziantep, 352 bin 574 kişi ile Şanlıurfa üçüncü şehir konumundadır. Araştırmacı olarak Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısının çokluğu ve sığınmacı çocuklara kolay ulaşılabilmesi, dil benzerlikleri olması vb. gibi tüm özellikler göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın konusuna uygun bir şehir olduğu için evren olarak Şanlıurfa şehri belirlenmiştir.

Çalışmanın örneklemi ise amaçlı bir şekilde seçilmiştir. Şanlıurfa'nın Eyyübiye ve Haliliye ilçelerinde görüşmeler yapılmıştır. Bu iki ilçenin seçilme nedenleri arasında merkez ilçe olmaları ve buna bağlı olarak daha fazla Suriyeli sığınmacı bulunmasından kaynaklanmaktadır. Şanlıurfa Göç İdaresi Başkanlığı 2021 verilerine göre en fazla Suriyeli sığınmacıların bulunduğu ilçeler arasında 119.059 Suriyeli sığınmacı nüfusu ile Haliliye birinci sırada, 89.210 Suriyeli sığınmacı nüfusu ile Eyyübiye ikinci sırada gelmektedir (Gülerce ve Şahin, 2022, s. 15). Bir başka neden ise zorunlu göç ile Şanlıurfa'ya gelmiş olan Suriyeli sığınmacıların maddi durumlarının iyi derecede olmamasından dolayı çoğunlukla bu semtlerdeki evlerde yaşamayı tercih etmelerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın verileri 2022 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Şanlıurfa'nın Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde lise düzeyinde öğrenim gören 15 ile 17 yaşları arasında 15 Suriyeli sığınmacı öğrenci örneklemi ile gerçekleştirilmiştir.

Göç ve pandeminin çocuklar için ne anlama geldiği, çocuk olmanın gereklilikleri, uzaktan eğitim döneminde değişen okul kavramının online sığınmacı öğrenci olmanın getirdiği zorluk ve kolaylıkların neler olduğu, bu dönemde Suriyeli, çocukların kendilerini hangi konumda gördükleri, online eğitimden yüz yüze eğitime geçişle birlikte ne gibi sorunlar yaşadıkları ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Bu

sorunlara çözümler üretebilmek ve politika yapıcı ve uygulayıcılara rehberlik etmesi için yapılmış bir alan çalışmasıdır.

2.6. SINIRLILIKLAR

Alan çalışmasının analizine geçmeden önce Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sorunları anlamaya çalışırken içinden geçtikleri bu süreci ve koşulların nasıl aşıldığının açıklanmasında fayda vardır.

Bu çalışma zorunlu göç ile Türkiye'ye gelmiş Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sıkıntılar, bu sıkıntılarla nasıl başa çıktıkları ve yaşanan Covid-19 pandemisinin eğitim yaşamlarını nasıl etkilediği gibi konular üzerine odaklanmıştır.

Çalışmanın alan araştırması 2022 yılının şubat ve mart ayında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihlerde kademeli normalleşme sürecine geçildiği için eğitim kurumları da kademeli olarak açılmıştır. Okullarına geri dönen çocuklar arasında Suriyeli sığınmacı çocukların sayısında azalma veya artma olduğunu gözlemlemek için online eğitim döneminde Suriyeli sığınmacı çocuklarla görüşme yapılmamıştır. Bu dönemde teknolojik aletlerin eksikliği, dil problemi gibi sorunlar yaşanması nedeniyle çocukları anlamakta güçlük çekilebileceği ve çok fazla çocuğa ulaşılamayacağı düşünüldüğü için araştırma yüz yüze görüşmelerle sınırlandırılmıştır.

Araştırmada sığınmacı öğrencilerin cinsiyetleri açısından denge sağlanması amacıyla, örneklem grubu 8 Kız öğrenci ve 7 Oğlan öğrenci olarak belirlenmiştir. Görüşmeler, uzaktan eğitim dönemi sonrasında geçilen yüz yüze eğitim döneminde ebeveynlerinden alınan görüşme izinleriyle öğrenciler ile okullarında birebir gerçekleştirilmiştir. Çocuklara Covid-19 pandemisi sürecinde yaşanan uzaktan eğitimin onları nasıl etkilendikleri sorulduğunda çocukların çoğunun yüzündeki hüzün ve üzüntü dikkat edilmesi gereken olgular arasındadır.

Çalışmanın sınırlılıkları noktasında ise saha sürecinde zamanın sınırlı olması, görüşme yapılacak çocukların gündelik hayatlarının bir parçası olan okullarda çok fazla vakit geçirmeleri gibi nedenlerden öğrencilere uygun olacakları zaman dilimleri belirlenmekte zorluk çekilmiştir. Çalışmanın temel sınırlılıklardan en önemlisi dil sorunudur. Araştırmacının Arapça bilmemesi Suriyeli sığınmacı çocukların ise çok fazla Türkçe bilmemesinden dolayı sorular örnekler ile açıklanmıştır. Kürtçe

konuşmayı bilen öğrencilere ise sorular Kürtçe sorularak gerçekleştirilmiştir.

Çocukların birçoğu Türkçeyi zor öğrendiklerini ve bu yüzden anlamakta güçlük çektiklerini ve soruları daha detaylı anlatılmasını istemişlerdir. Bazı öğrenciler ise anladıklarını fakat kendilerini ifade etmekte zorluk çektiklerini söylemişlerdir. Bu sebeple kız öğrencilerin bir kısmını İmam Hatip Lisesi olmasından dolayı Arapça öğretmenleri tercüme etmiştir. Geri kalan öğrenciler ile yapılan görüşmelerde sorular detaylı olarak anlatılıp örneklendirildikten sonra sorulara kendileri cevaplar vermişlerdir.

Yapılan bazı görüşmeler istenmeyen nedenlerden dolayı uzun sürmüştür. Bu nedenlerin başında çocukların soruları anlaması için soruları örneklendirerek açıklamak gelmektedir. Çocukların ders saatlerinden geri kalmaları istenmediğinden dolayı görüşmeler öğle aralarında yapılmıştır. Çocukların genel ihtiyaçlarını karşılamalarını beklemek, özellikle kızların okul saati dışında cumartesi ve pazar günleri görüşmelere katılamayacaklarını bildirmeleri üzerine görüşmeler hafta içi yapılmıştır. Oğlanların ise birçoğunun okuldan sonra ailelerinin geçimlerine katkıda bulunmak için çalıştıklarını bildirmelerinden dolayı görüşmelerin zaman süreci uzamıştır.

Sonuçlar analiz edilirken çocukların isimleri kullanılmamıştır. Kimliklerinin anlaşılmaması için öğrencilerinin isimlerinin yerlerine harf ve sayılar verilmiştir. Kız öğrenciler, görüşmecilerin ilk sekizini oğlan öğrenciler ise son yedisini oluşturmaktadır. Görüşmecilerin olduğunu belirtmek için sıra numaralarının başına görüşmeci kelimesinin baş harfi olan “G” harfi kullanılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın saha kısmında yapılan görüşmelerden elde edilen veriler düzenlenerek bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Bu bağlamda Covid-19 pandemisi döneminde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim hayatı, uzaktan eğitim döneminin eğitimleri üzerindeki etkileri, Türkçe öğreniminde yaşadıkları problemlerin yanı sıra yaşadıkları barınma sorunları ve cinsiyet değişkenine bağlı oluşan sorunların neler olduğuna dair bulgulara yer verilmiştir. Bulgular aynı zamanda tablolar ile desteklenmiştir.

Tablo 1: Görüşülen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri

Görüşmeci	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Kardeş Sayısı	Kaçıncı Çocuk	Etnik Köken	Babanın Varlığı	Annenin Varlığı
G1	Kız	16	Lise	9	5.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G2	Kız	17	Lise	7	1.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G3	Kız	16	Lise	6	1.Sıra	Kürt	Yaşıyor	Ölmüş
G4	Kız	15	Lise	3	1.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G5	Kız	16	Lise	5	3.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G6	Kız	16	Lise	5	2. Sıra	Arap	Ölmüş	Yaşıyor
G7	Kız	17	Lise	6	3.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G8	Kız	16	Lise	7	4.Sıra	Kürt	Yaşıyor	Yaşıyor
G9	Oğlan	16	Lise	8	3.Sıra	Kürt	Yaşıyor	Yaşıyor
G10	Oğlan	15	Lise	7	2.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G11	Oğlan	17	Lise	4	3.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G12	Oğlan	15	Lise	8	4.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G13	Oğlan	16	Lise	6	2.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor
G14	Oğlan	17	Lise	7	3.Sıra	Kürt	Yaşıyor	Yaşıyor
G15	Oğlan	16	Lise	5	2.Sıra	Arap	Yaşıyor	Yaşıyor

Tablo 1'de çalışma kapsamında görüşme yapılan Suriyeli sığınmacı çocukların cinsiyeti, yaşı, ailede kaçıncı sırada oldukları, anne ve babalarının hayatta olup olmadıkları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Şanlıurfa'da Covid-19 pandemisiyle birlikte yaşanan uzaktan eğitim döneminde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim deneyimleri ve bu süreçte yaşanan sorunları ortaya koyabilmek için 15 Suriyeli sığınmacı öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin 8'i kız 7'si oğlan öğrencilerden oluşmaktadır. Görüşme yapılan öğrencilerin yaş aralıkları 15-17 arasındadır. Sığınmacı çocukların bu yaş aralıklarında seçilmesinin nedeni uzun süredir Türk eğitim sistemleri içerisinde eğitim

görmeleri ve Covid-19 pandemisi sürecinde geçilen uzaktan eğitim döneminde yaşanan olumlu ve olumsuz değişimleri daha iyi ifade edebilecekleri düşüncesidir. Çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sıkıntıların kardeş sayıları, etnik kökenleri ve anne-babalarının varlıkları gibi unsurların bu durumu etkileyip etkilemediği merak edildiğinden çocukların aileleriyle ilgili de veriler toplanmıştır.

Görüşmeci öğrencilerin kardeş sayı ortalaması 6,2 çıkmıştır. Etnik köken olarak sığınmacı çocukların çoğunun Arap olduğu görülmektedir. İki kişi hariç bütün çocukların anne ve babaları yaşamaktadır.

Tablo 2: Görüşülen Çocukların Yaşadıkları Barınma Sorunları

Görüşmeci	Konut Biçimi	Oda Sayısı	Evdeki Kişi Sayısı	Barınma Sorunları	Isınma Şekli
G1	Avlulu ev	3	12Kişi	Var	Soba
G2	Müstakil Ev	4	11 Kişi	Var	Soba
G3	Müstakil Ev	3	7 Kişi	Var	Soba
G4	Apartman	4	5 Kişi	Yok	Doğalgaz
G5	Müstakil Ev	4	8 Kişi	Var	Soba
G6	Müstakil Ev	4	7 Kişi	Var	Soba
G7	Müstakil Ev	3	8 Kişi	Var	Soba
G8	Müstakil Ev	4	9 Kişi	Var	Soba
G9	Müstakil Ev	4	10 Kişi	Var	Soba
G10	Müstakil Ev	3	9 Kişi	Var	Soba
G11	Müstakil Ev	2	6 kişi	Var	Soba
G12	Apartman	4	10 Kişi	Yok	Doğalgaz
G13	Apartman	4	8 Kişi	Yok	Doğalgaz
G14	Müstakil Ev	3	9 Kişi	Var	Soba
G15	Müstakil Ev	4	10 Kişi	Var	Soba

Görüşmecilerin yaşadıkları yerlerdeki evlerin konut biçimleri, kaç odalı olduğu, ısınma şekilleri ve bu evlerde toplamda kaç kişi yaşadıkları yönünde veriler de toplanmıştır. Çocukların yaşadıkları yer ve ailelerinin ekonomik durumları onların eğitimlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde tüm bu konular her zamankinden daha da önemli hale gelmiştir. Yaşanan bu zorlu pandemi sürecinde çocukların okullarının yerini evler, eğitim araçları olan defter, kalem, silgi gibi aletlerin yerini bilgisayarlar, tabletler ve telefonlar almıştır.

Görüşülen çocukların birçoğunun iki katlı veya üç katlı müstakil evlerin zemin katlarında oturdukları ortaya çıkmıştır. Üç öğrencinin ailesi apartmanlarda, bir görüşmecinin ailesi de avlulu bir evde oturmaktadır. İki görüşmecinin aileleri haricinde diğer bütün görüşmecilerin aileleri odun sobası ile evlerini ısıtmaktadırlar. Birçok görüşmeci evlerinde kalabalık bir şekilde amca, dayı, evli abi, dede ve nineleri ile yaşamak zorunda kalmışlardır. Birçoğu tabloda görüldüğü gibi barınma sorunları yaşamaktadırlar görüşmecilerin hepsi kirada oturmaktadırlar.

Barınma insanlar için en temel ihtiyaçlardan biridir. İnsanların yaşamlarını sağlıklı ve insanlık onuruna yakışır bir şekilde sürdürebilmek için barınacak bir eve ihtiyaçları vardır. Görüşmeciler bu sorunları az da olsa giderebilmek için akrabaları ile yaşadıklarını dilegetirmişlerdir. Kaya ve Şahin'in yaptıkları araştırma sonuçlarında savaş ve göç bağlı olarak geçim koşullarının zorlaşması sebebi ile Suriyeli sığınmacı aileler yaşadıkları yerleri akrabaları ile paylaşmak zorunda kaldıklarının belirtmişlerdir (2021). Bu tez çalışmasında ortaya çıkan bulgular bu durumu desteklemektedir. Dolayısıyla kalabalık ve birleşik ailelerdeki yaşam koşulları Suriyeli çocukların eğitim süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Kalabalık bir şekilde yaşamalarından kaynaklı gürültülü ortamlar, kendilerine ait odalarının olmayışı ve derslere katılabilecekleri rahat ortamlarının olmaması çocukları uzaktan eğitim döneminde derslerinden uzaklaştırmıştır.

Tablo 3: Görüşülen Çocukların Ailelerinin Eğitim Durumları ve Geçim Şekilleri

Görüşmeci	Okula Giden KardeşSayısı	Annenin Eğitim Durumu	Babanın Eğitim Durumu	Annenin Mesleği	Babanın Mesleği	Uzaktan Eğitim Araçlarına Erişim
G1	8 Kişi	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Ressam	Çok az
G2	6 Kişi	Üniversite Mezunu	Yüksek Lisans Mezunu	Ev Hanımı	İşi yok	Çok az
G3	5 Kişi	Ortaokul Mezunu	Üniversite Mezunu	Yok	İşi yok	Çok az
G4	2 Kişi	Üniversite Mezunu	Üniversite Mezunu	Ev Hanımı	Toptancı	İyi
G5	3 Kişi	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	Ev Hanımı	İşi yok	Çok az
G6	2 Kişi	Ortaokul Mezunu	Üniversite Mezunu	Ev Hanımı	İşi yok	Çok az
G7	5 Kişi	İlkokul Mezunu	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Yok	Çok az
G8	6 Kişi	Okur yazar değil	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Hamal	Hiç yok
G9	7 Kişi	Okur yazar değil	Okur yazar değil	Ev Hanımı	Dükkânda çalışıyor	Çok az
G10	6 Kişi	İlkokul Mezunu	Okur yazar değil	Ev Hanımı	Tablacı	Çok az
G11	8 Kişi	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	Seyyar satıcı	Orta
G12	7 Kişi	Üniversite Mezunu	Üniversite Mezunu	Kursta öğretmen	Manav	İyi
G13	5 Kişi	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Terzi	Çok az
G14	6 Kişi	Lise Mezunu	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Hamal	Çok az
G15	4 Kişi	Lise Mezunu	Lise Mezunu	Ev Hanımı	Tatlıcı	İyi

Görüşülen Suriyeli sığınmacı çocukların ailelerinin uzaktan eğitim derslerine yardımcı olup olmadıklarını anlayabilmek için ebeveynlerinin eğitim-öğretim ve meslekleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Sorulan sorular çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda Suriyeli sığınmacı çocukların ailelerinin eğitim durumlarının düşük olduğu görülmüştür. Suriyeli sığınmacı kadınların eğitim durumları erkeklerin eğitim durumlarından daha düşük olduğu görülmektedir. Eğitim

seviyesindeki düşüklükler işsizlik ve yoksulluk oranında artışlara sebep olmaktadır (Gülerce ve Şahin, 2022, s. 18). Görüşülen çocukların dördünün annesinin ortaokul mezunu olduğu, ikisinin ilkokul mezunu olduğu, dördünün lise mezunu olduğu, ikisinin okur yazar olmadığı ve üçünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Görüşülen bir görüşmecimizin annesi yaşanan iç savaşta vefat etmiştir. Bir görüşmeci haricinde diğer görüşmecilerin anneleri ev hanımıdır.

Görüşmeci çocukların babalarının eğitim ve mesleklerine bakıldığında birçok çocuğun babası kendi ülkelerinde yaptıkları meslekleri yapamamaktadır. Görüşmecilerin babalarının beşi lise mezunu, beşi üniversite mezunu, ikisi okur yazar olmadığı, ikisi ilk okul mezunu olduğu ve birinin yüksek lisans mezunu olduğu ve görüşülen bir görüşmecimizin babasının hayata olmadığı öğrenilmiştir. Çocukların babalarının dördünün işsiz olduğu, ikisinin hamal, diğerlerinin ise ressam, toptancı, tablacı, tatlıcı, seyyar satıcı, manav, terzi ve bir dükkânda işçi olarak çalıştığı öğrenilmiştir. Bahsi geçen bu meslekler çocukların babalarının Türkiye'ye geldikten sonra icra ettikleri mesleklerdir. Hiçbir çocuğun babası Suriye'de yaptıkları meslekleri Türkiye'de yapmamaktadır. Görüşülen çocukların çoğunluğu Suriye'de iken maddi durumlarının Türkiye'deki koşullarına göre daha iyi olduklarını dile getirmişlerdir.

Görüşülen çocukların tamamının yüz yüze eğitim döneminde Türkiye'de eğitimlerine devam ettiği görülmektedir. Yaşanan Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde yapılan çevrimiçi derslerine birçoğunun eksik eğitim araç gereçleri, dil problemleri ve yaşadıkları maddi sıkıntılardan dolayı katılamadıkları görülmektedir. Bozkurt yaptığı çalışmada Covid-19 pandemisi döneminde eğitim ve gelir düzeyi düşük olanların geçimlerini sağlamakta birçok zorluk yaşadıkları sonucuna varılmıştır (2020, s. 134). Eğitim ve gelir seviyesinde yaşanan düşüşler çocukların derslerine katılımını büyük oranda etkilemektedir.

3.1. COVİD-19 PANDEMİSİ VE SURİYELİ SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM HAYATI

Covid-19 pandemisi tüm toplumların sağlıkları üzerinde büyük tehlikeler oluşturmuştur. Hızla yayılan ve tüm ülkeleri etkisi altına alan Covid-19 pandemisi toplumları büyük oranda etkilemiştir. Bu doğrultuda bütün ülkeler kendi imkanları dahilinde önlemler almışlardır. Bu önlemlere seyahat kısıtlamaları, belirli yaşlardaki

insanlara sokağa çıkma yasakları ve eğitim alanında alınan önlemler örnek verilebilir. Uygulanan bu önlemler sosyal bir varlık olan insanları derinden etkilemiştir.

Türkiye'de de ilk Covid-19 vakasının görülmesi sonrasında birçok alanda karantina uygulamaları ve önlemler alınmıştır. Yüz yüze eğitime ara verilmesi uygulanan en önemli önlemlerdendir. Covid-19 pandemisi nedeniyle 2020 yılının şubat ve mart aylarından itibaren okulların kapatılması yüz yüze eğitime ara verilmesine sebep olmuştur. Aynı yılın ikinci dönemi uzaktan eğitim şeklinde tamamlanmıştır. Birçok öğrencinin etkilendiği bu dönemde önemli derecede etkilen gruplar arasında Suriyeli sığınmacı çocuklar da yer almaktadır.

İnsanlar yaşadıkları zorunlu göçler sebebiyle kendi evlerini, şehirlerini ve ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadırlar. Suriyeli sığınmacılar ülkelerinde yaşanan iç savaştan dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır. Göçmen ve yerel toplumların sosyal uyum süreci göç sürecinin önemli aşamalarındandır. Çünkü yaşanan göçle birlikte farklı din, dil, sembol, gelenek ve kültüre sahip bireyler bir araya gelerek insani bir karşılaşma yaşamaktadır. Dolayısıyla göçmen ve yerel toplumlar göç sürecinde derinden etkilenmektedir. Göç edilen süreçte ve gidilen ülkelerde yeni topluma, yaşam şekillerine alışmakta en çok zorlanan ve etkilenen çocuklardır. Çocukların sosyal uyum süreçleri onların eğitim hayatlarını önemli derecede etkilemektedir.

Eğitim göç etmek zorunda kalan çocukların psikolojik ve sosyal gelişimleri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda okullar Suriyeli sığınmacı çocukların akranlarıile bir araya geldikleri sosyalleşebildikleri, yaşanan kötü olayları unutabildikleri ve çocukların kendilerini akademik olarak geliştirebildiği yerlerdir. Covid-19 pandemisiyle birlikte geçilen uzaktan eğitim dönemi Suriyeli sığınmacı çocukların öğrenim süreçlerini de derinden etkilemiştir. Covid-19 pandemisi döneminde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim durumlarını öğrenebilmek için pandeminin eğitim hayatlarında ne gibi değişiklilere sebep olduğu yönünde sorulan soruya görüşmecilerden bazıları şöyle cevap vermişlerdir:

> *"Covid-19 pandemisi hayatımızı olumsuz etkiledi. Bu dönemde bende tembellik arttı. Derslere düzenli katılmadım, arkadaşlarımla sosyalleşemediğim için psikolojik sorunlar yaşadım. Türk arkadaşlarıma göre bu süreçte çok fazla boş zamanım olmasına rağmen internetim telefonum olmadığı için uzaktan eğitim*

derslerine katılamadım." (G1, Kız, 16)

"Covid-19 pandemisi hayatımız da birçok değişikliğe sebep oldu. İlk başta internet ile çok fazla işimiz yoktu bu dönemle birlikte internet, telefon, tablet ve bilgisayar kullanmak en önemli eğitim araçlarının başında gelmektedir. Okuldayken sadece derslerimizle ilgileniyorduk bu dönemde temizlik eğitim hayatımızın önüne geçti." (G3, Kız, 16)

Covid-19 pandemisi Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim hayatlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu dönemde öğrencilerde ders çalışma istekliliği azalmıştır. Çok fazla boş zamanları olmalarına rağmen teknolojik araç ve gereçlerinin eksik olması öğrencilerin düzenli derslere katılımını olumsuz etkilemiştir. Eğitim hayatlarının bu dönemde çok fazla değişmesi çocukların sosyal uyum, eğitime erişim gibi birçok sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Bu olumsuzluklar çocukların psikolojik sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Aynı soruya iki sığınmacı kız öğrenci ise farklı bakış açılarıyla şöyle yanıtlar vermiştir:

"Covid-19 pandemisi bütün herkeste olduğu gibi benim hayatımı da olumsuz etkiledi, çünkü okullarımız kapandı. Hepimiz evlerimizde kaldık bir sürü insan ölüyordu. Çok korktum online derslere geçildiği zaman birçok vaktim olduğu halde telefonum, tabletim, bilgisayarım olmadığı için derslere katılamıyordum. Katıldığım zamanlarda ise öğretmenlerimi anlayamıyordum zaten derslerimde gerideydim. Uzaktan eğitim döneminde daha da geriledim." (G4, Kız, 15)

"Covid-19 pandemisi hayatımızda birçok değişime sebep oldu. İlk duyduğumuz günlerde çok korktuk evden çıkamadık annemler sürekli temizlik yapıyordu daha sonra virüsün sürekli devam etmesi bizi çok olumsuz etkiledi. Maddi sıkıntılar çektik babam hasta olmasına rağmen işe gitmek zorunda kaldı. Yakınlarımız hayatlarını kaybetti benim için bu dönem hep korku doluydu. Derslerime bu dönemde hiç katılmadım. Dediğim gibi bir tek babam çalışıyordu o da Suriye'de yaptığı mesleğini yapamayıp seyyar satıcılık yapıyordu. Uzaktan eğitim derslerine katılabileceğim tek telefon babamındı o da sabahları işe gidiyor akşamları geliyordu. Annemin telefonu ise derslere katılmama uygun değildi. Bu sebeplerden dolayı derslerimden çok geri kaldım." (G5, Kız, 16)

Görüldüğü üzere sığınmacı çocuklar yaşanan Covid-19 pandemisinden hem

psikolojik hem de ekonomik anlamda önemli derecede etkilenmişlerdir. Ülkelerinde yaşanan iç savaş sorasında başka ülkelere göç etmek zorunda kalmaları Suriyeli sığınmacıları olumsuz etkilemiştir. Sığınmacı öğrenciler pandemi döneminde özellikle gelecek açısından bir belirsizlik yaşamışlardır. Hayatlarındaki bu belirsizlik ve korku Covid-19 pandemisi ile daha da derinleşmiştir. Çocuklar yaşadıkları savaşta ailelerinden birçok kişiyi kaybetmişlerdir. Yaşanan bu kayıplar Suriyeli sığınmacıları çocukları ayrıca etkilemiştir. Pandemi döneminde tekrar ölüm duygusunu yaşamamak için sürekli olarak temizlik yapmak zorunda kalmışlardır. Pandemi döneminin uzaması çocukların ailelerinin ekonomik sıkıntılar yaşaması, çocukların uzaktan eğitim derslerine girmesi önünde engeller oluşturmuştur. Derslerine düzenli olarak katılamadıklarından derslere katıldıkları günlerde ise geri kaldıkları ve Türkçe dil yeterliliklerinin zayıflığından çocuklar bu dönemde derslerini anlamakta birçok sorun yaşamışlardır. Araştırmaya katılan bir oğlan öğrencinin görüşü aşağıda verilmiştir:

> *"Ben okula gittiğim zamanda dersleri çok fazla anlamıyordum. Bir tek ben değil kuzenlerim de dersleri anlamıyorlardı ama şu an birinci ve ikinci sınıfa giden kardeşlerimiz bizden daha iyi anlıyorlar çünkü onlar bizden daha fazla Türkçe konuşup anlıyorlar ben uzaktan eğitim dönemine geçildiği zaman iletişim aracı eksikliği ve internetim olmadığından derslere çok fazla katılamadım. Derslere katıldığım zamanlarda ise öğretmenlerimi anlamakta çok zorlandım." (G9, Oğlan, 16)*

Görüşmeci öğrencinin dile getirdiği gibi uzaktan eğitim sürecinde derslerin aksadığı, bu aksamadan ve dilsel yetersizliklerden dolayı dersleri anlamakta zorlukların ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Çocuklar, online derslerin çoğunluğuna telefon, tablet ve bilgisayar gibi eğitim araç ve gereçlere sahip olmadıklarından derslerine katılamamışlardır. Derslerine katılabildiği zamanlarda ise öğrenci, öğretmenleri ile rahat bir şekilde iletişim kuramadığı için derslerini anlamakta güçlük çektiğini dile getirmiştir. Uzaktan eğitimin öğrenci ve öğretmenlerin hayatlarına ani giriş yapması öğrencilerin yanı sıra öğretmenlerin de yeni sürece uyum sağlamasını zorlaştırmıştır. Tüm bunların yanı sıra okulda olamamanın eksikliği, ders araç gereçlerinin eksikliği ve internetin sınırlı olması Suriyeli sığınmacı çocukların derslerindeki başarı oranının düşmesine neden olmuştur. Bu durum ise çocukların zamanla okuldan tamamen kopma tehlikesini içinde barındırmaktadır.

3.2. UZAKTAN EĞİTİM DÖNEMİNDE TEKNOLOJİK YETERSİZLİKLERE BAĞLI SORUNLAR

Eğitim insanların hayatında önemli bir yere sahiptir. Eğitim ailede başlar ve daha sonra başka kurumlarda devam eder. Eğitimin kalitesi kişilerin yaşadıkları sosyal ekonomik durumları ve yaşam tarzları ile doğrudan bağlantılıdır. Özellikle çocukların ailelerinden ve okullardan aldığı eğitim yaşam şekillerinin belirlenmesinde önemli etkenlerden biridir. Göçmen çocuklar için ise eğitim, yaşadıkları yeni yerdeki sosyal uyum ve ailelerin onlara sağladıkları destekler ile yakından ilişkilidir.

Çocukların sosyal ve eğitim hayatlarını etkileyen pandemi önlemleri kapsamında yüz yüze eğitime ara verilmesi birçok çocuğun eğitime erişimini olumsuz etkilemiştir. Çocukların eğitim ve sosyal hayatlarında yaşanan olumsuz süreci en az hasarla atlatabilmeleri için uzaktan eğitim derslerine geçilmiş ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayınlanan EBA canlı ders platformu ile desteklenmiştir. Bu yeni eğitim sistemine uyum çocuklar için zorlu bir süreç olmuştur. Özellikle uzaktan eğitime geçiş dezavantajlı guruplardan Suriyeli sığınmacı çocukları derinden etkilemiştir. Suriyeli sığınmacı çocukların ailelerinin yaşadıkları ekonomik sıkıntılar, dil problemleri, teknolojik alet kullanımındaki eksiklikler, internet paketlerinin eksikliği ve kardeş sayılarının fazla olması uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sorunlar arasındadır. Öğrenciler uzaktan eğitim döneminin eğitim ve sosyal yaşamlarını nasıl etkilediklerinişöyle dile getirmişlerdir:

> *"Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim birbirinden çok farklı. İnternetim, bilgisayarım ve tabletim olmadığı için derslere katılamıyorum. Benden küçük kardeşlerimde var onlar da derslere giremiyor eğitim bizim için zordu Covid-19 pandemisi ile daha da zorlaştı. Derslere giremiyordum bu yüzden bildiklerimi de unuttum zaten." (G5, Kız, 16)*

"Ben çok özledim okulu önceden okulumuza gidiyorduk. Covid-19 pandemisi çıktıktan sonra okullar tatil edildi. Dersler telefon, tablet, bilgisayar ve televizyondan işlenmeye başlandı. Komşumuz televizyonumuzun dilini Türkçeye çevirdi. Kardeşlerimle sırayla derslerimizi dinliyorduk çok anlamıyorduk ama dinliyorduk. Uzaktan eğitimde zorlandığım bir başka konu ise sürekli evde oturduğum için hiçbir arkadaşım ile konuşamıyor olmamdı. Tekrar yüz yüze eğitime geçildiğinde özellikle Türk arkadaşlarımızla Türkiye'ye yeni geldiğimiz dönem kadar birbirimize yabancıydık. Covid-19 pandemisi yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim döneminde birçok zorluk yaşamamıza sebep oldu." (G14, Oğlan, 17)

Bu tez çalışması kapsamında görüşme yapılan öğrencilerin kardeş sayısı ortalaması 6,2 çıkmıştır. Bu durum da görüşme yapılan Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim derslerine katılımlarını olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler bu dönemde derslerine katılamamış veya kardeşleri ile sırayla katılım sağlamak zorunda kalmışlardır.

Covid-19 pandemisi döneminde geçilen uzaktan eğitim döneminde 1,6 milyon sığınmacı öğrencinin eğitimi kesintiye uğraşmıştır (Bozkurt, 2020, s. 114). Bu dönemde eğitim süreci teknolojik ve ekonomik yetersizlikler vb. birçok sorundan dolayı sekteye uğramıştır. Bu sebeple Suriyeli sığınmacı öğrenciler derslerine katılamamışlardır. Derslerine katılmadıkları için arkadaşlarından da uzaklaşmışlardır. Bu durum Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türkçe öğrenmelerinde gecikmelere ve arkadaşlık ilişkilerinin zedelenmesine sebep olmuştur. Suriyeli sığınmacı çocuklar okula döndüklerinde Türkiye'ye ilk geldikleri gün gibi arkadaşlarına yabancı olduklarını dile getirmişlerdir. İki görüşmeci kız öğrenci bu konuda sorulan soruya aşağıdaki gibi yanıtlar vermişlerdir:

"Babamın telefonunu kullanıyordum ama internetim olmadığı için derslere fazla katılamıyordum. Bazen de evde çok işimiz oluyor anneme yardım ediyordum. Okulla gittiğim zaman bunların hiçbiri yoktu. Şimdi ise evin temizliğiyle, yemeğiyle, kardeşlerimin bakımıyla ilgilenmek durumunda kaldım. Bu yüzden derslere girsem bile öğretmenlerimiz derslerde ilerlemiş olduğundan dersleri anlamıyorum. Çünkü hayatımın daha ne kadar zor olabileceği fikri daima beynimi işgal ediyor." (G6, Kız, 16)

"Uzaktan eğitim döneminde en çok zorlandığım konulardan biri öğretmenimi karşımda görmemekti. Canlı dersler beni heyecanlandırmıyor. Sürekli sesin gitmesi, görüntünün gitmesi beni derslerden uzaklaştırıyordu. Ekrana uzun süre bakmak gözlerimde yorulmalara sebep oluyordu. Arkadaşlarımın olmayışı beni olumsuz etkiliyordu. Eğitimin yüz yüze olduğu dönemde arkadaşlarımız ile birbirimize destek oluyorduk uzaktan eğitim döneminde ise hiç görüşemedik." (G3, Kız, 16)

Görüşmecilerin cevaplarından da anlaşıldığı üzere uzaktan eğitim Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim hayatlarını zorlaştırmıştır. Uzaktan eğitimde yaşanan teknolojik alet ve gerekli alt yapının eksikliği Suriyeli sığınmacı çocukları olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Çocukların ailelerinin yaşadıkları maddi sıkıntılar ve kardeş sayılarının çok fazla olması teknolojik cihazların paylaşımı nedeniyle uzaktan eğitim derslerine katılmakta sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Uzaktan eğitim derslerine katılan öğrencilerde ise ekran başında kalma süresinin çok fazla olmasından gözlerinde bozulmalara sebep olmaktadır.

Öğrencilerin teknolojik alet kullanımında yaşadıkları eksiklikler derslere katılımlarını ve anlamalarını zorlaştırmıştır. Öğrenciler öğretmenin anlattıklarını anlamakta güçlük çektiklerinden bu dönemde işlenen derslerden çok fazla verim alamamışlardır. Teneffüs aralarının olmayışı arkadaşlarından öğretmenlerinden uzak kalmaları Suriyeli sığınmacı öğrencileri olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu durum öğrencilerde öğrenme kayıplarına ve sosyalleşemedikleri için psikolojik sorunlara sebep olmuştur.

Bekiroğlu ve Çevik'in yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin uzaktan eğitim döneminde derslere katılım oranlarının düşük seviyede olduğunu ve öğrencilerde motivasyon eksikliğinin bulunduğunu belirtmişlerdir (2020). Han ve arkadaşları ise uzaktan eğitim döneminde EBA'da uygulanan dersler çocukların ilk defa karşılaştıkları bir ders öğrenme şekli olduğu için çocukların dersleri anlamakta zorluk çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin bazılarının ise eğitim araç ve gereçlerine yeterli düzeyde sahip olmamaları çocukların uzaktan eğitim derslerine katılımı önünde engel oluşturduğunu belirtmişlerdir (2021). Metin ve arkadaşları uzaktan eğitim döneminde öğrenciler, öğretmenlerini karşılarında göremedikleri için öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşimin zayıfladığı bu nedenle uzaktan eğitim

döneminde öğrencilerin zorluk yaşadıklarısonucuna varmışlardır (2021).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR 2020), Raporunda belirtildiği üzere dünyadaki sığınmacı çocukların yarısının uzaktan eğitim döneminde eğitimden koptuğu görülmektedir. Çünkü yaşanan ekonomik yetersizlikler öğrencilerin derslerinden kopmasına sebep olmaktadır. Türk vatandaşı olan çocuklar dahi yaşadıkları teknolojik alet ve kullanımındaki eksiklikler nedeni ile derslerinden uzaklaştıkları görülmektedir. Bu sorunun Suriyeli sığınmacı öğrenciler için daha zor bir hal aldığını ifade etmektedir.

Çelik ve Kardaş İşler, Suriyeli sığınmacı çocukların ilk okul deneyimlerini inceledikleri çalışmalarında pandemi süreci uzaktan eğitim döneminde öğrencilerin yaşadıkları sıkıntılar arasında teknik aksaklıklar, ekonomik sıkıntılar ve ailelerin dil öğrenme ile ilgili eksiklikleri olduğunu ifade etmişlerdir (2020). Ayrıca uzaktan eğitim döneminde öğretmen öğrenci ilişkisinin yüz yüze olmayışı ve iletişimin sanal ortamda gerçekleşmesi öğretmen ve öğrencilerin yeni karşılaştıkları bir durum olması nedeni ile yeterli teknik donanıma sahip olmamaları bu süreci öğretmen ve öğrenci için dezavantajlı kılmaktadır. Araştırmalardan da anlaşıldığı üzere uzaktan eğitim döneminde öğrenciler farklı birçok neden dolayı derslerine katılmakta ve anlamakta zorluk çektikleri görülmekte ve öğrencilerin okulları bırakmalarına sebep olmaktadır.

Altıparmak ve arkadaşları yaptıkları araştırma da ekonomik sıkıntılar yaşayan öğrencilerin teknolojik cihazlara erişememesi, internet ücretlerinin pahalı olması, internet ortamında yaşanan teknik sorunlar ve öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları sorun yaşamalarının temel nedenleri olduğu vurgulamışlardır (2011, s. 323). Bu çalışmadaki bulgular da bu alandaki literatürü destekler niteliktedir.

3.3. DİL İLE İLGİLİ YAŞANAN PROBLEMLER

İnsanlar arasındaki iletişimin en önemli aracı dildir. İnsanlar dil ile kendilerini ifade edebildikleri zaman birbirleri arasında bir etkileşim başlar. Bu etkileşim ancak dil yeterlilikleri ile hayat boyu devam eder. Dilin bir diğer önemli özelliği ise milletler arasında bağ kurmayı ve farklı kültürlerin birbirleri ile etkileşim içerisinde olmalarını sağlamasıdır. Yazoğlu'ya göre dil önemli bir iletişim aracıdır. Dil bu sayede insanların duygu ve düşüncelerini diğer insanlara aktarmasını ve onlar ile etkileşimde

bulunmasını sağlar. Dilin oluşturduğu bir ortak alan olmadığında insanlar içlerine kapanır ve kendisinden başka çıkış yolu bulamaz (2002, s. 127). İnsanların bu sebeple farklı kültürler ve milletler ile bir arada olup yeni diller öğrenerek birbirleri ile iletişim kurmaları gerekmektedir. İnsanların farklı kültürler ve milletler ile kurdukları iletişimler bazen kendi istekleri doğrultusunda gerçekleşirken bazen de yaşanan kıtlıklar, salgınlar, doğal afetler ve iç savaşlar nedeni ile gerçekleşen göçlerle ortaya çıkar. Göç sürecinin beraberinde getirdiği karşılaşmada ilk iletişim anı ve devamında göçmen ve yerel toplumların dil becerileri sosyal uyum süreçlerini önemli derecede etkiler. Bu durum Türkiye'nin göç deneyiminde de kendisini göstermektedir.

Suriyeli sığınmacılar yaşadıkları göç sürecinde Türkiye'de sosyal hayatlarını, çocuklarının eğitim hayatlarını devam ettirebilmek için Türkiye'de yaşayan yerel toplum ile etkileşim içinde olmaları kaçınılmazdır. Bu etkileşimin sağlıklı olması ise dil yeterlilikleri sayesinde gerçekleşmektedir. Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de çalışmak ve çocuklarının eğitimlerinin kesintiye uğramaması için Türkçe öğrenmeleri hayati önem taşımaktadır.

Suriyeli sığınmacılar dil öğrenme konusunda birçok zorluk yaşamaktadırlar. Savaşın devam eden psikolojik etkisi, Türkçe'nin fonetik ve dil bilgisi açısından Arapça ve Kürtçe'den farklı olması, sosyal uyum sorunları ve Covid-19 pandemisinin getirdiği zorluklar bu sorunlar arasında sıralanabilir. Covid-19 pandemisi özellikle eğitim çağındaki çocukların dil öğrenimini ve dolayısıyla okul derslerini yeterli düzeyde anlamalarını olumsuz etkilemiştir. Öğrenciler uzaktan eğitim döneminde dil sorunları yaşadıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

> *"Ben dokuzuncu sınıfta çok fazla Türkçe bilmiyordum. Arkadaşlarıma gidip hocaya derslere giremiyorum bana yardım edebilir mi? Diye sorun diyordum. Ama arkadaşlarımın benden iyi konuşuyor olmaları sorunlarımızı çözmemize yardımcı olmuyordu. Çünkü onlar da kendilerini tam ifade edemiyorlardı. Evde sürekli Arapça konuşmamız bizim Türkçe öğrenmemiz önündeki en büyük engeldi. Bu sebeple uzaktan eğitim döneminde öğretmenlerimiz ve Türk arkadaşlarımız ile iletişim kurmakta çok zorlandık." (G3, Kız, 16)*
>
> *"Uzaktan eğitimde dil ile ilgili birçok sorun yaşadım. Uzun zaman evlerde kalmamız arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizden uzaklaşmamıza sebep oldu. Bu dönemde çevremdeki insanlar ile sürekli olarak Arapça konuşuyor olmak*

Türkçe konuşmamın gerilemesine sebep oldu." (G6, Kız, 16)

Görüldüğü üzere Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim hayatlarında yaşadıkları önemli bir problem dilsel yetersizlikler olarak belirginleşmektedir. Çocukların, günlük hayatlarında, evlerinde, alışverişlerinde Arapça ve Kürtçe konuşmaları uzun süre Türkiye'de yaşamalarına rağmen dil ile ilgili problemler yaşamalarına sebep olmaktadır. Özellikle Şanlıurfa'da bulunan Suriyeli sığınmacılar dil ile ilgili daha az problem yaşamak için Kürt olan sığınmacılar Kürt insanların olduğu semtlerde, Arap olanlar ise Arapların çoğunlukta oldukları semtlerde yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu tercihler öğrencilerin dil öğrenimleri önündeki büyük engellerin başında gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların Haliliye ve Eyyübiye ilçelerinde çoğunlukta olmaları arasındaki nedenlerden bir tanesi dil ile ilgili yabancılık çekmemekten kaynaklanmaktadır. Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 pandemisi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde evlerinde ve komşuları ile olan ilişkilerinde sürekli olarak Arapça ve Kürtçe konuşmaları çocukların dil öğrenme konusunda zorluklar yaşamalarına sebep olmuştur. Gülerce ve Şahin, yaptıkları araştırmada benzer sonuçlara varmışlardır. Pandemi döneminde yaşanan sıkıntılardan en önemlisi bu dönemde çocukların sürekli olarak evde aileleri ile Arapça veya Kürtçe konuşmak durumunda kalmaları Türkçeyi öğrenme süreçlerinde gecikmelere sebep olmuştur (2022, s. 23). Bu durum çocukların yüz yüze eğitime geçilen süreçte dersleri anlama, öğretmenleri ve arkadaşları ile iletişim kurma konusunda birçok sorun yaşamalarına sebep olmuştur. Görüşme yapılan iki öğrencinin bu yöndeki ifadeleri aşağıdaki gibidir:

> *"Dil problemi çok yaşadım. Ben pandeminin olduğu sene liseye yeni geçmiştim. Türk arkadaşlarımdan Türkçe öğrenmeye çalışıyordum sonra pandemi oldu. Üç hafta okul kapanacak dediler ben de düşündüm üç hafta bir şey değil geri döneceğiz okula nasıl olsa diye! Daha sonra okullar tamamen kapandı. Uzaktan eğitime geçildi çoğu derslerime katılamadım. Evde internet bağlantısı olmadığından EBA TV'deki canlı dersleri dinliyordum ama derslerde kullanılan Türkçeyi, gerek sokakta ve evlerimizde kullandığımız Türkçe'den farklı olması gerekse benim dil konusundaki yetersizliklerimden dolayı anlamakta zorluklar yaşıyordum. Okullar açıldığında Türkçe konuşmayı tamamen unutmuş gibiydim şimdi arkadaşlarım bana Türkçe*

öğrenmem için yardım ediyor. Uzaktan eğitim beni derslerimden uzaklaştırdı. Dil öğrenme sürecimde gecikmelere sebep oldu." (G10, Oğlan, 15)

*"Uzaktan eğitim döneminde yaşadığım problemlerden biri dil ile ilgiliydi. Çünkü çok iyi Türkçe konuşmayı bilmediğim için EBA TV de yayınlanan canlı derslerin çoğunun anlamıyordum." (*G5*, Kız, 16)*

Sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları sorunlar, onların öğretmenlerine, arkadaşlarına ve sosyal çevrelerine uyum sağlamada zorluk çekmelerine sebep olmuştur (Emin, 2019, s. 88). Görüşülen sığınmacı çocukların da ifade ettikleri gibi dil öğreniminde karşılaştıkları sorunlar ve buna bağlı olarak dilsel yetersizlikler çocukların derslerini anlamamalarını ve dolayısıyla derslerindeki başarılarının düşmesine neden olmuştur. Bu durumda da beraberinde çocukların yalnızlaşması tehlikesini ortaya çıkarmaktadır.

Mercan Uzun ve Bütün araştırmalarında Suriyeli sığınmacı çocukların Türkçe yetersizliklerinden dolayı birçok sorun yaşadıklarını ve bu sorunların çocukların iletişim kurmakta zorluk çekmesine ve çocukların yalnızlaşmasına sebep olduğunu dile getirmişlerdir (2016). Buradan yola çıkarak yalnızlaşan çocukların dil öğreniminden daha da uzaklaştığı söylenebilir. Öğrenilen dil becerilerinin ise zamanla unutulma tehlikesi oluşmaktadır. Diğer bir çalışma ise çocukların yaşadıkları dil yetersizlikleri iletişim sorunları yaşamalarına sebep olmaktadır (Bulut, Kanat Sosyal ve Gülçiçek, 2018). Ertekin yaptığı çalışma sonucunda Suriyeli sığınmacıların eğitim hayatlarında karşılaştıkları en önemli problemin dil ile ilgili yaşanan problemler olduğu sonucuna varmıştır (2019). Dolayısıyla görüşmecilerin ifadelerinden yola çıkarak sığınmacı çocukların eğitimlerindeki dil sorununun devam ettiği ifade edilebilir.

3.4. CİNSİYET FARKLILIĞINDAN DOLAYI YAŞANAN PROBLEMLER

İnsanlar toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kadın ve erkek diye kategorilere ayrılırlar. Bu kategoriler kadın ve erkeklerin toplumdaki yerlerini ve rollerini belirlerler. Toplumda yaşanan değişimler cinsiyet kavramının farklılaşmasına neden olur. Erkeklerin ve kadınların yapabilecekleri; Meslekler, ev işleri, çocuk bakımı gibi işlerin ayrılması toplumun bireylere atfettiği toplumsal cinsiyete bağlı rollerden biridir. Yapılacak işlerin toplumsal cinsiyete bağlı olarak birbirinden farklı olması bireylerin

fiziksel ve psikolojik farklılıklarıolmasından kaynaklı olduğu algısı hakimdir.

Sığınmacı çocukların eğitimlerine devam edip etmemesi konusunda cinsiyet farklılıklarından kaynaklı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Görüşmecilerin sorulara verdikleri cevaplar bunları destekler niteliktedir. Uzaktan eğitim dönemi öğrencilerin cinsiyet farklılıkları nedeni ile birçok sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Öğrenciler yaşanan bu durumu şu şekilde dile getirmiştir:

> *"Uzaktan eğitim döneminde kız olmamdan dolayı birçok sorun yaşadım. Kardeşlerim benden daha küçük olduğu için ailem onların derslerinden geri kalmalarını istemiyorlardı. Onlar erkek daha ilk okula gidiyorlar sen okula dönünce eksikliklerini tamamlarsın dedikleri için bende derslere katılma önceliğini kardeşlerime veriyordum." (G1, Kız, 16)*
>
> *"Uzaktan eğitim döneminde az da olsa cinsiyetimle ilgili sorunlar yaşadım. Örneğin babam eve geldiği zaman birimiz derslere katılacaksak onun erkek kardeşim olmasını istiyordu. Bu yüzden derslerime katılamıyordum. Evde anneme temizlik ve yemek yapma konusunda yardım ediyordum." (G5, Kız, 16)*
>
> *"Uzaktan eğitim döneminde bir tek kızlar sorun yaşamıyor ben de birçok sorun yaşadım. Evin büyük erkek çocuğu olduğum için çalışmak zorunda kaldım ve derslerime katılamadım. Benden küçük kız kardeşim daha fazla derslerine katılıyordu". (G15, Oğlan, 16)*

Kız ve oğlan çocuklarının ev içerisinde çeşitli aile içi rollerinin olduğu ortaya çıkmıştır. Kız çocuklarının temizlik yapmak, ev işlerine yardım etmek, çocuk bakmak gibi sorumlulukları oluşmuştur. Oğlan çocuklarının ise bir işte çalışmaları aileye ekonomik destek sağlamaları gibi sorumluluklarının oluştuğu görülmüştür. Yaşanan pandemi dönemi bu rolleri daha da belirginleştirmiştir. Uzaktan eğitim döneminde derslerine katılamayan öğrenciler farklı şekillerde cinsiyet ayrımcılığı ile karşılaşmışlardır. Kız çocukların bir kısmı bu dönemde temizlik yapmak, kardeşlerine bakmak, yemek yapmak gibi birçok nedenden dolayı derslerine katılmakta zorluk yaşarken diğer bir kısmı ise giyim mağazalarında çalışarak aile ekonomisine katkıda bulunmak için derslerinden uzaklaşmışlardır. Oğlan çocuklarının çoğunluğu ise çalışmak zorunda kaldıkları için derslerine katılamamışlardır. Pandemi döneminde geçiş yapılan uzaktan eğitim, kız çocukları ve oğlan çocuklarının farklı şekillerde toplumsal cinsiyete bağlı ayrımcılığa maruz kalmasına sebep olmuştur. Görüşmeye

katılan diğer görüşmecilerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

> *"Uzaktan eğitim döneminde cinsiyetimle ilgili sorunlar yaşadım. Ailem derslere katılma önceliğini benimle aynı yaşta olan erkek kardeşime veriyordu. Ben de farklı okullarda olmamıza rağmen kardeşimin derslerini dinliyordum." (G7, Kız, 17)*

> *"Uzaktan eğitim döneminde derslerime katılamadım. Üç haftalık tatilden sonra yüz yüze eğitime devam edilemeyeceğini öğrendikten sonra babam bana bir iş buldu. Oğlum burada çalış, okuyup da ne yapacaksın dedi. Okullarında açılacağını düşünmediğinden çalışmam için beni işe koydu. Ben derslere hiç katılamadım. Okullar açıldığı zaman yarım gün gelebilir miyim diye ustamdan izin aldım. Okula o şekilde gelebildim yoksa babam okumamı istemiyordu." (G14, Oğlan, 17)*

Uzaktan eğitim döneminde birçok sorun yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların sorunlarından bir tanesi cinsiyet farklılıklarından dolayı yaşadıkları sorunlardır. Kız çocuklarının bu dönemde derslere katılabilme hakkının erkek kardeşlerine öncelik olarak verilmesi, kız çocuklarına yönelik okuyup da ne yapacak gibi kalıp yargıların olması bu dönemde öğrencilerin cinsiyet farklılıklarından dolayı ayrımcılığa maruz kalmalarına sebep olmuştur. Oğlan çocuklar ise bu dönemde ailelerinin yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı çalışmak zorunda kaldıklarını bu sebeple derslerinden uzaklaştıklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte sığınmacı çocukların yaşadıkları semtlerin çok fazla gelişmemiş olmasından bu semtlerde yaşayan Türk vatandaşı olan kızların da okula devam ve derslere katılmakta cinsiyetleri ile ilgili birçok sorunla karşılaştıkları iddia edilebilir. Bu sebeple oğlan çocukları kız çocuklarına oranla daha az ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirmişleridir. Çalışma kapsamında görüşmelere katılan altı öğrenci cinsiyetinden dolayı sorunlar yaşadığını dile getirmiştir. Diğer öğrenciler ise bu şekilde bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Yapılan bir araştırmada göç etmek zorunda kalan kız çocukları için uzaktan eğitime geçilmesi zaten dezavantajlı oldukları için daha olumsuz sonuçlara neden olabileceğini belirtmiştir (Can, 2020). Örneğin MEB (2019) verilerine göre, Suriyeli sığınmacı çocukların okullaşma oranı %63,23'tür. Sığınmacı çocuklar Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları ekonomik sıkıntılar, cinsiyet sorunları, Türkiye'deki karma okullara kız çocuklarının gönderilmek istenmemesi gibi sorunlar Suriyeli sığınmacı çocukların

eğitime katılma ve okullaşma oranında düşüşler yaşanmasına neden olmaktadır.

3.5. YÜZ YÜZE EĞİTİM VE UZAKTAN EĞİTİMİN ÇOCUKLAR AÇISINDAN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

Covid-19 pandemisi ile hayatımızın birçok alanında değişimler olmuştur. Değişimler birçok alanda etkisini göstermiştir. Eğitim alanında yapılan değişimler insanların hayatlarını önemli oranda etkilemiştir. Yüz yüze eğitime ara verilip uzaktan eğitime geçilmesi birçok öğrenciyi derinden etkilemiştir. Uzaktan eğitim daha önceleri yüz yüze eğitimi destekler nitelikte bir eğitim türüydü. Pandemi ile kendi başına bir eğitim türü olarak karşımıza çıkmıştır.

Yüz yüze eğitim, öğrencilerin belirli saatler arasında eğitim kurumlarına gelerek uzmanlar tarafından yapılan öğretim etkinlikleridir. Yüz yüze eğitimin uygulanması için öğreten ve öğrenenin aynı zaman diliminde aynı mekanlarda bulunması gerekmektedir. Aynı mekânda bulunan öğreten ve öğrenenin etkileşim ve iletişim içeresinde olması gerekmektedir (MEB, 2019). Yüz yüze eğitim çocukların sosyal hayat içerisinde nasıl davranmaları gerektiğini öğretmekte önemli bir eğitim türüdür.

Covid-19 pandemisi ile aktif olarak hayatlarımıza giren uzaktan eğitim öğreten ve öğrenenin farklı ortamlarda bulunduğu, teknolojinin gelişimi ve küreselleşmeyle birlikte eğitimin iletişim teknolojisi araçları ile gerçekleştirildiği bir eğitim türüdür. Pandemi döneminde virüsün bulaş riskini en aza indirmek için uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Uzaktan eğitim birçok öğrenciyi olumsuz etkilemiştir. Suriyeli sığınmacı öğrenciler de geçilen bu dönemden olumsuz etkilenmiştir. Öğrenciler yaşanan ekonomik sıkıntılardan dolayı derslere düzenli olarak katılamamaları, dersleri anlamakta güçlük çekmeleri gibi birçok olumsuz koşuldan dolayı yüz yüze eğitimi uzaktan eğitimden daha verimli bulmaktadırlar. Araştırma uzaktan eğitim döneminde öğrenim görmüş daha sonra geçilen yüz yüze eğitim döneminde okullarına devam eden öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitim ile ilgili duygularını şu şekilde dile getirmişlerdir:

> *"Yüz yüze eğitimin dezavantajları yok bence okula geliyorsun sınıf ortamında öğretmenin, arkadaşların var hep yeni şeyler öğreniyoruz. Türkçe'miz gelişiyor bu da dersleri daha iyi anlamamıza neden oluyor. Sadece eğitim*

açısından değil küçücük bir öğüt, teselli bile insanın hayatını değiştirebiliyor." (G3, Kız, 16)

"Uzaktan eğitim dönemini olumsuz buluyorum. Telefonum, bilgisayarım olmadığı içi canlı derslere çok fazla katılamıyordum. Derslere katıldığım zamanlarda ise öğretmenlerimi, arkadaşlarımı canlı göremediğim için çok üzülüyordum. Öğretmenlerimin sesi sürekli gidip geliyordu. Bu yüzden online dersler beni çok olumsuz etkiledi." (G4, Kız, 15)

Uzaktan eğitim döneminde arkadaşları ile görüşemeyen derslerine düzenli olarak katılamayan Suriyeli sığınmacı çocuklar sosyal hayatlarında içe kapanık ve kendilerini ifade etmekte birçok sorunlar yaşamışlardır. Sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları bir başka sorun ise Covid-19 pandemisi döneminde birçok sıkıntı yaşayan, uzaktan eğitim için gerekli teknolojik alet eksikliği olan ve bunların kullanımı ile ilgili yeterli derecede bilgi sahibi olmayan Suriyeli sığınmacı çocuklar uzaktan eğitim için gerekli imkanlara erişememişlerdir (Ingev, s. 23). Bu durum çocukların eğitime sağlıklı bir şekilde katılımının önünde önemli bir bariyer oluşturmaktadır.

Yüz yüze eğitim döneminde kendilerini daha kolay ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Arkadaşları ile aynı ortamda bulunmaları sığınmacı çocukları dersleri anlamalarına, arkadaşları ile iletişim kurmalarına ve öğrencilerin motivasyonlarının yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple öğrenciler yüz yüze eğitimi daha verimli bulmaktadır. Araştırmaya katılan iki oğlan öğrenci bu konuda sorulan soruya Şöyle yanıt vermiştir:

"Yüz yüze eğitimi daha avantajlı buluyorum. Okula sürekli geliyorsun, öğretmenlerini karşında görüyorsun, istediğin soruyu soruyorsun, derste anlamasan bile teneffüslerde tekrar soruyorsun, arkadaşlarınla gülüp eğleniyorsun ve sorunlarından uzaklaşıyorsun. Bu yüzden yüz yüze eğitimi daha verimli buluyorum." (G14, Oğlan, 17)

"Uzaktan eğitimi olumsuz buluyorum çünkü online derslere katılacak araç ve gereçlerim eksikti. Babamın telefonu ile derslere katılmaya çalışıyordum. İnternet paketleri çok pahalı olduğu için sürekli alamıyordum. Bu yüzden yüz yüze eğitimin daha avantajlı olduğunu düşünüyorum çünkü eğitimin yeri okullardır." (G13, Oğlan, 16)

Yüz yüze eğitim ve online eğitimin öğrencilerin başarıları üzerinde büyük farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Yüz yüze eğitim yani geleneksel eğitimin Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ve öğretiminde daha verimli olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitim dönemini verimsiz bulamakta ve bu dönemde ders başarılarında düşüşler yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Ders başarılarında düşüşler yaşamaları yeteri kadar Türkçe bilmeme, eğitim sisteminin farklılığı ve ekonomik yetersizlikten dolayı eğitim araç ve gereçlerine ulaşımın zorluğuyla açıklanabilir.

Yüz yüze eğitim alan Suriyeli sığınmacı öğrencilerin derslere katılımı, ders içeriklerini algılamaları, ödev yapma ve okula devam etme alışkanlıklarının artığı görülmektedir. Uzaktan eğitim döneminde yüz yüze eğitime oranla öğrencilerin derslere katılımında ve dersleri anlamalarında düşüşler yaşanmıştır. Bu durumun çocukların gelecekleri ile ilgili kaygılar yarattığını ve psikolojik sorunlar yaşamalarına neden olduğu ulaşılan bulgular arasındadır.

Güloğlu ve Karabağ araştırmalarında uzaktan eğitim döneminin çocukların derslerdeki başarılarını olumsuz etkilediğini, çocukların bu dönemde öğrenme kayıpları yaşadıklarını ve ekran başında geçirilen sürenin artmasının çocukları birçok yönden olumsuz etkilediğini ortaya çıkarmışlardır (2022). Dolayısıyla çocukların uzaktan eğitim sürecinde olumsuz yönde etkilendiği ifade edilebilir.

3.6. BARINMA VE EKONOMİ İLE İLGİLİ YAŞANAN PROBLEMLER

Bireylerin toplumda görünürlük kazanmasını statüleri belirlemektedir. Statüler ise bireylerin gelir seviyeleri ile doğrudan orantılıdır. Covid-19 pandemisi bütün toplumların hayatlarını idame ettirecekleri gelir kaynakları ve geçimini temin etme konusunda insanların endişeler yaşamasına sebep olmuştur. Pandemi insanların hayatlarında birçok değişikliğe sebep olmuştur. Bu süreçte getirilen yasaklar bazı işlerin tamamen aksamasına neden olmuştur (Gülerce, Bozkurt ve Cebeci, 2021, s. 27). İşlerin bu denli aksaması insanların geçimlerini karşılama konusunda farklı farklı sıkıntılar yaşamalarına sebep olmuştur. Bu durum da eğitim fırsatları ve erişimi her çocuk için farklı şekillerde gerçekleşmektedir. Çünkü çocukların ve ailelerin sahip oldukları sosyo-ekonomik durumlar birbirinden farklıdır (Emin, 2019, s. 12). Özellikle Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları iç savaş sonrası can- mal güvenlikleri, eğitim

hayatları ve ekonomik durumları büyük oranda zarar görmüştür. Bu sebeple ekonomik sıkıntılar yaşayan Suriyeli sığınmacılar geldikleri toplumlarda daha alt tabakadaki statülerde yer almaktadırlar.

Türkiye'de yaşayan sığınmacıların büyük çoğunluğunun evleri kira ve sağlıklı yaşamaya uygun olmayan yerlerdir. Yaşadıkları maddi zorluklar nedeni ile kenar mahallelerdeki semtlerde terk edilmiş dükkanlarda veya tek katlı rutubetli evlerde birkaç aile birlikte yaşamak zorunda kalmışlardır (Akay Ertürk, 2020, s. 130). Yaşanan pandemiyle birlikte geçimlerini zor şartlarda sağlamaya çalışan Suriyeli sığınmacılar bu dönemle birlikte hayatımıza giren maske, dezenfektan gibi malzemeleri almakta da birçok sorun yaşamışlardır.

Covid-19 pandemisi sürecinde Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları sorunların bir diğeri ise ekonomik durumlarında yaşadıkları olumsuzluklardır. Bu nedenle geçilen uzaktan eğitim döneminde çocuklarının; tablet, bilgisayar, telefon gibi eğitim araç ve gereçlerini karşılamakta zorluklar yaşamışlardır. Bu çalışma kapsamında görüşülen 15 öğrencinin çoğu Covid-19 pandemisi döneminde ailelerinin gelirlerine katkıda bulunmak için derslerinden uzaklaşıp çalışmak zorunda kalmışlardır. Sığınmacı çocuklar ailelerine destek olabilmek ve eğitim araç ve gereçlerini karşılayabilmek için pandemi döneminde derslerinden uzaklaşıp çalışmak zorunda kaldıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

> *"Pandemi ile geçilen uzaktan eğitim döneminde derslerime katılamadım. Derslerime katılamadığım için aileme destek olabilmek, kirayı ödemeye yardımcı olabilmek ve evde çok sıkıldığım için bir işe girip çalıştım." (G15, Oğlan, 16)*
>
> *"Covid-19 pandemisi hayatımda birçok değişikliğe sebep oldu. İlk duyduğumuz günlerde çok korktuk evden çıkamadık. Sürekli temizlik yapıyorduk. Daha sonra virüsün sürekli olarak uzun bir süre devam etmesi birçok maddi sıkıntılar çekmemize sebep oldu. Babam astım hastası olmasına rağmen işe gitmek zorunda kaldı. Ben de bu dönemde derslere çok fazla katılamıyordum. Bir giyim mağazasında çalışmaya başladım en azından aileme destek olurum, daha sonra okullar açılırsa tekrar okuluma döndüğüm zaman işten çıkarım diye düşündüm." (G6, Kız, 16)*
>
> *"Pandemi döneminde birçok zorluk yaşadım ama en zoru evimizden çıktığımız*

gündü. 65 yaş üstü kişilere getirilen yasaklardan dolayı babam uzun bir süre evde kaldı. Bu süre içinde evin kirasını ödemekte zorluklar yaşadık. Bu sebeple abimlere taşındık. Orda da çok kalabalık olduğumuz için derslerime çok fazla katılamadım." (G7, Kız, 17)

Barınma insanlar için temel ihtiyaçlardan biridir. İnsanlar yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için barınacak bir eve ihtiyaçları vardır. Görüşmecilerin verdikleri cevaplardan anlaşıldığı üzere; Suriyeli sığınmacılar pandemi döneminde yaşadıkları ekonomik sıkıntılardan dolayı barınma sorunları ile karşılaşmışlardır. Sığınmacılar yaşadıkları bu sorunlar ile baş edebilmek için çoğunlukla akrabaları ile yaşamakta ve bu dönemde çocuklar ailelerine ekonomik açıdan destek olabilmek için derslerinden uzaklaşıp kendilerine işler bulup çalışmak zorunda kalmışlardır.

Görüşülen çoğu çocuk uzaktan eğitim döneminde çalıştıklarını belirtmiştir. 5 öğrenci terzi, inşaat, elektrik, manav, kâğıt toplama işlerinde çalışmaktadır. Dört kız öğrenci ise giyim mağazalarında çalışmaktadır. Oğlan çocukları bu dönemde çalışmaktan memnun olduklarını çünkü pandemi döneminde evde çok sıkıladıklarını dile getirmişlerdir. Kız çocukları ise ailelerinin ekonomik sıkıntıları nedeni ile kendi istekleri dışında çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Oğlan çocukları bu dönemde çalışmalarını evdeki ekonomiye destek olabilmenin yanı sıra evde söz sahibi olmalarında da etkili olduğunu ifade etmektedir. Ergenlik döneminde olan çocuklar kendilerini bu dönemde çalışarak ailelerine ispatlamaya çalışmaktadırlar. Kız çocukları oğlan çocuklarına oranla daha fazla okula gelmeye eğitimlerine devam etmeye ve online eğitim döneminde dersler katılmaya istekli oldukları görülmektedir.

Gülerce ve Şahin yaptıkları araştırmada Covid-19 pandemisi döneminde getirilen yasaklar ve karantina uygulamaları Suriyeli sığınmacıların ekonomik ve barınma sorunlarının daha derinleşmesine yol açtığını ve bu dönemde ciddi oranda çocuk işçiliğinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir (2022). Bozkurt da yaptığı çalışmada benzer sonuçlara varmıştır. Covid-19 pandemisinin düşük gelirli, düşük eğitimli yoksulları olumsuz etkilediğini dile getirmiştir (2020, s. 135). Çocukların Covid-19 virüsünden daha az etkilendiği gibi olumsuz düşünceler çocukların pandemi döneminde derslerinden uzaklaşıp çalışmak zorunda kalmalarına sebep olmuştur. Çocuklar ailelerinin ekonomisine destek olabilmek için kendilerine ağır gelen işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır.

SONUÇ

İnsanlık tarihi geçmişten günümüze birçok zorlukla mücadele etmek durumunda kalmıştır. Yaşanan bu zorluklar insanların yeni koşullar ile karşılaşmasına sebep olmuş ve onları bu koşullar ile mücadele etmek zorunda bırakmıştır. İnsanlık yaşadıkları zorluklara karşı önlemler geliştirerek ve bu önlemleri gelecek nesillere aktararak ve yaygınlaştırarak varlığına devam etmiştir. Günümüzde ortaya çıkan Covid-19 pandemisi de insanlığın karşılaştığı önemli krizlerden birisidir. Pandemi insanların yaşam şekillerinin önemli ölçüde değişmesine ve yeni duruma uyum sağlamasına neden olmuştur.

Geçmişte yaşanan salgınlar belirli bölgeler veya kıtalar ile sınırlı kalmıştır. Ancak küreselleşme ile ulaşım teknolojilerinin de gelişmesi sonucu Covid-19 pandemisine neden olan SARS-CoV-2 virüsü çok hızlı bir şekilde yayılmış ve tüm dünyayı etkilemiştir. Covid-19 pandemisinin ölümcül sonuçlara yol açması ve bulaş riskinin çok fazla olması sebebi ile pandemi kapsamında önlemler alınmıştır. Alınan ilk önlemler sosyal mesafe (fiziksel mesafe) ve karantina uygulamaları olmuştur. Bu uygulamalar kapsamında birçok kurum ve kuruluşta çalışmalara ara verme uygulaması başlatılmıştır. İnsanların temel besin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kurumlar ve sağlık kurumları hariç diğer bütün kurumların karantina ve kapanma önlemleri kapsamında işlerine ara verilmiştir.

Karantina ve kapanma önlemleri kapsamında en çok etkilenen kurumlardan biri de eğitim kurumlarıdır. Eğitim kurumlarının uzaktan eğitimle eğitim sürecine devam etmesi beraberinde yeni sorunları da getirmiştir. Kriz durumlarında toplumun kırılgan kesimlerinin daha fazla etkilendiği düşünüldüğünde bu çalışmada sığınmacı çocukların yaşadıkları sorunlar üzerinde durulmuştur. Bu sebeple Şanlıurfa'nın Eyyübiye ve Süleymaniye ilçelerinde yaşayan ve Covid-19 pandemisi sürecinde eğitim ve öğretime devam eden sığınmacı öğrenciler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde uzaktan eğitim araçlarına hangi düzeyde sahip oldukları ve uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları olumlu ve olumsuz durumların neler olduklarını öğrenmek için lise düzeyinde öğrenim gören 15 ile 17 yaşlar arasında 15 çocuğa ulaşılıp nitel yöntem tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak bu doğrultuda sorular sorulup bunlara cevaplar aranmıştır. Öğrencilerden alınan cevaplar doğrultusunda Covid-19 pandemisinin Suriyeli sığınmacı çocukların

eğitim hayatı üzerindeki etkileri, dil ile ilgili yaşadıkları problemler, cinsiyet açısından yaşadıkları problemler, yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitimin avantajları-dezavantajları ve yaşadıkları barınma sorunları doğrultusunda analiz edilmiştir.

Covid-19 pandemisi nedeniyle 2020 yılında 188 ülkede yaklaşık 1,5 milyar öğrencinin eğitimi sekteye uğramıştır (OECD, 2021b). Türkiye, OECD ülkeleri arasında Meksika'dan sonra okulların en uzun süre kapalı kaldığı ikinci ülke olmuştur (UNESCO, 2021). Çocukların yaşanan pandemiden olumsuz etkilenmelerini en aza indirmek için uzaktan eğitim dönemine geçilmiştir. Daha önce yüz yüze eğitimi destekleyici bir eğitim türü olan uzaktan eğitim pandemi döneminde alt yapısı geliştirilerek çocukların eğitimlerine devam edebilmeleri ve bu süreci en az hasar ile atlatabilmeleri için uygun görülen eğitim türü haline getirilmek istenmiştir. Uzaktan eğitim döneminde işlenen online dersler birçok öğrencinin eğitim algılarını ve alışkanlıklarının köklü bir değişime uğramasına sebep olmuştur. Bu dönemde öğrenciler yaşadıkları ekonomik yetersizliklerden dolayı eğitim araç ve gereçleri temin etme konusunda yaşadıkları zorluklar, dil ile ilgili yaşadıkları sorunlar, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden uzak kaldıklarından dolayı yaşadıkları sorunlar öğrencileri olumsuz etkilemiştir. Uzaktan eğitim döneminin bir başka olumsuz etkisi de bu dönemde sürekli olarak ekran başında kalan bir neslin ortaya çıkmasıdır. Öğrencilerin ekran başında kalma süresinin artması birçok problemlere neden olmaktadır. Fiziksel, ruhsal ve zihinsel problemler bu problemler arasında sayılabilir. Online eğitimle birlikte ekran başında geçirilen sürenin artması, hareketsiz bir yaşam biçiminin hayatımıza yerleşmesi sonucunda çocuklarda görme problemleri, kilo problemleri ve sosyal becerilerinde gerileme yaşadıkları araştırmanın sonuçlarındandır.

Pandemi döneminde okulun toplumsal hayattaki ve öğrenciler nezdindeki yeri de değişime uğramıştır. Bu dönüşüm de beraberinde çeşitli sorunlar ve aksaklıklar getirmesinden dolayı birçok öğrencinin eğitiminde olumsuzluklar yaşanmıştır. Bu olumsuzluklarla karşı karşıya kalan öğrenciler arasında imkanları daha kısıtlı ve kırılgan gruplardan olan Suriyeli sığınmacı çocuklar önemli bir çoğunluğu teşkil etmektedir.

Türkiye'ye zorunlu göçle gelen Suriyeli sığınmacılar zor şartlarda hayatlarını devam ettirmektedirler. Yaşadıkları ekonomik sıkıntılar sığınmacıların büyük çoğunluğunun evlerinin kira ve sağlıklı yaşamaya uygun olmayan yerlerde yaşamasına sebep olmuştur. Şanlıurfa'nın Eyyübiye ve Haliliye ilçelerinde yaşayan Suriyeli sığınmacı aileler birkaç aile birlikte yaşamak zorunda kaldıkları için öğrencilerin kendilerine ait odaları veya çalışma mekanları bulunmamaktadır. Bunun yanında Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde yaşadıkları en büyük sorun internet yetersizliği ve iletişim araçlarının eksikliği olarak görülmektedir.

Pandemi döneminde geçilen uzaktan eğitim derslerine katılacak öğrencilerin iletişim araçlarının eksikliği, internet alt yapısının düşük seviyede oluşu, derse girecek öğrenci sayısının fazla olması gibi nedenlerden dolayı katılımlarının düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında aile içerisinde sığınmacı öğrencilerin online eğitim alması gereken kardeş sayısının fazla olması hem cihaz eksikliği hem de ortamın uygun olmayışı nedeniyle derslere katılım azalmıştır. Suriyeli sığınmacı çocukların bu dönemle birlikte her şeyin bittiğine, derslere katılamadıkları için eğitimden uzaklaştığına ve başarılı olamayacaklarına dair düşünceleri ve ümitsizliğe kapılmaları çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu inançları uzaktan eğitimin kesinlikle yüz yüze eğitimin yerini alamayacakları fikrini beraberinde getirmektedir. Derslerinden uzaklaşan bazı öğrenciler ailelerine destek olabilmek için bu dönemde çalışmak zorunda kalmışlardır. Derslere katılan öğrencilerin ise yaşadıkları dil problemleri derslerdeki verimi düşürmekte ve öğrencilerde öğrenme kayıplarına sebep olmaktadır. Yüz yüze eğitimde dahi birçok zorluk yaşadıklarını, arkadaşları ile sosyalleşmediklerini ve iletişim kurmakta zorlandıkları araştırmanın sonuçları arasındadır.

Suriyeli sığınmacı öğrenciler uzaktan eğitim döneminde EBA TV'de yayınlanan derslerinin çoğunu televizyonların dillerinin Arapça olması ve evde bir tane televizyonun bulunmasından dolayı derslerini takip edememişlerdir. EBA TV'de yayınlanan derslerin Türkçe olması, Suriyeli sığınmacı çocukların derslere aktif bir şekilde katılımı, sorularına cevap bulmaları ve öğretmen-öğrenci etkileşiminin faydalı olması konusunda sorunlar oluşturmuştur. Covid-19 pandemisi televizyonların görevleri ve işlevlerinin değişmesine sebep olmuştur. Daha önceleri ailelerin haber, dizi ve magazin programlarını takip etmek için sık sık kullandıkları bir araç iken

uzaktan eğitim döneminde derslerin EBA TV üzerinden televizyonlarda yayınlanması ile televizyonların bu dönemde ders dinleme, izleme ve yapma aracı işlevini aldığı sonucuna varılmıştır. Suriyeli sığınmacı çocukların EBA TV'de yayınlanan dersler ile ilgili yaşadıkları bir başka sorun ise EBA TV'de anlatılan dersler, ders içerikleri, anlatım tarzları belli seviyede olan öğrenciler için uygun olmasıdır. Bu sebeple Suriyeli sığınmacı çocukların derslerin çok hızlı anlatılması, ders içeriklerinin onların seviyesine uygun ve yeterince kapsayıcı olmamasından dolayı öğrenme güçlükleri çektikleri varılan sonuçlar arasındadır. Bu durumun çocukları olumsuz bir şekilde etkilediği ve derslerinden kopuş yaşamalarına neden olduğu görülmektedir.

Uzaktan eğitim döneminde yaşanan bir başka sorun ise cinsiyet farklılığından kaynaklanmaktadır. Kız ve oğlan çocuklarının toplumlarda ve ev içlerinde farklı konumları vardır. Pandemi döneminde değişin aile rolleri bağlamında düşünüldüğünde özellikle lise çağındaki kız çocuklarının temizlik yapmak, ev işlerine yardım etmek, çocuk bakmak gibi yeni rollerinin oluştuğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında yine özellikle lise çağındaki oğlan çocuklarının ise bir işte çalışmaları ve ailelerine ekonomik destek sağlamaları gibi yeni rollerinin oluştuğu görülmüştür. Özellikle uzaktan eğitim döneminde bu farklılıklar belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Kız çocuklarının uzaktan eğitim döneminde derslere katılım hakkının erkek kardeşlerine öncelik olarak verilmesi kız çocuklarına yönelik "okuyup da ne yapacak" gibi kalıp yargıların olması bu dönemde öğrencilerin cinsiyet farklılığından dolayı yaşadıkları sorunların başında gelmektedir. Oğlan çocukları kız çocuklarına oranla daha az cinsiyet farklılığından kaynaklanan sorunlar yaşamasına rağmen araştırma sonuçlarımızda erkek çocuklarının ailelerinin ekonomik durumlarına katkıda bulunmak için aileleri tarafından çocuk işçiliğine teşvik edildiği ortaya çıkmıştır. Bu durum oğlan çocuklarının evin reisi olarak görüldüğü, evi yönetmek ve çevirmenin onların asli görevleriymiş gibi söylemler, oğlan çocuklarını "yüceltme" kavramı içerisinde uygulanan bir ayrımcılık olduğu sonucuna varılmıştır. Oğlan çocukları bu dönemde gelirleri azalan ya da kesilen ailelerinin bütçesine katkıda bulunmak için derslerinden uzaklaşıp emek piyasasına katıldıkları görülmüştür.

Türk eğitim sisteminin öğrenciler ve aileleri tarafından çok fazla bilinmemesi, eğitim sürecinin okullarda daha verimli olarak sağlanabileceği düşüncesi, ailelerin çocukların öğrenme süreçleri ve becerilerindeki gelişmeler konusunda çok fazla

bilgiye sahip olmamaları Suriyeli sığınmacı çocukların bu dönemde daha dezavantajlı olmasını sebep olmuştur.

Okul eğitim ve öğretim sürecinde sadece bilgi edinme işlevini yerine getiren bir kurum değildir. Öğrencilerin sosyalleşmesini sağlama ve arkadaşları ile duygularını paylaşmalarına yardımcı olma gibi görevleri de vardır. Uzaktan eğitim döneminde bunların çoğu ortadan kalkmıştır. Bu dönemde öğretmenler gerekli ve önemli gördükleri dersleri işleyip resim, müzik, gibi derslerin işlenmemesi çocukları sosyalleşme konusunda olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde çocukların sosyalleşmeye ihtiyaçları olduğu görülmüştür. Bu sebeple yüz yüze eğitim ve online eğitimin öğrencilerin başarıları üzerinde büyük farklılık gösterdiği görülmektedir. Yüz yüze eğitimin Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ve öğretiminde daha verimli olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin birçoğu uzaktan eğitim dönemini verimsiz bulmakta ve bu dönemin derslerinde düşüşler yaşamalarına sebep olduğu araştırmada varılan sonuçlardandır.

ÖNERİLER

Covid-19 pandemisi 2019 yılının sonlarına doğru ortaya çıkmış ve birçok ülkeyi etkisi altında bırakmıştır. Pandemi birçok kurumun işleyişini aksatmıştır. Bu kumların başında eğitim kurumları gelmektedir. Pandemi kapsamında birçok ülke önlemler geliştirmiştir. Araştırma sonucunda oluşturulan öneriler kısmında ülkelerde yaşanabilecek olası pandemi durumlarında zorunlu göç ile farklı ülkelere sığınmak zorunda kalan çocukların eğitim kurumlarındaki faaliyetlerin aksamasını önlemek için uygulanabilecek önerilere yer verilmiştir. Bu çalışma her ne kadar sorunlar ve ihtiyaçlar bütün çocuklar için olsa da çalışmanın kapsamı Suriyeli sığınmacı çocukların Covid-19 pandemisi döneminde eğitim alanında yaşadıkları sorunlara değinmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre geliştirilen öneriler şöyledir:

- Suriyeli sığınmacı çocuklara sadece derslerde kullanabilecekleri internet paketleri verilmelidir.

- Suriyeli sığınmacılar yaşadıkları zorunlu göçten dolayı geldikleri ülkelerde birçok ekonomik zorluklar yaşamaktadırlar bu nedenle ekonomik olarak sıkıntı yaşayan sığınmacı öğrencilere maddi destek sağlanmalıdır.
- Suriyeli sığınmacı öğrencilere teknolojik araç desteği sağlanmalı ve vaka sayısında yaşanan düşüşlerle birlikte sadece Suriyeli öğrencilere yönelik kısmi zamanlarda dersler verilmelidir.
- Suriyeli sığınmacı çocukların aileleri akıcı bir şekilde Türkçe bilmeseler dahi çocukların eğitim hayatına yardımcı olabilecek kadar Türkçe öğrenmeleri güçlendirilmelidir.
- Öğrencilerin geçmiş yaşamları detaylı bir şekilde incelenmesi ve geçmiş hayatlarına uygun kapsayıcı eğitim-öğretim sistemlerinin uygulanması gerekmektedir. Ayrıca Suriyeli sığınmacı çocuklara rehberlik servisleri tarafından gerekli destek verilmelidir. Bu şekilde bir sistem oluşturulursa öğrencilerin toplumsal hayata katılımı ve derslerindeki başarı oranı ve kültürlerarası etkileşimin artırılabileceği öngörülür.
- Öğretmenlere uzaktan eğitimde kendilerini geliştirmeleri için seminerler ve kurslar verilmelidir.
- Suriyeli sığınmacı çocukların ailelerine sosyal ve ekonomik destek sağlanmalı ve ailelerin uzaktan eğitim hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.
- Suriyeli sığınmacı öğrencilerin özgüvenlerini artıracak ve uzaktan eğitim sürecinde de eğitimlerine devam etmelerini sağlamak için öğrencilerin uzaktan eğitime karşı olan olumsuz düşüncelerini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Uzun süre evde kalan çocuklar için onları rahatlatacak, eğlendirecek ve kendilerine güvenlerini artıracak çalışmalar yapılmalıdır.
- Eğitim programları çocukların özel durumları ve yaşantıları, göz önünde bulundurularak çocukların ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir. Özellikle zorunlu göç ile gelmiş olan Suriyeli sığınmacı çocukların toplumsal yaşama katılabilmeleri ve akranları ile kolay iletişim kurabilmeleri için gerekli sosyal uyum programları düzenlenmelidir.
- Uzaktan eğitim döneminde yaşanan tüm bu sorunların en aza indirilmesi için

danışma ve rehberlik hizmetlerinin çocukların yaşam şekillerine uygun olarak verilmesi gerekmektedir.

- Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ve öğretim sürecine ailelerin dahil edilmesi çocukların ihtiyaçlarını karşılamak açısından önemlidir ve öncelikle öğrencilerin duygu ve düşünceleri anlaşılmaya çalışılıp daha sonra gerekli eğitim modelleri ile çocuğun eğitim ve öğretim hayatına aktif bir şekilde kazandırılması gerekmektedir.
- Suriyeli sığınmacı çocukların olumsuz olaylara karışmamaları ve kayıp bir neslin ortaya çıkmaması için eğitime erişim ve okullara katılım oranlarının artırılması gerekmektedir. Politika yapıcılar ve uygulayıcılar bunun için gerekli önlemler alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ablay, M. V. (2022). Suriyeli mülteci çocukların eğitim hayatına uyumu: Osmaniye örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(13), 132-141.

Adıgüzel, Y. (2019). *Göç sosyolojisi.* Ankara: Nobel.

Akay Ertürk, S. (2020). Koronavirüs salgınının Türkiye'deki Suriyelilere etkileri üzerine ilk izlenimler. *Göç Dergisi,* 7(1), 121-146.

Altıparmak, M. Dürdane Kurt, İ. ve Kayıpdere, M. (2011). "E öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu Öğrenme yönetim sistemleri", Malatya: *Akademik Bilişim'11-XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı,* 319-327.

Ardıç Çobaner, A. (2015). Çocuk hakları bağlamında Suriyeli mülteci çocukların haberlerde temsili. *Marmara iletişim dergisi,* (24), 27-54.

Aydın, O. (2021). Covid-19 salgın sürecinin çocuklar üzerindeki etkileri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi,* 1(2), 163-195.

Aytaç, T. (2021). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına bir bakış: Bir meta-analiz çalışması. *Milli Eğitim* 50(1), 173-193.

Bal, A. Cavkavtar, A. Artar, T.M. ve Uluyol, M. (2021). Suriyeli mülteci öğrencilerin eğitim yaşantılarının incelenmesi. *Milli Eğitim,* 50(1), 195-219.

Balcı, E. (20 Haziran 2020). Suriyeli çocukların eğitimi [21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü]. https:/www.21yyte.org/tr/merkezler/Suriyeli -çocukların-eğitimi adresinden edinilmiştir.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 5(2), 368-388.

Bayram, R. (2019). *Suriyeli ailelerin eğitim hakkı algıları: Fatih Karagümrük örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.

Bekiroğlu, B. ve Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 10(1), 52-84.

Bozdağ, F. (2021). Covid-19'un Suriyeli mülteciler üzerindeki etkileri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 10(25), 701-722.

Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemisi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırma Dergisi,* 6(3), 112-142.

Bozkurt, V. (2020). Pandemi döneminde çalışma: Ekonomik kaygılar, dijitalleşme ve verimlilik. *Covid-19 pandemisinin ekonomik, toplumsal ve siyasal etkileri* (ss.115-137). Beyazıt, Fatih/ İstanbul- Türkiye: İstanbul Üniversitesi Yayın Evi.

Bulut, S. Kanat Sosyal, Ö. ve Gülçiçek, D. (2018). Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* 7(2), 1210-1238.

Buyruk, H. (2015). *Öğretmen Emeğinin Dönüşümü.* İstanbul: İletişim.

Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedogojik yansımaları: Türkiye'deki açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi,* 6(2), 11-53.

Coşkun, R. Altunışık, R. ve Engin, Y. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı.* Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Çelik, S. ve Nergiz, K. İ. (2020). Göç mağduru Suriyeli öğrencilerin covid-19 salgını sürecinde öğrenme deneyimleri. *Milli Eğitim,* 49(1), 783-800.

Çukadar, S. ve Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi,* 4(1), 31-42.

Daşçı Sönmez, E. ve Cemaloğlu, N. (2021). Okullaşma sürecinde uzaktan evde eğitime geçiş. *İnsan & İnsan,* 8(27), 63-82.

Daşdemir, İ. ve Cengiz, E. (2021). Türkiye'de salgın döneminde covid-19 ile ilgili eğitim alanında yapılan çalışmaların analizi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 387-404.

Demir, F. Özdaş, F. (2020). Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim,* 49(1), 273-292.

Doğan, B.K. ve Pekasıl, A. (2021). Covid-19 pandemisi bağlamında evsizler mevsimlik tarım işçileri, mülteci, şartlı mülteci ve geçici koruma kapsamında bulunanSuriyelilerin sorunları üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 275-292.

Emin, M. N. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi.* SETA: İstanbul.

Ertekin, S.Y. (2019). Suriyeli çocukların eğitimi konusunda nitel bir araştırma: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Middle East Journal of Refugee Studıes,* 4(2), 5-23.

Göç İdaresi Başkanlığı. (15 Aralık 2022). [Geçici Koruma]. https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden edinilmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığı. (6 Nisan 2023). [Geçici Koruma] https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden erişilmiştir.

Göç İdaresi Başkanlığı. (20 Nisan 2023). [Düzensiz Göç Hakkında] https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-hakkinda adresinden erişilmiştir.

Gülçubuk, B. (2012). Tarımda çocuk emeği sömürüsü ve toplumsal duyarlılık, *Çalışma ve Toplum*, 2(33), 75-94.

Gülerce, H. Bozkurt, V. ve Cebeci, A. (2021). Arap dünyasında covid-19 pandemisinin

sosyoekonomik etkileri. *Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, Şubat 2021, Rapor 27.*

Gülerce, H. Kaçar, F. ve Kablan, H. (2022). Suriyeli sığınmacı çocukların covid-19 pandemisi sürecinde eğitim hayatında yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 9(30), 92-108.

Gülerce, H. ve Demir, E. (2021). Zorunlu göç sürecinde sosyal ağlar; Şanlıurfa'daki Suriyeli sığınmacılar. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (81), 185-198.

Gülerce, H. ve Şahin. H. (2022). *An analysis of barriers to the education of the temporary protection in the districts and rural areas of Şanlıurfa province* (*Akçakale, Ceylanpınar, Harran, Suruç).* Osmangazi/ Bursa: Ekin Yayın Evi.

Güngör, M. (2013). Risk altındaki çocukların aile yapıları ve suça yönelimleri (Mersin İli Örneği). *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 421-434.

Han, F. Demirbilek, N. ve Demirtaş, H. (2021). Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüs (covid-19) salgını sürecinde yürütülen uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*,10(3), 1168-1193.

Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunlar: Kilis örneği, *Göç Dergisi*, 3(1). 29-63.

UNICEF (2004). Erişim 26 Haziran 2023

https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf adresinden edinilmiştir.

İngev (2021). Eğitim önündeki engellerin analizi ve Türkiye'nin okul dışı mülteci çocukların profili.

İşcan Erdoğan, Y. (2019). *Düzensiz göç ve AB kapsamında geri kabul anlaşmaları, (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi/Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı: Karabük.

Karaboğa, Y. ve Güloğlu, M.F. (2022). Pandemi sürecinde eğitimde eşitsizliğin yeniden üretiminde annenin etkisi. *Yedi Aralık Sosyal Bilimler Dergisi (YASAD),* 1(1), 11-28.

Karabulut, E. ve Aker, T. (5 Haziran 2023). Covid-19 ve mülteciler. Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Çalışma Birimi. https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/293202013329-multeciCOVID.pdf adresinden edinilmiştir.

Kardeş, S. (2021). Türkiye'de eğitim alanında mültecilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Milli Eğitim,* 50(1), 837-855.

Kartal, M. ve Akbal, İ. (2022). *Ulusal ve uluslararası boyutuyla göç: Kuramlar, politikalar, uygulamalar ve ekonomik sonuçlar.* Ankara: Nobel yayıncılık.

Kaya, M. ve Şahin, H. (2021). *Göç akademik ve sosyal entegrasyon Harran Üniversitesindeki Suriyeli öğrenciler araştırması.* İstanbul: hiperyayın.

Kaya, T. (2016). *Aktivizim Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü. Eğitim ve Aktivizm: Özgür Okullar Örneği. (s.s.109-132).* Ed. Nuray Yılmaz Sert. İstanbul: Değişim.

Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi,* (21), 73-94.

Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi,* 7(5), 283-289.

Kolburan Geçer, A. Deveci Topal, A. ve Solmaz, İ. (2018). Öğretmenlerin eğitim bilişim ağını kullanmaya yönelik yeterliklerinin incelenmesi: Kocaeli ili örneği. *Kalem Eğitim ve İnsan bilimleri Dergisi,* 8(1), 63-86.

MEB (31 Aralık 2021). Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Millî Eğitim Bakanlığı 2019-2023 strateji planı. [Ankara] *https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys;_dosyalar/2020_03/31150840_stratejik Plan_2019_2023.pdf* adresinden edinilmiştir.

MEB. (31. Mart 2021). Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri. http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf adresinden edinilmiştir.

Mercan Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi,* 1(1), 72-83.

Metin, M. Gürbey, S. ve Çevik, A. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitme yönelik öğretmen görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 66-89.

OECD (Haziran 2021b). The state of school education one year into the COVID pandemic. *https://www. oecd-ilibrary.org/education/ schooleducation_201dde84-en; jsessionid=X2amVkieZCY2s3A AzQpT8FOg.ip-10*the-state-of- *-240-5-132* adresinden edinilmiştir.

Özçevik, D. ve Ocakçı, A. F. (2020). Covid-19 ve ev hapsindeki çocuk: Salgının psikolojik etkileri ve hafifletme yolları. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi,* 19(1), 13-17.

Özdemir, Z. Doğangün, G. Özgür Keysan, A. (2022). Covid-19'un Suriyeli mülteciler için yarattığı çok boyutlu zorluklar: Ankara ve vaka çalışması. *Alternatif Politika,* 14(3), 519-546.

Özdoğru, M. (2021). Covid-19 sürecinde değişen veli rolleri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD),* 7(1), 35-50.

Özkoçak, V. Koç, F. ve Gültekin, T. (2020). Pandemilere antropolojik bakış: Koronavirüs (covid-19) örneği. Turkish Studies, 15(2), 1183-1195.

Öztek, Z. (2020). Pandemi mücadelesi ve yan kazanımlar. *Sağlık ve Toplum*, 30(Özel Sayı), 6-14.

Pala, F.K. Arslan, H. ve Özdinç, F. (2017). Eğitim bilişim ağı web sitesinin otantik görevler ve göz izleme ile kullanılabilirliğinin incelenmesi. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi.* 2(1), 24-38.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları,* (5),

33-44.

Sallan Gül, S. ve Türkmen, E. (2019). Türkiye'de eğitimin dışında kalan, hayallerin uzağına düşen Suriyeli mülteci çocuk olmak. *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi,* 3(2), 114-131.

Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim sorunları ve fırsatlar. Turkish Studies Dergisi, 15(4), 959-975.

Sayın, Y. Usanmaz, A. Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 18(31),1-13.

Selçuk, O. Güzel, B. E. ve Buz, S. (2021). Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimine ilişkin engellerin fenomolojik yaklaşımla değerlendirilmesi. *Milli Eğitim,* 50(1), 359-383.

Sirkeci, İ. Özerim, M. ve Bilecen, T. (2020). Editörden: Kovid-19'un uluslararası hareketlilik ve göçmenliğe ilişkin etkisi üzerine. *Göç Dergisi,* 7(1), 1-8.

Süda, İ. ve Mutluer, M. (2008). Ekonomik etkiler açısından Türkiye'nin turizm merkezlerine yönelik Avrupalı göçler. *Ege Coğrafyası Dergisi,* 17(1-2), 51-59.

Şahin, H. (2018). Toplumsal değişim aracı olarak eğitim ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde eğitimde eşitsizlik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(74), 414-431.

Şahin, İ. (2007). Türkiye'de eğitim sisteminde değişim. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(20), 30-54.

Şahin, K. Moralı, G. ve Göçer, A. (2021). Mülteci çocukların Türkçe öğrenme durumları üzerine ailelerin görüşleri. *Milli Eğitim,* 50(1), 95-122.

Şemşit, S. (2018). Avrupa birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu *ve* türleri: Kavramsal bakış. *Yönetim ve Ekonomi*, 25(1), 281-282.

Şentöregil, M. (2017). *Suriyeli çocuk sığınmacıların Türk yazılı basınında temsili* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Eskişehir.

Şişman, M. (2013). *Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar,* Ankara: Pegem A. Yayıncılık.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. *Yabancılara Yönelik* Eğitim-*Öğretim Hizmetleri*. 23/09/2014

T.C. Sağlık Bakanlığı. (18 Temmuz 2022). *Pandemi*. https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66493/p.html adresinden erişildi.

Toprakçı, E. (2017). Sınıf yönetimi. Ankara: Pegem Akademi.

Toprakçı, E. Hepsöğütlü, B.Z. ve Toprakçı, M.S. (2021). Covid-19 salgını sürecinde öğrencilerin uzaktan öğretimde sorun kaynağı algıları (İzmir Atatürk lisesi örneği). *E-*

Uluslararası Pedandragoji Dergisi, 1(2), 41-61.

Turan, R. ve Ünal, F. (2020). Düzensiz göç kapsamında AB ilerleme raporlarının Türkiye üzerindeki etkileri. *Journal of Awareness,* 5(4), 601-616.

Turan, T. ve Fansa, M. (2021). Göçmen çocukların Türkçe öğreniminde yaşadıkları problemler. *Milli Eğitim,* 50 (1), 11-26.

Tutar, M. (2015). *Eğitim bilişim ağı (EBA) sitesine yönelik olarak öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü: Trabzon

Türkmen, E. (2018). *Türkiye'de mülteci çocuk emeği: Şanlıurfa'da çalışan Suriyeli mülteci çocuklar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Isparta

Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel araştırma tekniği: Görüşme, kuram ve uygulamada eğitim yönetimi. *Eğitim Yönetimi,* (24), 543-559.

Uluslararası göç hukuku. *Göç Terimleri Sözlüğü, (İkinci Basım).*

UNCHR BM. (12 Mayıs 2021). Mülteci örgütü. 2020. koronavirüs mültecilerin eğitimi için büyük bir tehdit-dünyadaki mülteci çocukların yarısı okula gitmiyor. *https://www.unhcr.org/tr/25197-unhcr-raporu-koronavirüs-mültecilerin-eğitimi-için-buyuk-bir-tehdit-dünyadaki-mülteci-çocuklarin-yarisi-okula-gitmiyor.html.*adresinden adresinden erişilmiştir.

UNESCO (11 Haziran 2021). Education: From disruption to recovery. https://en.unesco.org/covid19/educationresponse adresinden edinilmiştir.

UNICEF. (2 Kasım 2021). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. https://www.unicef.org adresinden edinilmiştir.

UNICEF. (25. Mayıs 2023). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme adresinden edinilmiştir.

UNICEF. (12 Haziran 2023). https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/unicef-t%C3%BCm-d%C3%BCnyada-okul-%C3%A7a%C4%9F%C4%B1ndaki-%C3%A7ocuklar-covid-19a-y%C3%B6nelik-karantina-tedbirleri adresinden edinilmiştir.

Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "Öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 6(3), 65-89.

Yazoğlu, R. (2002). Dil kültür ilişkisi. *EKEV Akademi Dergisi,* (11), 21-43.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yurtbakan, E. ve Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin covid-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies,* 15(6), 949-977.

Yurtsever, M. Tarhan, Ç. ve Tecim, V. (2021). Covid-19 sürecinde eğitim: Uzaktan eğitim yeni "Normal" Mi?. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 7(2), 56-64.

EKLER

Ek 1: Görüşme Formu Örneği

1. Covid-19 pandemisi eğitim hayatınızda ne gibi değişikliklere sebep oldu?
2. Uzaktan eğitim döneminde en çok zorlandığınız konular nelerdir?
3. Uzaktan eğitim araçlarına erişiminiz hangi düzeydedir?
4. Uzaktan eğitim döneminde hayatınızda ne gibi şeyler değişti?
5. Uzaktan eğitim sürecini verimli buluyor musunuz hoşunuza giden yanları var mı?
6. Covid-19 sürecinde okuldan uzaklaşıp online eğitime geçildiğinde ne hissettiniz?
7. Uzaktan eğitim döneminde cinsiyetiniz den dolayı sorunlar yaşadınız mı?
8. Uzaktan eğitim döneminde okuduğunuz sınıf kademesi açısından sorunlar yaşadınız mı?
9. Covid-19 pandemisi sizin için ne anlama gelmektedir?
10. Uzaktan eğitim döneminde derslerinizden uzaklaştınız mı uzaklaştıysanızbu süreçte neler yaşadınız?
11. Yüz yüze eğitime geçtiğinizde herhangi bir intibak sorunu yaşadınız mı nasıl?
12. Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi karşılaştırdığınızda sizce avantajve dezavantajları nelerdir?

Ek 2: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.02.2022-107370

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-76244175-752.01.01-107370 16.02.2022
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hakan GÜLERCE
Öğretim Üyesi

Kurulumuzun 08.02.2022 tarihli oturumunda "Pandemi Süreci Uzaktan Eğitimde Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumları" konulu araştırma projeniz ile ilgili alınan 2022/26 numaralı kurul kararı ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Doç. Dr. Mahmut KAYA
Kurul Başkanı

Ek:1 adet

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :*BSV5J482YB* Pin Kodu :38852 Belge Takip Adresi : https://ebys.harran.edu.tr/envision/Validate_Doc.aspx?eD=BSV5J482YB&eS=107370

Adres:Harran Üniversitesi Rektörlüğü Yenişehir Yerleşkesi 63300 Haliliye/Şanlıurfa
Telefon:0414 318 3000 Faks:0414 318 3190
Web:http://www.harran.edu.tr/
Kep Adresi:harranuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeliha SARIÇİÇEK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni
Tel No: 0414 318 1197

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.02.2022-107370

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

Tarih: 08.02.2022
Saat: 14:00
Sayı: 2022/26
Konu: Farize GÜNEŞ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun yaptığı toplantı sonucunda Harran Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Farize GÜNEŞ**'in yürütücü olduğu **Fen Edebiyat Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Hakan GÜLERCE** ' nin danışman olduğu **" Pandemi Süreci Uzaktan Eğitimde Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Durumları"** konulu yüksek lisans tez çalışması, oy birliğiyle uygun bulunmuş ve 8 Şubat 2022 tarihinden geçerli olmak üzere onaylanmıştır.

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mahmut KAYA
Başkan

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi. Fatma ÇAKMAK
Başkan Yardımcısı

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mithat Arman KARASU

e-imzalıdır
Doç. Dr. Mehmet Diyaddin YAŞAR

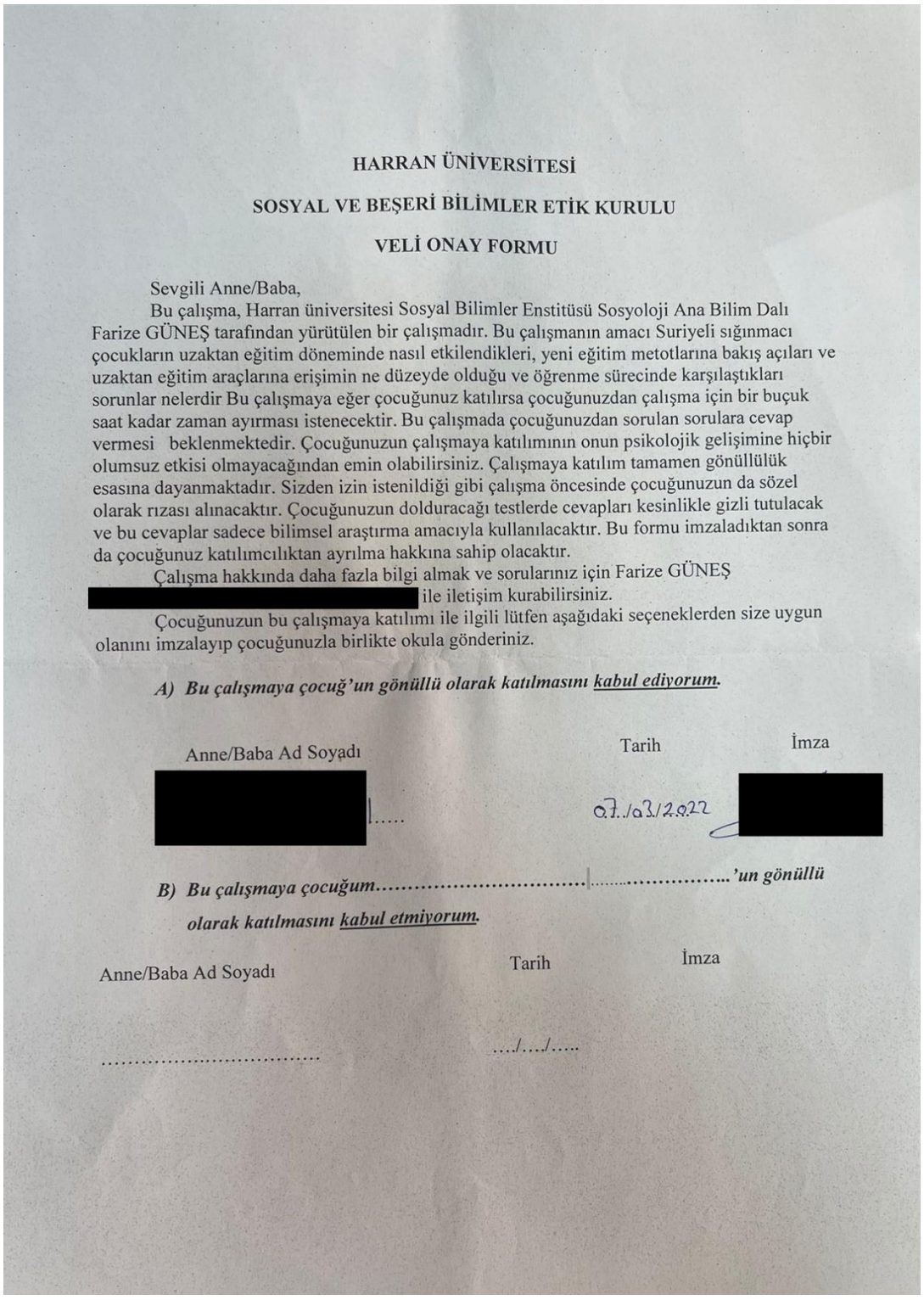
e-imzalıdır
Doç. Dr. Özlem DEMİR

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Şenay KOÇAKOĞLU

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet CANÇELİK

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3: Veli Onay Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

VELİ ONAY FORMU

Sevgili Anne/Baba,

Bu çalışma, Harran üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Farize GÜNEŞ tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Suriyeli sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminde nasıl etkilendikleri, yeni eğitim metotlarına bakış açıları ve uzaktan eğitim araçlarına erişimin ne düzeyde olduğu ve öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir Bu çalışmaya eğer çocuğunuz katılırsa çocuğunuzdan çalışma için bir buçuk saat kadar zaman ayırması istenecektir. Bu çalışmada çocuğunuzdan sorulan sorulara cevap vermesi beklenmektedir. Çocuğunuzun çalışmaya katılımının onun psikolojik gelişimine hiçbir olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden izin istenildiği gibi çalışma öncesinde çocuğunuzun da sözel olarak rızası alınacaktır. Çocuğunuzun dolduracağı testlerde cevapları kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra da çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahip olacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Farize GÜNEŞ [redacted] ile iletişim kurabilirsiniz.

Çocuğunuzun bu çalışmaya katılımı ile ilgili lütfen aşağıdaki seçeneklerden size uygun olanını imzalayıp çocuğunuzla birlikte okula gönderiniz.

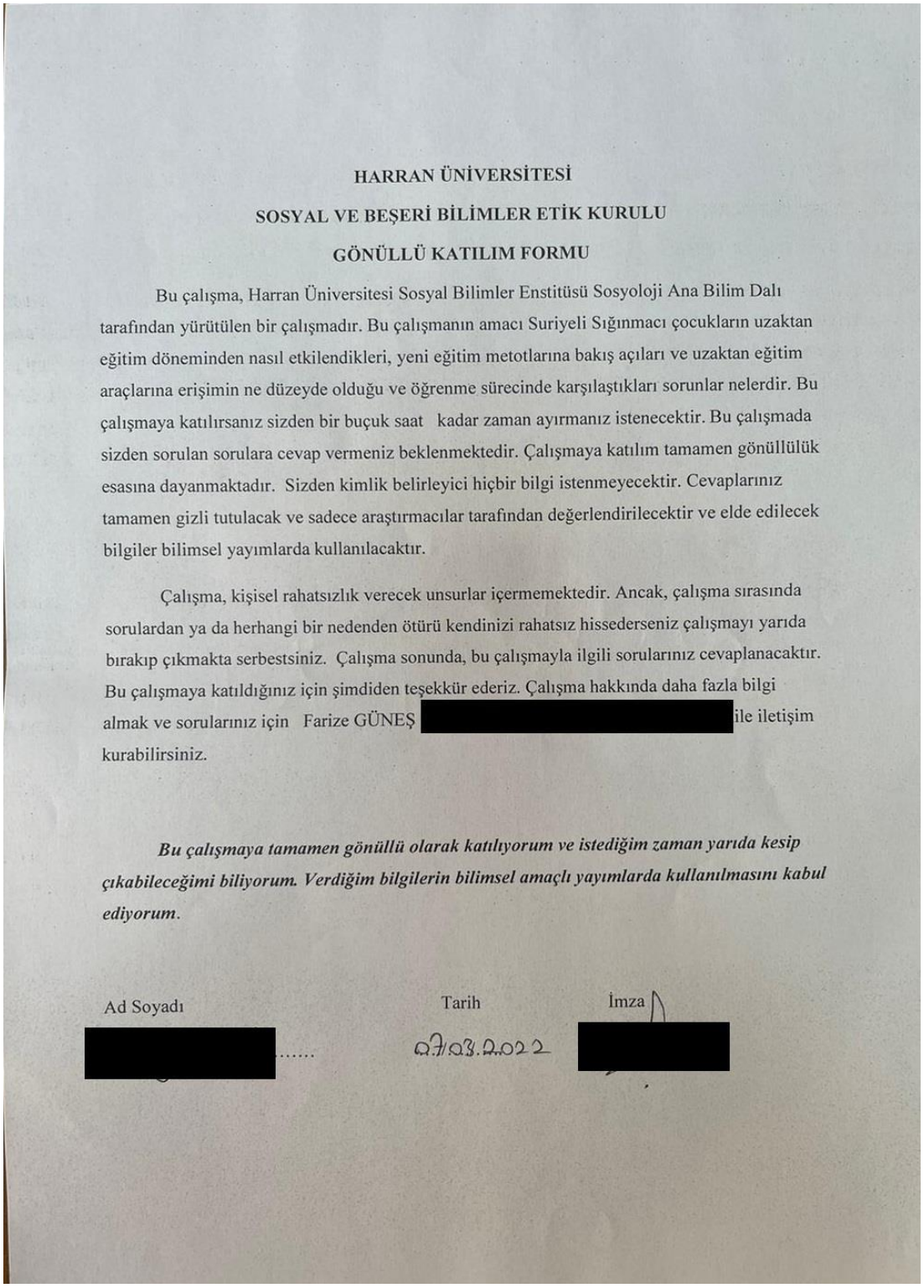
A) Bu çalışmaya çocuğ'un gönüllü olarak katılmasını kabul ediyorum.

Anne/Baba Ad Soyadı	Tarih	İmza
[redacted]	07/03/2022	[redacted]

B) Bu çalışmaya çocuğum……'un gönüllü olarak katılmasını kabul etmiyorum.

Anne/Baba Ad Soyadı	Tarih	İmza
……	…/…/…..	

Ek 4: Gönüllü Katılım Formu

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı tarafından yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı Suriyeli Sığınmacı çocukların uzaktan eğitim döneminden nasıl etkilendikleri, yeni eğitim metotlarına bakış açıları ve uzaktan eğitim araçlarına erişimin ne düzeyde olduğu ve öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir. Bu çalışmaya katılırsanız sizden bir buçuk saat kadar zaman ayırmanız istenecektir. Bu çalışmada sizden sorulan sorulara cevap vermeniz beklenmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmeyecektir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir ve elde edilecek bilgiler bilimsel yayımlarda kullanılacaktır.

Çalışma, kişisel rahatsızlık verecek unsurlar içermemektedir. Ancak, çalışma sırasında sorulardan ya da herhangi bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz çalışmayı yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Çalışma sonunda, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak ve sorularınız için Farize GÜNEŞ [redacted] ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Ad Soyadı	Tarih	İmza
[redacted]	07.03.2022	[redacted]

Ek 5: Turnitin Raporu

ORIGINALITY REPORT

10%
SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	dergipark.org.tr Internet	285 words — 2%
2	dhgm.meb.gov.tr Internet	234 words — 1%
3	tez.sdu.edu.tr Internet	223 words — 1%
4	acikerisim.akdeniz.edu.tr Internet	146 words — 1%
5	acikerisim.harran.edu.tr:8080 Internet	142 words — 1%
6	acikbilim.yok.gov.tr Internet	115 words — 1%
7	www.researchgate.net Internet	75 words — < 1%
8	dergipark.gov.tr Internet	43 words — < 1%
9	hdl.handle.net Internet	39 words — < 1%
10	www.e-ijer.com Internet	